

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Bc. Klára Pospíšilíková

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Klára Pospíšilíková

Aplikace preventivního systému Dona Boska
v salesiánském středisku mládeže
- Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku

Vedoucí diplomové práce:

Doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlášení studenta

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci .....

.....

podpis studenta

Děkuji své vedoucí diplomové práce, paní Doc. PaedDr. Marcelle Musilové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a typy a hlavně za trpělivost.

Děkuji všem, kteří mi umožnili uskutečnit výzkumnou část mé práce, zejména Ladovi Kopřivovi a všem pracovníkům Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

Děkuji také své rodině za trpělivost, podporu a povzbuzování.

Obsah

Úvod	8
1. Formace Dona Boska	10
1.1 Dětství	10
1.2 Dospívání	11
1.3 Seminarista a kněz.....	11
1.4 Boskova oratoř	12
1.4.1 Pinardiho dům	13
1.4.2 Život v oratoři.....	13
1.5 Založení salesiánů a Boskovo stáří	14
2 Preventivní systém podle Dona Boska	16
2.1 Cíl preventivního systému Dona Boska	16
2.2 Represivní x preventivní přístup	17
2.3 Prostředky preventivního systému Dona Boska.....	17
2.3.1 Ctnosti: láska, askeze, čistota.....	17
2.3.2 Princip asistence.....	19
2.3.3 Prostředí	20
2.3.4 Slůvko na dobrou noc.....	20
2.4 Pilíře preventivního systému podle Dona Boska	21
2.4.1 Rozumnost.....	21
2.4.2 Laskavost.....	22
2.4.3 Víra.....	23
2.5 Cílová skupina preventivní výchovy Dona Boska	24
2.5.1 Cílová skupina v době Dona Boska	25
2.6 Preventivní systém v dnešní době	26
3 Salesiáni v České republice	28
3.1 Příchod salesiánů do České republiky.....	28
3.1.1 P. Ignác Stuchlý.....	28
3.1.2 Historie Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.....	31
3.2 Salesiánské dílo od roku 1927 do roku 1948	34
3.2.1 Štěpán Trochta.....	36
3.3 Salesiánské dílo od roku 1948 do roku 1989	39
3.3.1 Chaloupky	41
3.4 Salesiánské dílo po roku 1989.....	43
3.5 Salesiánské dílo na počátku 21. století.....	45
3.5.1 Otevřená práce s mládeží a její metody.....	45
3.5.2 Dům Ignáce Stuchlého	49
4. Výzkumná část	53

4.1 Cíl výzkumu	53
4.2 Metodologie výzkumu.....	54
4.3 Metody sběru dat.....	55
4.3.1 Případová studie	55
4.3.2 Kvalitativní rozhovor	57
4.4 Výzkumný vzorek	59
4.5 Podmínky realizace výzkumu	61
4.6 Vyhodnocení výzkumu	62
4.7 Výsledky výzkumu.....	70
Závěr	73
Použitá literatura.....	75
Seznam příloh.....	78
Přílohy	79

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Klára Pospíšilíková
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Aplikace preventivního systému Dona Boska v salesiánském středisku mládeže - Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku
Název práce v angličtině:	Application of the Don Bosco Preventive System in Salesian Youth Center - Dům Ignáce Stuchlého in Fryšták
Anotace práce:	Diplomová práce "Aplikace preventivního systému Dona Boska v Salesiánském středisku mládeže - Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku" má za cíl podat celistvý přehled o preventivním výchovném systému Dona Boska - popsat důležité životní momenty tohoto světce, formulovat, co to preventivní systém je, jak ho aplikoval Don Bosco a popsat situaci salesiánů v České republice. Ve výzkumné části pomocí kvalitativního výzkumu popsat využití a praxi tohoto preventivního výchovného systému ve středisku mládeže ve Fryštáku.
Klíčová slova:	Don Bosco, salesián, preventivní výchova, mládež, Ignác Stuchlý, středisko mládeže, Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, volný čas, kvalitativní výzkum
Anotace v angličtině:	The thesis "The application of the Don Bosco's preventive system in the Salesian Youth Center - Dům Ignáce Stuchlého in Fryšták" aims to give a complete overview of the preventive educational system of Don Bosco, describe important moments in life of the Sain, define what the preventive system is, how was it applied by Don Bosco and portray the situation of the Salesians in the Czech Republic. In the research part, the thesis aims to characterize the usage and practice of the preventive educational system in the Youth Center in Fryšták via qualitative research.
Klíčová slova v angličtině:	Don Bosco, salesian, preventive system, young people, Ignác Stuchlý, youth center, Dům Ignáce Stuchlého in Fryšták, leisure time, qualitative research
Přílohy vázané k práci:	CD
Rozsah práce:	83
Jazyk práce:	Český jazyk

Úvod

Tématem diplomové práce je preventivní systém podle zakladatele salesiánské kongregace - Dona Boska. Se jménem Don Bosco a jeho výchovným systémem se setkal snad každý, kdo studuje pedagogiku nebo koho téma výchovy alespoň trochu zajímá. Podle mého názoru je výchova, kterou ve své době aplikoval Don Bosco něčím, co bez větších změn mohou vychovatelé s velkými výchovnými úspěchy využívat i v dnešní době. Protože jak nejlépe vychovávat než svým vlastním příkladem, s laskavostí a trpělivostí?

Cílem diplomové práce je popsat život Dona Boska s jeho preventivním výchovným systémem, popsat situaci salesiánů v České republice od jejich příchodu až po současnost a především pomocí případové studie zjistit, jakými metodami je preventivní systém realizován v dnešní době v jednom konkrétním salesiánském středisku - Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první, teoretické části bude popsán život samotného Dona Boska, jeho preventivní výchovný systém a výskyt a práce salesiánů v České republice. První kapitola se bude podrobněji zabývat Boskovým životem a formací, bude zde popsáno také založení salesiánské kongregace a život v salesiánské oratoři. V další kapitole bude dopodrobna popsán preventivní výchovný systém podle Dona Boska. Kapitola bude obsahovat popis cílů této výchovy, rozdíl mezi preventivní a represivní výchovou, pedagogické prostředky, které se v této výchově využívají, pilíře, na kterých salesiánská výchova stojí a v neposlední řadě také cílovou skupinu, pro kterou je tato výchova určena. Poslední kapitola bude věnována salesiánské činnosti v naší zemi. Bude zde popsán příchod salesiánů na české území a jejich práce zde až do současné doby.

Praktická část bude věnována výzkumu v jednom konkrétním salesiánském středisku mládeže v naší zemi. Jedná se o salesiánské středisko mládeže ve Fryštáku - Dům Ignáce Stuchlého (DIS). DIS byl první salesiánským domem v České republice a to je jeden z důvodů, proč byl vybrán k výzkumu. Dalším důvodem je to, že jsem se osobně mohla účastnit několika akcí pro mládež právě v tomto středisku a tudíž mám o chodu tohoto zařízení větší povědomí a snazší přístup k získání potřebných informací. Ve výzkumu půjde o zjištění, jakými metodami a výchovnými prostředky je aplikována salesiánská výchova Dona Boska v dnešní době. Bude použita kvalitativní metoda výzkumu, konkrétně půjde o případovou studii, ve které budou zkoumány události, role a vztahy. Metodou pro sběr dat

byl vybrán strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Rozhovor bude veden s pracovníky DISu, kteří se aktivně podílejí na vymýšlení a realizaci programu pro mladé lidi.

Tato práce by měla poukázat na důležitost a potřebnost preventivní výchovy mladých dospívajících lidí. Chtěla bych také upozornit na skutečnost, že ačkoli od dob počátku preventivní výchovy Dona Boska uběhlo téměř dvě stě let, preventivní výchova je stejně důležitá v současnosti, jako tomu bylo tehdy.

1. Formace Dona Boska

Jan Bosco se stal v dějinách pedagogiky významnou osobností. Jeho formace probíhala již od raného dětství. Ovlivnila ho především jeho matka Markéta a několik kněží, se kterými se setkal. V této kapitole budeme mít možnost se s nejzajímavějšími fakty Boskova života seznámit.

1.1 Dětství

Křížková (1996, s.7) a Alberti (1999, s. 19) se shodují, že se Jan Bosco narodil 16. srpna roku 1815. *"Podle matriky se Don Bosco narodil 16. srpna. On i jeho matka však vždy tvrdili, že se narodil 15. srpna"* (Bosco, 2007, s. 14). Své dětství prožil v Becchi v obci Castelnovo d' Asti nedaleko Turína (Schiélé, 1999, s. 5). Rodiče František a Markéta se živili jako rolníci, vydělávali si pouze poctivou prací a snažili se žít bez zbytečných výdajů (Bosco, 2007, s. 14). Jan měl dva starší bratry, z nichž nejstarší byl syn s prvního Františkova manželství. Otec Jana Boska zemřel velmi mladý a tak zůstala matka na celou domácnost sama (Alberti, 1999, s. 19).

Celý Janův život ovlivnila především láskyplná výchova jeho matky Markéty. *"Vyzařoval z ní pokoj, vyrovnanost, sebeovládání a mírnost. Nikdy nepoužila fyzických trestů, ale také svým synům nikdy neustupovala. Dovedla pohrozit tresty, ale odpouštěla při první známce lítosti. V rohu kuchyně, vzpomínal Jan Bosco, stál opřený prut. Nikdy ho nepoužila, ale také jej nikdy z toho rohu neodnesla. Byla vlídnou matkou, ale ne změkčilou, nýbrž milosrdně pevnou a současně energickou"* (Dřímál, 2013, s. 8). Jan měl matku, která byla nejen milující matkou, ale i přísným otcem. Měla v sobě lásku mateřskou i otcovskou a po jejím vzoru se později choval i sám Jan mezi svými hochy - jeho láska byla klidná, pevná a vyzařovala radost (Bosco - Nanni, 2006, s. 13). Dalo by se říct, že výchova matky Markéty dala základy pozdějšímu preventivnímu systému Dona Boska, který stojí na rozumu, laskavosti a náboženství (Dřímál, 2013, s. 9).

Když Janovi bylo devět let, zdál se mu podivný sen, který provázel celý jeho život. Zdálo se mu, že se na nějakém velkém dvoře bavilo několik chlapců. Několik z nich si hrálo, jiní se smáli a mnozí z nich kleli. Když uslyšel jejich rouhání, vrhl se mezi ně a začal je tlouct svými pěsti. Vtom se ve snu zjevil vznešený muž, který Janovi řekl, že si z nepřátel musí udělat přátele ne silou, ale svou dobrotou a láskou. Muž ve snu - Pán Ježíš - řekl Janovi: 'Dám ti učitelku. Pod jejím vedením se člověk stává moudrým, bez ní se však i moudrý stává ubohým hlupákem'. Maria vzala malého zmateného Jeníka za ruku a všichni chlapci ve snu se proměnili v kůzlata, psi, medvědy a další zvířata. Když Maria Janovi řekla, že se musí stát

pokorným, statečným a silným, ze všech divokých zvířat se stali krotcí beránci. Tento sen se Bosku vryl do paměti a v pozdějším věku ho pochopil (Alberti, 1999, s. 27-28; Bosco, 2014, s. 4-7).

Sám Jan Bosco (Bosco, 2007, s. 22-23) říká, že se o práci s dětmi začal zajímat již v dětství, konkrétně ve svých v deseti letech. Bavil chlapce a dokonce i dospělé nejrůznějšími komediantskými triky jako chůzí po laně, kouzly, salty a vyprávěl jim příběhy, které slyšel v kázání a při katechismu nebo které vyčetl z knih.

1.2 Dospívání

Mladý Jan Bosco začal i navzdory nesouhlasu jeho nejstaršího bratra Antonína docházet za místním kaplanem Donem Calossem, který ho učil latinu, italštinu a být dobrým křesťanem (Bosco, 2007, s. 28). Antonín byl neustále proti Jeníkovým studiím a dával to moc dobře najevo. Nadával bratrovi, bil ho a vyčítal to i matce Markétě. Ta proto malému Janovi zakázala navštěvovat Dona Calossa a když ani to nepomohlo od Antonínových nadávek a surovosti, poslala ho z domu, aby si hledal službu u nějakého sedláka. Jan si našel místo u rodiny Mogliových v Monkukku, kde strávil dva roky ve službě a i tam kolem sebe shromažďoval chlapce z okolí a vyprávěl jim různé příběhy. Nebyl však spokojen. Pořád toužil po studiích, aby se mohl stát knězem. Na popud svého strýce se vrátil domů a opět začal chodit na vyučování k Donu Calossovi. Ten však brzy umírá (Bosco, 2014, s. 11-13; Alberti, 1999, s. 35-39). Jan tedy odchází studovat do Chieri se slovy: *"Jdu studovat, protože chci svůj život zasvětit mládeži."* (Alberti, 1999, s. 45). Protože Jan pocházel z chudé rolnické rodiny a chtěl matce s financováním svého studia nějak vypomoct, vydělával si na ubytování kdejakou příležitostnou prací (Schiélé, 1999, s. 5). Samotný Bosco (Bosco, 2007, s. 42) ve svých vzpomínkách píše, že od školního poplatku byl za výborný prospěch každý rok osvobozen.

Jan už v době svých studií založil jakýsi spolek, který nazýval Veselou společností. Shromažďoval kolem sebe chlapce, které si získal svou láskou a přátelstvím. Vysvětloval jim učivo, které ve škole nepochopili a učil je dobrému křesťanskému životu. Společně vytvořili pravidla, vyprávěli si příběhy, hráli hry, četli knihy a modlili se (Bosco, 2007, s. 39; Alberti, 1999, s. 50-51; Bosco-Nanni, 2006, s. 27).

1.3 Seminarista a kněz

Don Cafaso, který Jana Boska provázel jako duchovní vůdce po téměř celý jeho život měl pro jeho budoucnost jasné slovo: *"Pokračujte klidně ve svých studiích a vstupte*

do kněžského semináře. Odevzdejte se Boží Prozřetelnosti a řiďte se jejími pokyny." (Alberti, 1999, s. 59). Do semináře v Chieri vstoupil Jan Bosco v roce 1835. Kněžské svěcení přijal z rukou turínského arcibiskupa 5. června roku 1841 (Bosco, 2014, s. 16). Po svém vysvěcení měl tři finančně velmi výhodné nabídky práce, ovšem všechny odmítl a rozhodl se na radu Dona Cafassa (svého duchovního rádce) zůstat v Turíně a dále studovat v Církevním konviktu pro kněze (Bosco, 2004, s. 107; Schiélé, 1999, s. 18). Sám Bosco (Bosco, 2007, s. 96-99) ve svých vzpomínkách popisuje, jak během svého studia navštěvoval spolu s Donem Cafassem věznice, kde se setkával s mladými chlapci. Pohled na mladé hochy, kteří zahálí, sužují je štěnice a jsou ponižováni, v něm vyvolávala hrůzu. Po zjištění, že mnoho z těchto chlapců bylo rozhodnuto žít po návratu na svobodu jinak a lépe, ale nemají k tomu vhodné prostředky, a proto se často brzo vracejí do vězení, se v něm probudila myšlenka, že propuštění chlapci potřebují pomoc. Jeho touhu pomáhat mladých hochům ke správnému životu potvrdila jedna příhoda, která se stala o svátku Neposkvrněného početí Panny Marie. Don Bosco stál v sakristii kostela a chystal se na mši svatou. V rohu postával nějaký hoch, kterého kostelník pobízel k ministrování. To však chlapec odmítal se slovy, že to neumí. Kostelník se rozzuřil a surově prchajícího chlapce zbil. Don Bosco to zahlédl, přiběhl k nim a kostelníka významně pokáral, že ten chlapec byl jeho přítel, ať ho přivede zpátky. Po rozhovoru s neznámým hochem o jeho situaci a nabídce pomoci, měl Don Bosco jasno, že svůj život zasvětit potřebným mladým chlapcům. *"Přesvědčil jsem se, že pokud chlapci, kteří se znovu dostanou na svobodu, najdou přítele, který se o ně postará, věnuje se jim o nedělích a svátcích, najde jim práci u nějakého poctivého zaměstnavatele a někdy za nimi zajde i v týdnu, zapomenou na minulost a začnou žít správně. Stanou se poctivými občany a dobrými křesťany."* (Bosco, 2007, s. 99). Mladý kněz nečekal a rozhodl se pro své povolání hned. Domníval se, že mladí chudí chlapci nemají čas čekat na odborníky navrhovaná řešení, ale potřebují pomoci hned (Bosco, 2004, s. 117). Schiélé (Schiélé, 1999, s. 20) uvádí, že Don Bosco říkával, že jeho působení započalo právě rozhovorem s tímto chlapcem, který byl negramotný a další dny přicházel i se svými kamarády, aby si vykládali a učili se. Don Bosco schůzky s chlapci nazýval po vzoru svatého Filipa Neriho oratoř (Kaplánek, 2012, s. 19).

1.4 Boskova oratoř

Jak již bylo zmíněno, Don Bosco nazýval oratoři schůzky s chlapci, na kterých se společně učili, hráli si a modlili se. Svou první oratoř měl již od prosince roku 1841 (Schiélé, 1999, s. 20-21). Prvním místem setkávání byl dvůr konviktu, kde Don Bosco studoval. Don Cafasso se schůzkami souhlasil, ovšem bylo zde i několik protestujících hlasů, kterým vadil

rámus, který chlapci dělali (Bosco, 2014, s. 20). Don Bosco měl jednu zásadu, se kterou ne všichni souhlasili. Říkával svým chlapcům: *"Hrejte si, skákejte, křičte. Jde mi jen o to, abyste nehřešili."* (Bosco, 2004, s. 123).

Po ukončení Boskových studií v konviktu (1844) mu bylo nabídnuto místo ředitele nemocnice a útulku pro ženy a dívky u svaté Filomény. Don Bosco místo přijal, ale lámal si hlavu s tím, co bude s jeho chlapci. Zbytečně. Byla mu poskytnuta místnost, zasvěcená svatému Františku Saleskému, ve které se společně s hochy mohl dále scházet. Asi po roku Boskova působení u svaté Filomény mu nebylo dále povoleno provozovat oratoř pro chlapce, kvůli hluku a vylomeninám, které prováděli. Byl jim však poskytnut zanedbaný pozemek kolem zdejší kaple, na kterém kvůli tamější hospodyni také nepobyli dlouho. Dva roky se Boskova oratoř stěhovala z místa na místo až do Božího hodu velikonočního roku 1846, kdy dostala své konečné místo (Bosco, 2007, s. 104-105; Schiélé, 1999, s. 22-26).

1.4.1 Pinardiho dům

K Donu Boskovi, který byl na pokraji svých sil přišel znenadání nějaký koktající muž a ptal se ho, zda hledá pozemek pro svou laboratoř. Když Bosco odsouhlasil se slovy, že ne laboratoř, ale oratoř, muž ho přivedl k domu, který byl k pronajmutí. Patřil panu Pinardimu, což byl lombardský přistěhovalec. Vedle domu byl i kus pozemku vhodný pro běhání a chlapecké hry (Bosco, 2014, s. 25-26).

1.4.2 Život v oratoři

Každé dopoledne v oratoři probíhaly svaté zpovědi, po kterých následovala bohoslužba s výkladem evangelia a potom vyučování. Odpolední program byl vyplněn hrami, například kuželkami, závody na chůdách nebo hrami se dřevěnými šavlemi. Dalším bodem programu bylo vyučování katechismu a modlitba růžence. Hoši měli také volný program, který každý využíval po svém - někteří hráli hry, někteří se učili zpívat nebo číst a jiní pokračovali ve výuce katechismu (Bosco-Nanni, 2006, s. 54-55).

Roku 1848 začala válka za nezávislost, kvůli které přišlo mnoho dětí o rodiče a tak se Boskova oratoř plnila dalšími a dalšími hochy a proto došlo k jejímu zvětšení. V průběhu budoucích let se kromě základního vyučování a zábavy již poskytovalo chlapcům také ubytování, strava a večerní kurzy. Don Bosco říkal, že ulice mladé lidi kazí a nejsou pro ně příliš bezpečné. Proto se přímo v oratoři otevřely obuvnické, krejčovské, vazačské a truhlářské dílny, aby chlapci měli práci (Bosco, 2014, s. 35-37; Schiélé, 1999, s. 32-33). Rozšířila se také nabídka vzdělávání. Vyučování už bylo na středoškolské úrovni a z oratoře

svatého Františka Saleského se tak časem stal komplex se školním internátem, učňovskou školou a gymnáziem (Kaplánek, 2012, s. 20).

1.5 Založení salesiánů a Boskovo stáří

Myšlenku založit společenství salesiánů vyslovil Don Bosco před čtyřmi z hochů ze své oratoře poprvé v červenci roku 1849. Bohužel dva z nich po nějakém čase službu odmítli a další dva odešli studovat do semináře ve svých vlastních diecézích (Alberti, 1977, s. 117-118). Don Bosco se však tímto zdánlivým neúspěchem nenechal odradit a 26.1. roku 1854 svou ideu představil dalším čtyřem studentům. Tehdy jim sdělil, že má velké plány do budoucna, ale že na jejich uskutečnění sám nestačí. Motivoval je konáním dobra a pomoci velkému počtu chudých chlapců. Tito čtyři hoši se stali základními pilíři salesiánské kongregace (Bosco, 2004, s. 231-232; Bosco, 2007, s.221).

Na konci roku 1857 měl Don Bosco napsány salesiánské stanovy neboli pravidla salesiánského života (Bosco, 2004, s.269) a o dva roky později, tedy roku 1859 vzniká salesiánská společnost. Salesiáni tvořili zpočátku skupinu o sedmnácti chlapcích v čele s Donem Boskem (Bosco, 2014, s. 43). Oficiální dekret, který schvaloval Společnost svatého Františka Saleského byl vydán až o deset let později, tedy roku 1869 (Schiélé, 1999, s. 46). O několik let později vzniká díky Marii Mazarellové ženská odnož salesiánů. Je založena Kongregace Dcer Marie Pomocnice, která se stará o opuštěné dívky a poskytuje jim vše potřebné stejně jako Don Bosco svým chlapcům (Alberti, 1977, s. 130-131; Bosco, 2004, s.286; Quarzo, 2011, s. 61). Aby měli možnost být salesiány také ti, kteří nechtějí obléci řeholní roucho a stát se kněžími nebo řeholními sestrami, vznikají po schválení Svatého stolce salesiánští spolupracovníci. Ti mají poskytnout pomoc církvi a všem řeholníkům a šířit dobro ve společnosti (Bosco, 2007, s. 224; Schiélé, 1999, s. 62-63). *"Bez vás bych nebyl býval nic vykonal, říkával Don Bosco."* (Alberti, 1977, s. 133).

V listopadu roku 1875 předává Don Bosco deseti salesiánům misionářský kříž. Těchto několik hochů vyráží jako první salesiáni na misie do Jižní Ameriky. Jsou vedeni donem Giovannim Cagliem, který byl před lety mezi prvními chlapci v oratoři. Tímto vysláním do světa vznikají Salesiánské misie, které se později rozšíří po celém světě (Bosco, 2014, s. 44; Bosco-Nanni, 2006, s. 116).

O osm let později, tedy roku 1883 Dona Boska postihla bronchitida. Několik dní to vypadalo, že nemoc je smrtelná, ale nakonec se z toho dostal. I když byl již Don Bosco velmi starý a tvrdou prací unavený, ani nemoc a věk mu nezabránili v tom, aby pokračoval ve svém díle. I přes své zdravotní obtíže cestoval po světě a zařizoval salesiánské kongregaci finanční

prostředky, předsedal schůzím a vydával oběžníky (Schiélé, 1999, s. 85-87). Když se na konci roku 1887 jeho zdravotní stav opět hodně zhoršil, nebyl schopný přes vysoké teploty a ostrou bolest hlavy ani slavit mši svatou. Jeho sekretář si do svého diáře zaznamenal: *"Přesto zůstává veselý, pracuje, píše, přijímá návštěvy. Potřeboval by potěšit, ale zatím sám těší druhé."* (Bosco, 2004, s. 423).

Zemřel za úsvitu 31. ledna 1888. Salesiánům, kteří bděli u jeho lůžka, v posledních hodinách šeptal: "Čiňte všem dobro, nikomu zlo..! Řekněte mým chlapcům, že na ně na všechny čekám v ráji." (Bosco, 2014, s. 46).

Don Bosco byl blahoslaven roku 1929 (Křížková, 1996, s. 7) a svatořečen 1. dubna 1934 (Alberti, 1977, s. 300).

2 Preventivní systém podle Dona Boska

Don Bosco se stal uznávanou postavou nejen v církevním světě, ale také ve světě pedagogiky obecně. Jeho metody přitahovaly a přitahují nemálo osob na celém světě, které se zabývají výchovou mladých lidí. Dalo by se říci, že je Don Boskův preventivní systém dědictvím pedagogiky, kultury a výchovy (Bosco-Nanni, 2006, s.167). Často na něj byla kladena prosba, aby sepsal knihu o svých výchovných metodách a zkušenostech, ale z důvodu jeho časového vytížení nebyla nikdy vyslyšena. Pokusil se sepsat alespoň krátký popis výchovného systému, který byl zaveden v salesiánských ústavech (Bosco, 2004, s. 251). *"Můj výchovný systém je nechat mladým plnou svobodu dělat věci, které dělají rádi. Jde o to, objevit v nich zrnka dobrých předpokladů a snažit se je rozvinout. A protože každý dělá rád jenom to, o čem ví, že to dokáže, řídím se touto zásadou a moji svěřenci pracují všichni nejen s čínorodostí, ale i s láskou," píše Don Bosco.*" (Buccellato, 2015, s. 62). Martini ve své publikaci "Don Bosco nám píše" popisuje preventivní systém jako systém lásky, který se všemi lidmi jedná jako s přáteli a taky se snaží je takovými činit (Martini, 1993, s. 10).

Roku 1883 dal Don Bosco svým spolupracovníkům radu, aby znali dobu, ve které žijí a přizpůsobovali se jí. Salesiáni přijali větu "s Donem Boskem a s dobou" jako určité motto, podle kterého se snaží řídit (Bosco-Nanni, 2006, s.130-131).

2.1 Cíl preventivního systému Dona Boska

Cíle svého preventivního systému měl Don Bosco jasně stanoveny už od samého počátku svého působení. Formuloval je velmi jednoduše, ale účinně. Měl i své osobní cíle, ze kterých vyplývaly cíle samotného preventivního systému. Známe tři hesla, kterými se sám Don Bosco řídil: "zdraví, studium, svatost". Z těchto tří slov můžeme vyvodit cíl celého preventivního systému Dona Boska: vychovat z mladých lidí dobré křesťany a poctivé občany (Bosco-Nanni, 2006, s.157). Bosco chtěl z mladých lidí nejen vychovat dobré křesťany, ale také jim chtěl poskytnout všeobecné i odborné vzdělání, aby mohli bez obav vstoupit do společnosti a mít rovnocenné možnosti (Kaplánek, 2012, s. 24).

Braido (in Bosco-Nanni, 2006, s. 146) uvádí, že v preventivním systému jde především o vysvětlení předpisů a pravidel daného ústavu a následné dohlížení na jejich dodržování. Z toho vyplývá, že se chlapcům láskyplným jednáním a poskytováním cenných rad vytváří vhodné prostředí, ve kterém nekonají žádná provinění.

2.2 Represivní x preventivní přístup

Don Bosco v jedné ze svých brožur s radami k výchově proti sobě staví dva přístupy k výchově člověka. Jeden je přístup represivní a druhý preventivní.

V represivním přístupu se jedná o to, že jsou přesně stanovena pravidla, práva a povinnosti. Jejichž porušení nebo nedodržení je přísně hlídáno a trestáno. Představený má být přísný a se svými podřízenými nemá mít žádný důvěrnější vztah.

Druhý přístup je pravý opak represivního. V preventivním přístupu má představený se svými podřízenými (hoši z oratoře) blízký a důvěrný vztah, sdílí s nimi společné prostory a to jim prakticky znemožňuje dopouštět se jakýchkoli přestupků. Je to systém založený na vzájemné důvěře a motivaci. Představený nehrozí sankcemi, ale pozitivně motivuje své podřízené a tak předchází výskytu sociálně patologických jevů (Kaplánek, 2012, s. 22; Bosco, 2004, s.251).

Represivní přístup porušení pravidel přísně trestá, kdežto preventivní přístup se snaží trestům předcházet a nedopouštět se násilí. Trest nikdy nemůže nastat bez důvodu a bez spravedlnosti. Nejprve se musí zvážit, je-li trest opravdu zapotřebí a zda nepostačí napomenutí místo hrozeb nebo násilí. Někdy jako trest postačí odepření vlídnosti milovaného vychovatele. Základní pravidlo pro trestání je: vychladnout. Nikdy nemůžeme trestat v rozrušení a ve vzteku (Martini, 1993, s.21). Braidó (in Bosco-Nanni, 2006, s. 171) dodává, že v žádném případě nemá docházet ke trestání ani pokořování pouhým slovem před druhými lidmi. Zdůrazňuje, že vychovatel by měl být laskavý a trpělivý a musí-li ve výjimečných případech trestat, ať jedná takovým způsobem, aby se trestaný stal jeho větším přítelem a neodcházel od něj pokořen.

2.3 Prostředky preventivního systému Dona Boska

Tato podkapitola se bude zabývat jednotlivými prostředky Boskova preventivního systému. Blíže budou popsány jednotlivé ctnosti - láska, askeze a čistota. Dále bude popsáno prostředí, princip asistence a slůvko na dobrou noc.

2.3.1 Ctnosti: láska, askeze, čistota

Jednou z nejdůležitějších ctností je podle Dona Boska láska, a ne pouze teoretická, ale prakticky používaná (Dřimal, 2013, s. 23). *"Vychovatel musí mnoho odpustit, musí mít soucit s mládím, musí mládí chápat."* (Alberti, 1999, s. 100). Láska k bližním, umění krotit svou vlastní agresivitu, zlost a nevrlost ve společnosti, ve které většinou vyhrávají vzteklí a hrubí lidé, se může zdát jako prohra. Doopravdy jde ale o opravdový začátek nové společnosti

(Ferrero, 2004, s. 87). Don Bosco tvrdil, že člověk má být k ostatním laskavý, i když bude sám poškozen. Tvrdil, že nejpodstatnější je zachovat lásku k bližnímu (Bosco, 2004, s. 305).

Co se týče askeze, dával Don Bosco ředitelům rady, aby se vyvarovali jakéhokoli strádání v jídle, aby spali minimálně šest hodin denně, aby si odpočinuli (Bosco, 2004, s. 304). Doporučoval všem studentům a učitelům, aby trpělivě snášeli veškeré nepříjemnosti, které přináší život jako je například zima, horko, hlad, žízeň, nepříjemná práce a ať jsou pilní při studiu (Braido in Dřimal, 2013, s. 23). Don Bosco dále doporučuje, aby se všichni zbožně, uctivě a pokorně modlili, každé ráno trochu rozjímali a během dne navštívili Nejsvětější svátost. (Bosco, 2004, s. 304) Podle Dona Boska je vedle potřebného odpočinku potřebná práce. Tvrdí, že ekonomický stav kongregace je závislý na každém spolubratru a jeho vykonané práci. Společně vykonaná práce tvoří skutečné bohatství salesiánské kongregace, dodává jí lepší a lepší podobu, obohacuje ji a dělá ji kompetentnější nejen v misijních činnostech (Fontana, 1988, s. 50). Dodává však, že není salesiánské pracovat hodně a dobře, ale přitom neuroticky, s vypětím všech sil a na úkor mezilidských vztahů. Je potřeba znát míru a být střízlivý a umírněný (Fontana, 1988, s. 43).

Don Bosco napsal v úvodu k salesiánským stanovám několik rad ohledně čistoty a mravnosti:

1. *"Nevstupujte do Společnosti, dokud jste se neporadili s rozumnou osobou, která má za to, že jste schopni zachovávat tuto ctnost.*
2. *Vyhýbejte se důvěrnostem s osobami druhého pohlaví... Buďte laskaví a zdvořilí ke všem, ale k nikomu se nenechejte připoutat smyslnou náklonností...*
3. *Po večerní modlitbě jděte hned spát...*
4. *Držte na uzdě tělesné smysly... Zvláště vám doporučuji, abyste byli umírnění v jídle a pití. Víno a čistota se nesnášejí.*
5. *Hrozným úskalím pro čistotu jsou určitá místa, osoby a věci tohoto světa. Záměrně před nimi utíkejte a vyhýbejte se jim zdaleka nejen tělem, ale i myslí a srdcem...*
6. *Zvítězíme nad každou neřestí a bezpečně si uchráníme čistotu, když budeme přesně zachovávat naše stanovy, zvláště sliby a pobožnosti..."* (Fontana, 1988, s. 113).

Další a neméně důležitou ctností je podle Dona Boska mravní čistota. *"V této souvislosti doporučuje používat tradičních asketických rad a postojů: umírněnost, ukázněnost smyslů, útěk před zahálkou, před špatnými řečmi a před špatnými kamarády, ale také před*

důvěrnostmi ve vztahu k děvčatům, snahu nevšímat si špatných myšlenek, odkaz na ideály mladého života, důvěra v milost posvěcující, praxe posvátného života a modlitby, nenáročnost." (Braido in Dřimal, 2013, s. 23). Don Bosko považoval čistotu jako takovou ne pouze jako ovládnutí sexuálních styků, ale především ovládnutí svých myšlenek. Usiloval o to, aby mládež dokázala svou lásku prožívat a vyjadřovat správně a upřímně (Ferrero, 2004, s. 87).

2.3.2 Princip asistence

Na rozdíl od pedagogického dohledu spočívá princip asistence v tom, že je vychovatel u mladých, s mladými a pro mladé. Je tedy neustále přítomný mezi mladými. P. Tinka v jednom ze svých rozhovorů popisuje život asistenta jako službu být neustále mezi chlapci. Popisuje, že postele měli přímo v ložnicích chlapců, chodili s nimi do jídelny, na hřiště, byli s nimi ve škole a trávili s nimi svůj veškerý čas. Když odjeli chlapci na prázdniny domů, nebyla pryč s nimi jako asistenty žádná pořádná řeč, protože nebyli zvyklí na samotu. Podle něj nebylo jednoduché být asistentem, ale bylo to moc dobré (Veteráni v bitvách o duše, 2001, s. 22-23). Don Bosco se domníval, že pokud bude vychovatel neustále přítomný mezi svými chovanci a bude s nimi mít dobrý osobní vztah, předejde tak nevhodnému chování a jednání (Braido in Dřimal, 2013, s. 24; Bosco-Nanni, 2006, s. 183). Don Bosco se domníval, že plodný vztah mezi vychovávaným a vychovatelem nemůže být tehdy, není-li v něm přítomna oboustranná úcta (Fontana, 1988, s. 64). Vztah mezi vychovatelem a vychovávaným je podle Boska jednou z hlavních podmínek dobré výchovy. *"Pokud vztah nefunguje, riskujeme zablokování nebo negativní ovlivnění vývoje a formace mladých."* (Bosco-Nanni, 2006, s. 175). Don Bosco popisuje představené a asistenty jako vychovatele, kteří by měli promlouvat, sloužit, radit a dokonce i opravovat s láskou. I když by měl vychovatel vychovávaného potrestat, musí v tom být láska, kterou vychovávaný musí cítit a díky které se vychovávaný snadněji vyhne opakovanému pádu (Dřimal, 2013, s. 24). *"Don Bosco si nepřál, aby jeho spolupracovníci byli pouze nějakými roboty ústavního a řeholního života."* (Fontana, 1988, s. 54).

Don Bosco také ve svých radách doporučoval ředitelům středisek, aby byli s vychovateli neustále ve styku a ptali se na jejich názory na chování jednotlivých chlapců (Bosco, 2004, s. 304-305). P. Tinka vzpomíná: *"Každý měsíc byla konference. Tam jsme hovořili o všech chlapcích, co u nás byli. Ke každému chlapci se vyjádřil třídní učitel, jeho asistent atd. To bylo dobré."* (Veteráni v bitvách o duše, 2001, s. 23).

2.3.3 Prostředí

"Kulturní, morální a lidské prostředí ovlivňuje vývoj osobnosti díky hodnotám a postojům, které nabízí, schvaluje nebo odsuzuje." (Bosco-Nanni, 2006, s. 181). Prostředí, ve kterém mladí lidé vyrůstají je velmi podstatným faktorem jejich výchovy. Člověk je spokojený tam, kde se k němu jeho okolí chová laskavě a kde ho lidé kolem podporují a uznávají. Děti vyžadují prostor pro hry, představivost a své vlastní myšlenky a tento prostor jim Don Bosco dával (Ferrero, 2007, s. 39). Lákal chlapce svou láskou a ochotou pomoci. *"Středem jeho oratoře nebyl farní chrám, ale jeho přítomnost."* (Bosco, 2004, s. 140). Svým salesiánům říkal, ať mladým lidem věnují co nejvíce svého času. Zdůrazňoval, že v preventivní výchově má nezastupitelné místo osobní vztah a duchovní blízkost mezi dospělými a dětmi (Ferrero, 2007, s. 52; Bosco-Nanni, 2006, s. 175).

Don Bosco byl toho názoru, že "kněz má být duší hlučné radosti". Prosazoval aktivní trávení volného času, nezapomínal na hry a zábavu. Sehnal svým hochům kuželky, chůdy, švihadla a jiné věci k dětské zábavě (Bosco, 2004, s. 131, 140). Dával chlapcům volnost ke skákání, běhání a křičení dle jejich libosti. *"Tělocvik, hudba, divadelní představení, procházky jsou neúčinnější prostředky k dosažení disciplíny napomáhající morálce a svatosti. Je třeba pouze dávat pozor, aby byl dobře vybrán předmět zábavy, aby lidé, kteří se zde angažují, byli čestní, a řeči, které se vedou, nebyly pohoršlivé. Dělejte všechno, co chcete, říkal velký přítel mládeže svatý Filip Neri, stačí mi, když neděláte hříchy."* (Buccellato, 2015, str. 26-27). Zdi kolem oratoře byly pokryty různými nápisy, které měly sdělovat výchovné záměry. Vychovatelé si hráli, křičeli, běhali a dováděli spolu s chlapci, což podporovalo vzájemné vazby a přátelství. Stejně jako v minulosti, tak i dnes je hřiště nedílnou součástí každého salesiánského střediska (Bosco-Nanni, 2006, s. 182).

"Preventivní systém může být, mimo jiné, plně účinný pouze v ovzduší, v jehož základech je optimismus." (Ferrero, 2004, s. 113). Proto měl Don Bosco zvyk, že kdykoli se potkal s některým z hochů, řekl mu nějakou větu pro povzbuzení. Podle jeho názoru to byl jeden z velice účinných výchovných prostředků. Jeho nejvíce používané věty k povzbuzení jsou: *"Musíš mi pomoci s velkým úkolem. Víš, s jakým? Jak se staneš dobrým."* nebo *"Lenoši se do nebe nedostanou."* nebo *"Kdo vytrvá až do konce, spasí se."* nebo *"Pracujeme, pracujeme, odpočineme si až v nebi."* (Bosco, 2004, s. 306).

2.3.4 Slůvko na dobrou noc

Prvním člověkem, kdo říkal nějaké hezké slůvko na dobrou noc chlapcům v oratoři nebyl Don Bosco, byla to jeho maminka Markéta. Už když byl u Bosků doma ubytovaný

první chlapec, pozoroval Don Bosco svou matku, jak mu před spaním udělala malé kázání o tom, jak je důležitá práce, věrnost a náboženství a pak se spolu s ním pomodlila. Tento zvyk "slůvka na dobrou noc" přetrval v salesiánské rodině doposud. Jde o pár hezkých vět, kterými ředitel salesiánského střediska promlouvá ke své "rodině". Podle Dona Boska se jedná o klíč k mravnosti, pořádku a dobrým výsledkům ve výchově (Ferrero, 2004, s.40). Don Bosco považoval tento výchovný prostředek za svou osobní povinnost, kterou nepřenechával žádnému jinému vychovateli, pokud to nebylo nevyhnutelné (Dřimal, 2013, s. 25).

2.4 Pilíře preventivního systému podle Dona Boska

Podle Dona Boska je dětství a dospívání v životě člověka ta nejkřehčí část, na které záleží budoucnost celé společnosti. Tvrdí, že mladí lidé potřebují mít jistotu, že je tu někdo, kdo jim podá přátelskou ruku, poradí jim, bude o ně pečovat a vést je. Sepsal také krátký seznam pravidel, povinností a rad, které museli dodržovat všichni chlapci, ale i vychovatelé. Dodává, že společnost nemá téměř žádná pravidla, což vede k pocitu nejistoty a mladí lidé jsou za této situace dezorientovaní, improvizují a bloudí. Dále uvádí, že dospívající musí poznat hodnoty a pravidla, jež je nutno respektovat a chápat (Ferrero, 2007, s. 10-11).

Výchovný systém Dona Boska je rozdělen do tří do sebe zasahujících oblastí. První z nich je emocionalita, druhá racionalita a poslední pojednává o smyslu života. Tyto oblasti sám Don Bosco pojmenoval třemi slovy: laskavost, rozum a náboženství. Jedná se o tři pilíře, na kterých je postavena salesiánská výchovná metoda (Kaplánek, 2012, s.31; Bosco-Nanni, 2006, s.149).

2.4.1 Rozumnost

Martini uvádí, že veškeré jednání ve výchově ať už jsou to rozkazy, pracovní rozvrhy, cíle či dokonce i tresty musí být rozumově odůvodněné a pochopené (Martini, 1993, s. 20). Buccellato souhlasí a dodává, že díky zdravému úsudku a rozumnosti se lze vyhnout pravidlům nesplnitelným (Buccellato, 2015, s. 62). Slovo rozum označovalo podle Dona Boska výchovu pomocí dialogu, který nechával chlapcům svobodnou vůli (Kaplánek, 2012, s. 31). *"Ve svém životě jsem velmi často s chlapci pěstoval dialog. Tím jsem je učil myslet a uvažovat."* (Martini, 1993, s. 20).

Rozum by podle Dona Boska neměl sloužit pouze k osvojování nových informací a k rozšiřování schopností a dovedností. Měl by každému člověku pomáhat zejména k tomu, aby se obohatil vnitřními hodnotami a ušlechtilým charakterem (Kaplánek, 2012, s. 28). Don Bosco chtěl dosáhnout toho, aby chlapci jeho výchovným metodám rozuměli, souhlasili

s nimi a chtěli se podle nich řídit. Cílem nebylo z chlapců vytvořit chodící naučný slovník, ale vychovat z nich moudré a zodpovědné jedince (Dřímál, 2013, s. 28; Kaplánek, 2012, s. 33). *"Vyzýváme, pomáháme a vyjadřujeme podporu k životu ve svobodě, odpovědnosti, kritičnosti, solidaritě."* (Bosco-Nanni, 2006, s.174). Martini píše, že by chlapci měli být vedeni k samostatnému uvažování, k formulaci nestranných úsudků a objevování pravého smyslu života a celého světa. Poznat skutečnost, předvídat následky za rozhodnutí každého činu, nacházet pravdu a chápat problémy jim pomůže právě rozum. Martini dále uvádí, že by se s mládeží mělo mluvit jednoduše, bez jakékoli povýšenosti a hlavně řečí, které dobře rozumí. K preventivnímu systému také patří opakování všech pravidel a povinností. Opakování však musí být neočekávané a ne protivné, aby bylo stále účinné a nemělo spíše negativní efekt. Chyby mládeže by vychovatelé měli s trpělivostí snášet a opravovat je, ale rychle na ně zapomínat a hlavně jim je neustále nepředhazovat (Martini, 1993, s. 20).

2.4.2 Laskavost

"Nejen ať jsou milováni, ale ať vědí, že jsou milováni." (Bosco-Nanni, 2006, s.132).

Každá výchova je podle Dona Boska srdeční záležitostí, při níž má laskavost své nezastupitelné místo. Díky laskavosti se vzájemně sdílíme, jedná se o dokonalého prostředníka při usmiřování (Ferrero, 2007, s. 31-32). *"Děti potřebují vnímat, že jsou milovány... Vědomí, že je má někdo neustále rád, je pobízí k odvaze, ke snaze překonávat všechny obtíže, které by je mohly zastrašit ještě dřív, než se do něčeho pustí."* (Ferrero, 2007, s. 29). Buccellato uvádí, že laskavost a vlídnost tvořily atmosféru, která i v dnešním světě dělá zázraky. Dalo by se říci, že projevená laskavost, přání dobrého a neustálá přítomnost vychovatele mezi mládeží vytváří základ preventivního systému (Buccellato, 2015, s. 62-63).

Každému novému pracovníkovi v oratořích zanechával Don Bosco následující důležité poselství. Upozorňoval na to, aby se vychovatelé snažili získat u hochů jejich lásku a ne obavy a strach, aby jim, když to bude zapotřebí, pošeptali nějaké vlídné slovo, aby v jejich rozkazech a napomenutích bylo vidět dobro pro druhé a ne osobní rozmary. Lásky je totiž to, co činí dobrý vztah (Buccellato, 2015, s. 62; Bosco, 2004, s. 304). Heslo *"snaž se být milovaným"* přetrvává v salesiánském společenství dodnes. Při věčných slibech dostávají salesiáni kříž, na němž je vyryta právě tato věta (Kaplánek, 2012, s. 34).

Salesiánská výchova považuje dobrý vztah mezi mládeží a vychovateli za jednu z nejdůležitějších věcí. Sám Don Bosco prohlašoval, že vztah, který je plný lásky a důvěry je předpokladem k výchovnému úspěchu. Chlapci by se ve střediscích měli cítit jako doma, měli by mít možnost vyjadřovat se po svém, nacházet dobrou náladu a potřebnou pomoc

(Kaplánek, 2012, s. 35; Bosco-Nanni, 2006, s. 175-176; Buccellato, 2015, s. 5). *"Kladné postoje a přístupy k dětem mají dvojitý účinek. Více docílíme, když je oslovíme přátelsky a mile, než když na ně budeme křičet a vyčítat jim. Pozitivním chováním je snadněji získáme a přesvědčíme ke spolupráci s námi."* (Ferrero, 2007, s. 84).

Ferrero (2004, s. 63-64) uvádí, že k dobré a laskavé výchově dětí patří také umění vyhubovat. Vychovatel by se měl první sám uklidnit a nejednat v rozčilení a rozhodně by nikdy neměl fyzicky dítě trestat a vyhrožovat mu, aniž by nevypotřeboval veškeré jiné výchovné prostředky. Trestat je jistě pro vychovatele pohodlnější, ale neprospívá to dobrému a důvěrnému vztahu mezi ním a dítětem. Dobré vyhubování proti prohřešku by mělo být okamžité, jelikož dlouhé protahování dětem nesvědčí a navíc malé děti nemají tak dobrou paměť a pozdější vyhubování by si nemuseli spojit s daným prohřeškem. Dále by mělo být důsledné a jisté - vychovatelé by měli trestat za stejný prohřešek pokaždé stejným způsobem, protože děti potřebují určitou jistotu a řád. Vyhubování také musí být vždy správné, trestá se pouze za následky špatného chování, nikdy ne proto, že jsou vychovatelé rozmrzelí, nervózní nebo unavení. Mělo by být také pozitivní - vychovatel by měl dítě ujistit, že samotné dítě má rád, ale nelíbí se mu to a to určité chování. Správné vyhubování má správnou intenzitu - vychovatel musí brát ohled nejen na každé jednotlivé dítě a trest přizpůsobit jeho reakci a citlivosti, ale hlavně musí brát ohled na vážnost prohřešku. A na závěr, vyhubování musí být především účinné. Jestliže vyhubování neplní výchovnou funkci, je něco špatně a vychovatel musí přehodnotit své jednání. Alberti (1999, s. 246) dodává, že trestat by se skoro nikdy nemělo veřejně a pokud není znám viník, tak by se rozhodně nemělo trestat hromadně.

2.4.3 Víra

Posledním pilířem salesiánské výchovy je víra neboli náboženství. Podle Dona Boska je přijetí Božích tajemství vrcholem moudrosti, cestou a prostředkem výchovy. Tvrdil, že bez víry není možné zažít štěstí a vést skutečně morální život. V salesiánských střediscích by se mělo vytvářet prostředí, ve kterém je možné setkávat se s Bohem. Takové prostředí vznikalo hlavně díky bázni Boží, svátostem a dalším pobožnostem (Kaplánek, 2012, s. 33). V salesiánské kongregaci je náboženství lidové, jednoduché, jde bez velkých okolků k jeho samotné podstatě. Dlouhé a nesrozumitelné modlitby se v preventivním systému Dona Boska vůbec nevyskytují (Bosco-Nanni, 2006, s.150). Don Bosco také tvrdil, že pravým smyslem života je Bůh, že mladí lidé nepřijdou ke spáse jinak, než s důvěrným vztahem s Bohem a lásky k němu. V době, kdy žil Don Bosco, ale i v době pozdější byla často představa Boha pedagogicky zneužívána. Byl představován jako někdo, kdo vidí všechny prohřešky

a náležitě, ale ovšem spravedlivě je potrestá. Strach z Božího trestu byl v některých případech tak obrovský, že mohl zapříčinit i neurózy. Bůh je podle Dona Boska taky milujícím Otcem, jenž lidem odpouští a obdarovává je štěstím a věčnou spásou. Ačkoli Don Bosco vycházel z tehdejší eschatologie (víra v nebe, peklo a očistec) a považoval za nutné některé prohřešky tvrdě trestat, zdůrazňoval Boží milosrdenství a dobrotu a povzbuzoval své chlapce k časté svátosti smíření (Kaplánek, 2012, s. 40-41; Dřimal, 2013, s. 27).

Samotný Don Bosco si bral příklad z mnoha světců. Jméno "salesiáni" vzniklo podle svatého Františka Saleského (1567-1622), kterého si Don Bosco vyvolil jako svého patrona a ochránce jeho díla. Stejně jako svatý Ignác z Loyoly si uměl mezi četnými aktivitami s chlapci vymezit čas na své studium a modlitbu. Celou salesiánskou kongregaci považoval za mladší bratry řádu Tovaryšstva Ježíšova, u kterého ve svých začátcích hledal často radu a pomoc. Dalším Boskovým velkým vzorem byl svatý Filip Neri. Don Bosco stejně jako on "pobíhal" po ulicích a hledal opuštěné chlapce, o které se staral a učil je náboženství a dobrému životu. Oba dva měli ve své pedagogice vyhrazené místo především pro radost a veselost. Od svatého Vincence z Pauly převzal lásku ke všem svým bližním a lásku k modlitbě. Don Bosco dokonce ke svým Stanovám salesiánů připojil dopis, ve kterém vyzdvihuje důležitost ranního rozjímání po vzoru svatého Vincence. Z dalších blízkých svatých Dona Boska byl svatý Alfons, který byl takovým lidovým světce a pastýřem obyčejného lidu. Don Bosco od něj převzal myšlenku výchovy k jednoduché a všední svatosti, která u mládeže dokázala probudit přesvědčení, že dokonalost a svatost je dostupná všem a je to cesta k opravdovému štěstí. Posledním Boskovým vzorem byl svatý Josef Cafasso, který byl u zrodu Boskové teologické, duchovní a apoštolské formace. Byl šest let Boskovým duchovním vůdcem a sám Don Bosco říká, že jestli v životě udělal něco dobrého, vděčí za to právě Donu Cafassovi (Buccellato, 2015, s. 19, 22, 24-26, 33-37, 39-40).

2.5 Cílová skupina preventivní výchovy Dona Boska

V průběhu života Dona Boska se jeho cílová skupina mírně proměňovala. Ve svých školních letech kolem sebe shromažďoval své především lajdácké spolužáky. Později se věnoval mladým hochům, kteří byli ve vězení a pak také hochům, kteří měli dobré předpoklady ke studiu. Proto salesiáni nezakládali pouze učňovská střediska a internáty, ale také gymnázia a později dokonce i vysoké školy. Tím chtěl Don Bosco docílit toho, aby měl v pozdějších letech pomocníky. Na konci svého života bylo jeho cílovou skupinou obyvatelstvo v Jižní Americe, které doposud nikdy neslyšelo o Ježíši Kristu.

Diskutování o tom, jaká cílová skupina je pro salesiány nejvhodnější probíhá i v dnešní době. Společnost i výchovné a sociální metody se stále vyvíjí, ale cílová skupina zůstává takřka neměnná (Kaplánek, 2012, s. 56).

2.5.1 Cílová skupina v době Dona Boska

Jak již bylo zmíněno, ve svém raném dětství kolem sebe Don Bosco shromažďoval chlapce, aby jim pomáhal s úkoly do školy, vyprávěl jim příběhy z evangelia a hrál s nimi hry. Většinou se jednalo o spolužáky, kteří nebyli zrovna pilnými studenty a potřebovali pomoc. Za svých studií založil jakýsi spolek se jménem Veselá společnost, ve kterém si spolu s chlapci hráli, četli a vyprávěli si. Tento spolek měl dvě jednoduchá pravidla: 1. člen Veselé společnosti neměl mít žádné řeči a dělat takovou činnost, která se nehodí ke správnému křesťanovi, 2. člen Veselé společnosti měl mít pořádek ve svých školních i náboženských povinnostech (Bosco, 2007, s. 39).

Jak bylo řečeno v kapitole 1.3 Seminarista a kněz, Dona Boska ovlivnila jedna příhoda s chudým chlapcem bez rodičů, která započala jeho kariéru (Schiélé, 1999, s. 20). Směr, kterým se později Don Bosco ubíral, ovlivnily také návštěvy ve vězení, kde viděl plno mladých chlapců. Při svých návštěvách se zanedlouho s každým chlapcem blíže seznámil a věděl, z jakého důvodu tam je. Většina hochů byla uvězněna pro drobné krádeže jídla nebo dalších potřebných věcí k životu. Většina z chlapců Donu Boskovi slíbila, že když si trest odsedí a dostanou se na svobodu, povedou čestný a poctivý život. Ale nestalo se tak a chlapci se do vězení po nějaké době vraceli znovu. Donu Boskovi vrtalo hlavou, proč se tak děje a přišel na to, že chlapci vlastně nemají na svobodě žádné zázemí a žádné přátele. Když jednou vyšel z věznice, pronesl: *"Je třeba za každou cenu zabránit tomu, aby tak mladí hoši končili za mřížemi. Ujmu se mládeže a zachráním ji."* Tímhle rozhodnutím už nadobro začalo životní poslání Dona Boska (Bosco, 2004, s.112-113). Základ Don Boskovy oratoře tvořila opuštěná mládež. Neodmítal pomoci žádnému chlapci, který o to poprosil, ale vyžadoval od každého aspoň malou spolupráci a respektování určitých pravidel. Nepřijímal jenom takové hochy, kteří měli naprosto odmítavý vztah k Bohu. Nepřestal o ně ale jevit zájem, snažil se je získat individuálně (Bosco, 2004, s. 140).

Ačkoli Don Bosco část svého života pracoval i v útulku pro dívky, celý svůj život se věnoval především hochům (Kaplánek, 2012, s. 57). Sám Don Bosco tvrdil, že i když pracoval s děvčaty, jeho mysl zaměstnávali stále jen jeho hoši. Neměl nic proti ženskému pohlaví, přijímal jejich pomoc velmi rád a byl jim za mnohé vděčný. V jeho životě měly ženy neodmyslitelnou roli. Například jeho matka Markéta mu pomáhala celý jeho život, měla jeho

chlapce jako za své vlastní a dokázala si vždy se vším poradit. Dále to byla například matka Michala Ruy nebo matka kanovníka Gastaldiho a Marie, sestra matky Markéty. V oratoři byl dokonce zřízen jeden pokoj výhradně pro ženy, říkalo se mu světnice žen (Bosco, 2004, s. 132; 24. generální kapitula salesiánů Dno Boska, 1997, s. 59-60).

Na konci Boskova života bylo jeho hlavní životní náplní přinést informace o Ježíši Kristu do Jižní Ameriky. On sám se tam nikdy nevydal, ale věnoval hodně sil pro přípravu misionářů (Kaplánek, 2012, s. 56). Díky tamějšímu konzulovi, který hledal do Argentiny horlivé kněze se salesiánské misie mohly uskutečnit. Salesiáni Dona Boska tedy roku 1875 pronikli do zámoří. Ještě za Boskova života byli salesiáni přítomni v Uruguayi, Brazílii, Chile, Ekvádoru. Spolu s argentinskou misí byl připravován i příchod na francouzské území. To však nebylo provázeno tak velkou slávou a popularitou jako misie argentinské (Schiélé, 1999, s. 64-65, 67).

2.6 Preventivní systém v dnešní době

Don Bosco započal svou preventivní výchovu obyčejnou výukou katechismu, u kterého shromažďoval mladé i starší hochy z toho důvodu, aby je ochránil před nebezpečím života na ulici. Jeho dílo se postupně rozšířilo na oratoře, nedělní a večerní školy, učňovské dílny, ubytovny, internáty a tak dále. V 19. století bylo velmi potřebné se o tyto dospívající chlapce, kteří neměli možnost studia a někteří ani rodinu, starat a nabídnout jim potřebnou pomocnou ruku (Bosco-Nanni, 2006, s. 189).

V dnešní době se samotná podoba oratoří a středisek mládeže hodně pozměnila. Návštěvnost salesiánských středisek od dob Dona Boska poklesla, stejně jako návštěvnost kostelů. Děti a mladí lidé kombinují chození do oratoře s navštěvováním tělocvičen, s tancem, se sportováním či nějakými jinými kroužky a volnočasovými aktivitami, někteří zůstávají doma a poslouchají hudbu, bezmyšlenkovitě přepínají televizní kanály nebo hrají různé počítačové hry. Jiní zase tráví svůj volný čas touláním se po ulicích, ježděním na motorkách, kouřením nebo pitím alkoholu či posedáváním někde s přáteli a dlouhým diskutováním. Snížila se i porodnost dětí, což zapříčiňuje menší počet potencionálních návštěvníků oratoří. Dalšími změnami jsou kulturní rozdíly, které přicházejí spolu s přistěhovalci nebo nekatolická náboženství jako například islám nebo pravoslaví (Bosco-Nanni, 2006, s. 198-199).

Salesiánský preventivní systém je podle mnoha současných vychovatelů a pedagogů využitelný a žádaný i v dnešní době. Salesián Nanni, který je přesvědčen o nadčasovosti Boskových myšlenek a názor, že preventivní systém má smysl i v dnešní době zcela sdílí, upozorňuje však na tři nutné předpoklady:

- *"Vnímat a realizovat výchovu (podobně jako Don Bosco) jako své životní poslání;*
- *Zajímat se a zamýšlet se z hlediska výchovy nad současnými podmínkami života mladých lidí a jejich sociálně kulturním prostředím;*
- *Preventivním způsobem znovu promýšlet způsoby a oblasti výchovného působení"* (Nanni in Dřímál, 2013, s. 37).

Kulturní, politické a jiné změny v průběhu času nutí veškeré odborné pracovníky jít s dobou, nezaostávat, sledovat vývoj a modernizovat techniky a metody práce. Platí to i pro salesiány a jejich práci. Odborná kvalifikace salesiánského pracovníka by měla odpovídat požadavkům dané doby. Nemůžeme říct, že je potřeba zcela upustit od salesiánské výchovné tradice, ale její metody a techniky se musí přizpůsobit době i mládeži (Fontana, 1988, s. 55). Naše doba je zahlcena věcmi, o kterých se Donu Boskovi ani nesnilo. Jedná se například o masové sdělovací prostředky, počítače, mobilní telefony, krize společenského soužití, krize hodnot a tradičních morálních jistot, homogenizace kultury, zesvětštění rodinného i společenského života a mnohé další změny (Bosco-Nanni, 2006, s. 215).

V dnešní době existuje v Římě salesiánská papežská univerzita. Na její fakultě výchovných věd existuje několik kateder: katedra pedagogické metodologie, metodologie didaktiky a kulturní komunikace, katechetická katedra, katedra teorie a dějin pedagogiky, katedra aplikované psychologie ve výchově a katedra aplikované sociologie ve výchově (Fontana, 1988, s. 79).

3 Salesiáni v České republice

Zpočátku se dílo Dona Boska rozvíjelo především v Itálii, Francii, Španělsku a Jižní Americe. Později byli přítomni salesiáni i v Anglii, Německu a Polsku. Kdo jako první Čech o Donu Boskovi slyšel není známo, ale je jisté, že ještě před jeho smrtí bylo jeho jméno v české zemi známo (Křížková, 1996, s. 8).

3.1 Příchod salesiánů do České republiky

O salesiánském díle v Čechách a na Moravě se začalo hovořit roku 1926. Tehdy bylo v naší zemi velké nadšení, ovšem chyběla realizace. Byly nabídky třeba z Českých Budějovic, z Ostravy, z Přerova nebo z Fryštáku u Holešova. Turín začal jednat o domu ve Fryštáku s polským inspektorem Tironem, který měl ve svých kompetencích i salesiánské dílo v Československu. Don Tirone měl sice k domu ve Fryštáku určité výhrady, ale nakonec ustoupil a P. Ignác Stuchlý se společně s některými hochy, co studovali v Itálii vydal do Fryštáku (Křížková, 1996, s. 20-21). P. Stuchlý s několika svými hochy dával ústav pomalu dohromady - sháněl postele, židle, hrnce a další nejnnutnější vybavení. Ostatní chlapci přijeli z Itálie na svátek sv. Václava 28. září roku 1927 v brzkých ranních hodinách (Vracovský, 2002, s. 12; Křížková, 1996, s. 24).

3.1.1 P. Ignác Stuchlý

České salesiánské dílo je neoddelitelně spjato s P. Ignácem Stuchlým, což byl první český inspektor neboli provinciál. Narodil se 14. prosince roku 1869 v Boleslavi v Horním Slezsku (Alberti, 1977, s. 310). Své rané dětství prožil Ignác uprostřed prusko-francouzské války, ale těžkost života poznal až s nástupem do školy, kdy musel svůj mateřský jazyk ("moravštinu") vyměnit za jazyk německý. Už ve škole mu pan učitel řekl, že by z něho mohl být dobrý kněz. Přesto, že byl tehdy Ignác ještě dost malý a na takové věci vůbec nepomýšlel, utkvělo to v jeho hlavě a později se ta myšlenka stala skutečností. Když ve svých čtrnácti letech dokončil školu a chtěl jít podle učitelova přání studovat na kněze, nemohl. Jeho zdraví bylo totiž dost chatrné. Z toho důvodu se chtěl stát krejčím, protože to není tak fyzicky náročná a namáhavá práce. Ovšem ani na to nedošlo a Ignác zůstal doma s rodiči a pracoval při hospodářství. Když dosáhl sedmnáctého roku života, navštívil nějakého zázračného lékaře, co mu poradil, aby se vyvaroval kyselého a pil hodně rybiho tuku a bude fit. Jeho zdravotní stav se začal náhle zlepšovat a jeho myšlenky na kněžství začaly znovu ožívat. Po zjištění, že v Olomouci u dominikánů berou na kněžské studium i starší hochy byl Ignác rozhodnutý to zkusit (Med, 1992, s. 6-8; Křížková, 1996, s. 10-11).

Ignác chtěl později vstoupit k jezuitům, ale setkání s jedním knězem jeho plány změnilo, kněz mu tehdy řekl: *"Nic takového. Nepůjďte k jezuitům, půjďte k salesiánům, k Donu Bosku půjďte."* Již po několika dnech čekal na P. Ignáce telegram z Turína ve znění: *"Hned přijed', jsi přijat!"* (Med, 1992, s. 16-17). Sbalil si tedy věci, nachystal potřebné doklady a odjel do Turína. Tam udělal noviciát a složil řeholní sliby. Po dokončení studií chtěl jít na misie, ale dnes už blahoslavený Don Michal Rua mu řekl, že jeho misie budou na severu. Potom ještě dodal: *"a připrav se dobře, budeš muset hodně trpět!"* (Alberti, 1977, s. 310-311). Než se dostal do naší země, prošel hodně jiných míst. V italské Gorici působil třináct let svého života. Roku 1910 byl náhle odvolán na Slovinsko do Lublaně, kde strávil ještě o rok víc než v Itálii, tedy čtrnáct let. Po ukončení první světové války se Evropa dost změnila a tak byl P. Ignác Stuchlý převelen do Veržeje, kde měl zařídit salesiánský ústav pro slovinská řeholní povolání. Tam strávil dva roky a potom byl poslán znovu do Lublaně jako prefekt. Tam měl další dost náročný úkol, a to dostavět kostel Panny Marie Pomocnice, který po jeho dokončení vysvětil sám Don Jan Cagliero, jeden z prvních salesiánů Dona Boska. Další kroky P. Stuchlého vedly do nově vystavěné salesiánské oratoře taktéž v Lublani, kde byl jmenován ředitelem (Křížková, 1996, s. 15-16).

V den svých pětapadesátých narozenin obdržel dopis z Turína, kde se psalo, aby okamžitě přijel. Domníval se, že je to kvůli tomu, že v Československu byl veliký zájem o salesiánské dílo a jeho domněnky se potvrdily. P. Klement se již dlouhou dobu dožadoval toho, aby v Peroze mohli studovat hoši z Čech. K tomu však nebyl personál, co by uměl český jazyk. P. Stuchlý byl proto požádán, jestli by zachránil situaci a šel sloužit na sever. Byl to velmi pokorný člověk, poslušně sklopil hlavu a prvním vlakem odjel do Perozy. (Med, 1992, s. 38-40). V našich zemích se zatím zdárně šířily informace o salesiánském díle a kněží spolu se spolupracovníky a dobrodinci sháněli prostředky na otevření prvního českého ústavu u nás. První dům k salesiánským účelům byl koupen roku 1927 ve Fryštáku u Holešova (Alberti, 1977, s. 313). Více informací o tomto ústavu je v podkapitole 3.1.2 Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku. *"Pojítkem mezi ústavem a městečkem byl don Stuchlý. Fryštáčtí mu říkali "staříček". Byl jim sympatický ten pan ředitel, poněkud nachýlený dopředu, pořád jakoby utíkal, s pěšinkou starosvětsky rozčísnutou vprostřed hlavy, s půlenými brýlemi na nose, vždy pokorný, pozorný ke každému, prostý jako dítě, někdy klukovsky rozesmátý a hlučný."* (Křížková, 1996, s. 32-33). Tinka, který studoval ve fryštáckém ústavu na P. Ignáce Stuchlého vzpomíná velmi hezky. Popisuje ho jako opravdového otce, který se snažil znát všechny chlapce v ústavu (Miček, 2001, s. 12). *"Staříček byl světec. Skromný, pokorný, dřič."* (Miček, 2003, s. 13). Zuchnický o staříčkovi také tvrdí, že to byl svatý člověk a všichni ho

měli moc rádi. Jeho manželka dodává, že to byl velmi skromný a usměvavý kněz, který se lidi ve svém okolí hned získal (Miček, 2001, s. 47). P. Kopecký, bývalý student a asistent ve fryštáckém ústavu vzpomíná na staříčka jako na pokorného člověka, ke kterému měli hoši vždycky úctu a snažili se mu vyhovět ve všem, co potřeboval. Do chodu ústavu staříček moc nezasahoval, ale o přestávkách chodíval mezi chlapce a vyprávěl jim různé příběhy (Miček, 2001, s. 71). P. Míša popisuje, že staříček měl ve Fryštáku na starosti hlavně chod ústavu, sháněl peníze na jeho provoz a proto hodně cestoval. I přes neustálé starosti a cestování chodíval mezi chlapce a byla z něj cítit svatost všedního dne (Miček, 2001, s. 136-137). P. Ignác Stuchlý se stal ředitelem fryštáckého ústavu až po roce jeho fungování. I přesto, že byl ředitelem, měl jen úplně malou světničku, kde přespával a která působila spíše jako skladiště. S chlapci a návštěvami se setkával v ředitelně. Pokud byl doma a ne na cestách, chodíval po domě a sledoval jeho chod. Vždy měl kolem sebe plno chlapců, kteří nadšeně poslouchali každé jeho slovo (Med, 1992, s. 80, 83-84). Rok 1935 byl pro salesiánské dílo v Československu velmi významný. Byla zřízena samostatná inspektorie a 15 září toho roku byl jmenován inspektorem P. Ignác Stuchlý. Na ředitelském postu ve Fryštáku ho vystřídal P. Václav Mrtvý. Staříček žil téměř jako předtím, avšak teď musel myslet na celou inspektorii (Med, 2007, s. 211, 213). V průběhu druhé světové války, kdy salesiánská kongregace byla vystavena mnoha zkouškám, neztrácel staříček naději a dodával všem kolem sebe odvalu a radost (Med, 1992, s. 124-125). *"V roce 1948, téměř osmdesátiletý, odevzdával P. Ignác Stuchlý řízení salesiánského díla v našich zemích svému nástupci, P. Antonínu Dvořákovi, bývalému novicmistru."* (Alberti, 1977, s. 320). Staříček předával svou pozici inspektora s pocitem veliké úlevy. Pokojné stáří měl P. Stuchlý strávit ve Fryštáku, kde před dvaceti lety začínal své dílo. Tam mu mezitím byla spravena světnička, který se nazýval inspektoriálka - na ten pokoj byl staříček zvyklý a mohl z něho pozorovat život v domě. Ve Fryštáku byl jeho život už velmi jednoduchý. Stal se zpovědníkem komunity hochů a salesiánů, hodně se modlil a četl salesiánskou literaturu (Med, 2007, s.244). Když měl staříček osmdesáté narozeniny, sešli se ředitelé domů a potajmu se konala rodinná slavnost. Klerici vyzdobili krásně celý dům a hrálo se a zpívalo. Zazněl zde i děkovný dopis od nového olomouckého arcibiskupa Josefa Matochy. Uvedeme zde alespoň část z onoho dopisu: *"Drahý otče generální inspektore! Zaplat' Vám Pán Bůh, drahý stařečku všechno svým Božským způsobem: zaplat' Vám veškerá dobrodiní prokázaná přímo nebo nepřímou kněžím a věřícím arcidiecéze olomoucké, celé Moravy a celé vlasti. Jako arcipastýř děkuji Vám jménem arcidiecéze, jejího duchovenstva i zbožného lidu moravského za jedno veliké dobrodiní, které jste církvi svaté prokazoval tím, že jste učil slovem a hlavně svým příkladem milovat a s radostí poslouchat*

Svatého Otce i jeho zástupce biskupy a tak se zasloužil o svatou katolickou jednotu u nás a v našem národě. Děkuji Vám vroucně za všechny dobrodini, která jste mně osobně prokázal svými zbožnými modlitbami, obětmi, duchovní pomocí v těchto těžkých dobách." (Med, 1992, s. 133). Po staříčkové oslavě narozenin už to s jeho zdravím šlo z kopce. Byl pořád nemocný a v březnu dostal mozkovou mrtvici, která ho zcela upoutala na lůžko. V dubnu, kdy byly salesiánské ústavy obsazeny policií, byl staříček kvůli neschopnosti převezen k františkánkám v Gottwaldově a poté byl umístěn v Domově důchodců v Lukově, nedaleko Fryštáku (Med, 2007, s. 248-249). P. Ignác Stuchlý zemřel dne 17.1. roku 1953 v Lukově, byl převezený do Fryštáku, kde měl pohřeb. Kostel byl nabitý k prasknutí (Křížková, 1996, s. 110). Staříček zemřel v pověsti svatosti, o čemž bylo přesvědčeno mnoho lidí (Med, 1992, s. 138).

Fryšták řadí Staříčka Stuchlého mezi velké Fryštačany a jsou hrdí na to, že právě u nich toto velké salesiánské dílo začalo (Zapletal, 1996, s. 348).

3.1.2 Historie Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku

P. Ignác Stuchlý jel již v červenci obhlédnout několik míst v Československu, na kterých by mohlo započnout salesiánské dílo. Jeho hlavním cílem byl Fryšták, kde navštívil dům sester. Podle něj to bylo místo vhodné, avšak musel čekat na rozhodnutí představených z Turína. Don Tirone byl proti koupení tohoto domu z důvodu velké vzdálenosti od železniční dráhy a nedostatku místa pro hřiště (Med, 2007, s. 101-102). Klášterní budova byla od roku 1888 spravována sestrami III. řádu sv. Františka z Moravské Třebové, které zde zřídily školu pro děvčata. Budova byla v průběhu let ještě rozšířena o kapličku a několik dalších místností. Postupem času zde byla škola obecná i měšťanská, ale roku 1919 se obě školy musely vyrovnávat s velkými finančními obtížemi a sestrám nezbylo nic jiného, než obě školy zavřít (Jadrníček, 1947, s. 137). Celou budovu pak nakonec salesiáni koupili. P. Ignác Stuchlý přijel do Fryštáku 15 srpna roku 1927, aby dům připravil pro příjezd chlapců z Perozy. Vybavení sháněl všude možné, například když se z internátu arcibiskupského gymnázia vyřazoval nějaký nábytek, převzal ho do svého ústavu. Chlapci z Perozy přijeli do Fryštáku na svátek svatého Václava 28. září roku 1927 a ostatní hoši z naší země nastoupili začátkem října (Med, 2007, s. 126; Alberti, 1977, s. 313-314). Studovali tady chlapci zpočátku především z Valašska a Slovácka a hlavně z chudých rodin. Studium ve Fryštáku bylo totiž mnohem levnější než například na Velehradě nebo v Kroměříži. Chlapce z bohatých rodin salesiáni na studium nepřijímali, protože ti podle jejich názoru měli mnoho jiných možností (Miček, 2001, s. 9-10).

P. Divoš vzpomíná: "*V prvním roce tam bylo asi padesát chovanců, ve druhém nás bylo už asi osmdesát.*" (Miček, 2001, s. 28) Informace z kroniky fryštáckého ústavu tuto vzpomínku potvrzují a dodávají, že v italské Peroze zůstalo dalších 12 studentů z Čech a Moravy. Dále jsou zde zaznamenána fakta, že během prvních dvaceti let existence ústavu tudy prošlo přes 1 000 chlapců a z toho více než 200 zakotvilo v Salesiánské společnosti. Chlapci, kteří prošli výchovným salesiánským ústavem se v něm budou pokaždé když se vrátí cítit jako doma (Alberti, 1977, s. 315). Tinka tuto skutečnost potvrzuje: "*Nechodili jsme domů ani na Vánoce ani na Velikonoce, jen na velké prázdniny. Ale dělalo se všechno pro to, abychom se v ústavu cítili dobře. A člověk si zvykl. Když jsem byl doma na velké prázdniny, ptával jsem se maminky, jestli mi něco nepřišlo z domova (Fryštáku).*" (Miček, 2001, s. 10).

P. Divoš popisuje, že salesiánské gymnázium ve Fryštáku bylo soukromé a z toho důvodu museli všichni chlapci dělat závěrečné zkoušky na některém z veřejných ústavů. Z Fryštáku se jezdilo na arcibiskupské gymnázium do Kroměříže. Někteří tamější profesori byli natolik ohleduplní, že své předměty přijeli zkoušet přímo do Fryštáku, aby chlapci nemuseli absolvovat dlouhou cestu (Miček, 2001, s. 28). Tinka dodává, že zkoušení probíhalo ze všech předmětů z látky za celý školní rok a muselo se zvládnout během tří dnů (Miček, 2001, s. 10).

Přestože roku 1939 vypukla druhá světová válka, salesiáni ve své činnosti pokračovali dále (Křížková, 1996, s. 55). Do ústavu ve Fryštáku se nastěhovali hoši z Ostravy, protože tamější ústav byl již zabrán Němci. Fryštácký dům byl tedy plný v každém svém koutě (Křížková, 1996, s. 62). P. Pekárek ve svých vzpomínkách říká, že fryštácký ústav byl zabrán pro Hitlerjungend roku 1943 (Miček, 2001, s. 85). Tinka dodává, že v tu dobu, kdy byl ústav zabrán, se konalo studium bohosloví tajně na fryštácké faře (Miček, 2001, s. 13). Část hochů tedy zůstala ve Fryštáku na faře, část se přestěhovala do salesiánského střediska v Brně, část na faru v Ořechově a část do opuštěného domu ve Dvorku u Přibyslavi (Křížková, 1996, s. 64).

"*Po skončení 2. světové války byl salesiánům vrácen fryštácký dům a salesiánské dílo ve Fryštáku se mohlo opět začít rozvíjet.*" (Zapletal, 1996, s. 107). Zvýšil se zde počet hochů na 170. Bylo zde pro chlapce zřízeno několik dílen - knihařská, truhlářská, zámečnická, elektrikářská, obuvnická a krejčovská. Všechny řemeslné práce v ústavu obstarávali sami hoši - vybudovali nová sociální zařízení, udělali na budově nové okapy a opravovali si veškerou obuv a oblečení. Chlapci se mohli po ukončení kvinty samostatně rozhodnout, jak bude jejich budoucnost dále pokračovat. Mohli pokračovat ve studiu a stát se salesiány, mohli přestoupit

do Mníšku a studovat na světské kněze nebo mohli přestoupit do Ostravy a vyučit se nějakému řemeslu (Křížková, 1996, s. 76-77).

V době, kdy v Československu vládla komunistická strana byly zestátněny všechny církevní školy - tedy i salesiánské gymnázium ztratilo legální základnu. Z toho důvodu, aby fryštácký ústav nezůstal úplně prázdný, se tam přemístili klerici z noviciátu (Křížková, 1996, s. 88). P. Divoš vzpomíná, že již roku 1949 měli komunisté ve Fryštáku své státní zmocněnce a o rok později zabrali ústav úplně. Stalo se to v dubnu, esembáci obklíčili dům a odvezli téměř všechny pryč (Miček, 2001, s. 31). Jeden z účastníků popisuje zabrání ústavu takto: *"Ve čtvrtek 13. dubna jsme šli spát jako obvykle, ale probuzení už bylo neobvyklé. Asi o půl dvanácté se rozsvítilo světlo v ložnici a hrubý hlas volal: Rychle vstávat a dolů do jídelny! Když jsme se rozhlédli kolem sebe, hleděli jsme do hlavní samopalů. Vstali jsme, rychle se oblékli a sestoupili dolů do jídelny. Všude na chodbách byli rozestaveni ozbrojení příslušníci SNB. Akci řídilo několik civilistů StB, kteří se chovali povýšeně a pobízeli nás hrubými výrazy."* (Křížková, 1996, s. 93). V padesátých letech bylo v naší zemi dění v církvi pronásledováno a trestáno. Komunistický režim chtěl dosáhnout úplné ateizace národa. Kněžím byl sebrán státní souhlas s vykonáváním duchovní služby v církvi nebo byli zavřeni. Ve druhé polovině se situace trochu uvolnila a politický tlak částečně polevil. Salesiánští kněží se však ještě nemohli plně věnovat mládeži (Vracovský, 2002, s. 15). Budovu chvíli obývali požárníci, ale ti v ní moc dlouho nezůstali, protože jim nevyhovovala. Po nich se z ústavu stala mateřská školka a nakonec domov důchodců (Gabrhel, 2009, s. 29). Domov důchodců zde byl až do roku 1994, kdy byla celá budova konečně navrácena opět salesiánům (Zapletal, 1996, s. 108).

Když byla budova opět vrácena do rukou salesiánů, nebylo jednoznačné, co s ní bude. Bylo několik variant, co zde mohlo být. První varianta byla ta, že bude všechno fungovat tak, jak tomu bylo v minulosti. Druhou variantou bylo vybudovat zde obrovský aspirantát, protože chybělo nějaké takové "shromaždiště" kluků, budoucích salesiánů. A třetí varianta byla vytvořit zde salesiánské pastorační centrum pro mládež, kde by byla nabídka vzdělávání, animace a přednášek na téma pastorace. (Gabrhel, 2009, s. 32-33). Martinek vzpomíná, že po vzoru činnosti salesiánů v zahraničí toužil vybudovat v Česku nějaký salesiánský dům, který by byl vybaven ubytovací a stravovací kapacitou a tak sloužil pro delší pobytové akce pro mládež. Vzpomněl si na budovu ve Fryštáku, ale ta kvůli svému stáří a mnohým nutným opravám zpočátku nepřipadala v úvahu. Když ovšem napsal projekt na sehnání finančních prostředků nutné k opravě domu, starší spolubratři ho podpořili a dílo tak mohlo začít. Dne 1. září roku 1996 byl projekt "Dům Ignáce Stuchlého" (dále jen DIS) oficiálně schválen

provinciálem. Bylo nutné provést velké opravy domu, ale to nebránilo tomu, aby už na začátku září přijeli na víkend první návštěvníci. Během pár dní byl vytvořen plán akcí na celý rok - Silvestr, Velikonoce, duchovní obnovy, tématická setkání a pobyt formačních skupin. První rok bylo na DISu zaměstnáno sedm lidí, ale mnoho dalších spolupracovalo externě (Martinek, 2003, s. 3-6).

V současné době na DISu probíhá několik pravidelných akcí jako jsou pobyty pro potomky Starých pák a Mladých mamek (a nejen pro ně) s názvem Sřrapec a Lis, probíhá zde také pravidelné vzdělávání těch, kteří vedou nějaké spolčo nebo se zapojují do organizování obdobných akcí pro mládeř. Mezi velké akce patří Silvestr a Velikonoce. Na těchto akcích zde bývá 180 až 200 mladých lidí. Existuje zde horolezecký, přírodovědecký a modelářský kroužek, je zde k dispozici herna se stolním fotbálkem, ping-pongovým stolem, kulečným a také je k dispozici venkovní hřiště. Jednou z hlavních činností DISu je pořádání tzv. Orientačních dnů, což jsou pobyty pro školy (Gabrhel, 2009, s. 36-38).

3.2 Salesiánské dílo od roku 1927 do roku 1948

V České republice se salesiánské dílo rozšířilo poměrně rychle. Od příchodu salesiánů do roku 1948 bylo v naší zemi několik salesiánských středisek. Konkrétně to bylo ve Fryštáku (1927), v Ostravě (1935), kde byl kromě oratoře také filozofický studentát, tedy středisko, kde probíhala část přípravy nových salesiánů. Dále to bylo středisko v Praze - Kobylisích (1937), kde byla oratoř a internát. V Ostravě i v Praze byl u střediska postaven kostel nebo veřejná kaple, takže byli salesiáni propojeni i s tamními farníky (Kaplánek, 2012, s. 61; Vracovský, 2002, s. 12). Alberti popisuje situaci v Ostravě následovně: *"Stovky dělnických synků z Ostravy i blízkého okolí začali se hrnout do oratoře. "Kaj ideš?" "Do Don Boska!" Tak a podobně podával zprávu druh druhu o těch sympatických "farářích", kteří se nestyděli dokonce s nimi hrát kopanou. Každé odpoledne zaplavilo se pravidelně hřiště hochy. V přilehlých místnostech pak bylo živo do noci."* (Alberti, 1977, s. 315).

Salesiánské dílo se od jeho počátků v naší zemi vyvíjelo bez nějakých větších komplikací až do září roku 1938, kdy byla vyhlášena mobilizace celé československé armády. Také salesiánští bohoslovci se vydali jako vojáci na pomoc. Dne 15. března roku 1939 přepadl a zabral celé Československo Hitler. Československá republika byla rozdělena na Protektorát Čechy a Morava a na Slovenský stát. I přes nepříznivou situaci vznikla další oratoř, konkrétně v Brně - Žabovřeskách (1939) (Křížková, 1996, s. 52-53). V září roku 1939 Hitler požadoval, aby mu Československo vydalo svá okrajová území, která byla obydlená Němci. Staříček ovšem neztrácel naději a věřil, že není všemu konec (Med, 2007, s. 224).

I přesto, že započala druhá světová válka, v naší zemi se začalo budovat další salesiánské středisko - v Pardubicích a Pražské středisko se rozrostlo o několik nových prostor z důvodu chybějících míst pro chlapce (Křížková, 1996, s. 55-56). *"Pan inspektor Stuchlý nechtěl pro válku zastavit expanzi salesiánského díla, ale naopak, nyní se dal do budování díla s urputností hodnou ne sedmdesátiletého starce, ale mladíka."* (Med, 1992, s. 122). Roku 1941 byl zabrán Němci Ostravský ústav pro účely nemocnice. Někteří kněží přešli do ústavu ve Fryštáku a většina obyvatel Ostravského salesiánského střediska se přestěhovala do tamějšího kostela sv. Josefa blízko ústavu (Křížková, 1996, s. 61). Tamní novici a mladí klerikové našli útočiště na Slovácku v Ořechově v polorozpadlém starém zámku, který dříve patřil velehradským cisterciákům. Zámek si s pomocí místních farníků v čele s panem farářem opravili a z přilehlého divadelního sálu udělali kapli (Alberti, 1977, s. 317-318). P. Pekárek vzpomíná, že v roce 1943 byl zabrán také salesiánský ústav ve Fryštáku pro Hitlerjungend. Část chovanců z tohoto ústavu byla přesunuta do Dvorku u Příbyslavi, kde jim místní farář nabídl volný domek (Miček, 2001, s. 85). Tinka zase vzpomíná, že za doby, kdy byl fryštácký ústav zabrán němci, probíhala studia bohosloví na černo přímo ve Fryštáku na faře (Miček, 2001, s. 13). Během posledních čtyř let válečného období bylo mnoho nejen salesiánských kněží obviněno za nevhodná kázání při mších, za styky s nepřáteli, podporu Židů a jiné věci. Byli posláni do koncentračních táborů s označením RU, což značí "návrat nežádoucí" (Křížková, 1996, s. 62). Bylo třeba hledat úkryt kdekoli jen to bylo možné. Salesiánští kněží, bohoslovci a hoši se museli neustále někam stěhovat (Med, 1992, s. 125). V průběhu posledních pár měsíců války se i přes nesčetné bombardování a přestřelky v okolí salesiánských ústavů zachovala střediska v poměrně nepoškozeném stavu. Nejvíce radostnou zprávou v salesiánském prostředí bylo to, že se z koncentračního tábora vrátil P. Štěpán Trochta (Křížková, 1996, s. 70).

Po druhé světové válce salesiánské ústavy znovu ožily a zanedlouho se jejich počet rozmnožil. Bohoslovcům byla poskytnuta vila v Mníšku pod Brdy, kterou darovali manželé Karlovi. (Alberti, 1977, s. 319). *"V nových poměrech bylo třeba dílo poněkud přeorganizovat a více se věnovat vlastní práci pro národ a církev. Praha sloužila dále hlavně jako internát pro ohroženou mládež, Pardubice nabídky přístřeší především sirotkům po válečných obětech, Ostrava se otevřela učňům, kteří přišli do severomoravské metropole vyučit se řemeslu. Brno pokračovalo dále ve své osvědčené oratoriánské tradici a mělo tu výhodu, že pan inspektor zůstal a řídil tam odtud české salesiánské dílo."* (Med, 1992, s. 127). Salesiáni do své správy přebírají také klášter v Oseku u Duchcova (1947), který využívají jako své teologické učiliště.

Dále byly v naší republice ještě internátní studijní domy v Přestavlkách, Hodoňovicích a ve Dvorku u Příbyslavi (Kaplánek, 2012, s. 61; Vracovský, 2002, s. 12).

3.2.1 Štěpán Trochta

Budoucí salesiánský kněz, biskup, kardinál, vězeň nacistických koncentračních i komunistických táborů, budovatel, organizátor, diplomat, muž s velkým srdcem a vysokého vzdělání - to všechno byl Štěpán Trochta. Narodil se dne 26.3. roku 1905 ve Francově Lhotě na Valašsku. Otec mu zemřel velmi mladý, tak matka vychovávala tři děti sama. Byli velmi chudí (Novosad, 2001, s. 11).

Do školy chodil ve své rodné vesnici, ale když si učitelé a místní pan farář všimli jeho nadání, poslali jej studovat na arcibiskupské gymnázium do Kroměříže. To však nedokončil z důvodu nemoci své maminky. Musel se vrátit domů a starat se nejen o ni, ale i o své dva sourozence. O několik let později se Štěpán dočetl, že v italském městečku Perosa Argentina se slovenští hoši připravují na vstup k salesiánům - řeholníkům vychovávajícím mladé lidi. V tom se shlédl. Rozhodl se jet do Itálie a studovat, aby se mohl stát salesiánským knězem. Maminka to chápala, prodala část majetku a vybavila syna na cestu. Studium mu velmi šlo. Ve školním roce 1924-1925 absolvoval noviciát a v té době začal propagovat první myšlenky na příchod salesiánů do Čech. Roku 1926 byl poslán jako asistent do Perosy mezi své krajany a spolu s P. Ignácem Stuchlým a Mons. Štanclem začal připravovat příchod salesiánů do své vlasti. Při rozjezdu salesiánského díla ve Fryštáku pomáhal, ale brzo byl poslán do Turína na studia, kde v červnu roku 1932 získal doktorát z teologie a ten samý rok 3. července byl vysvěcen na kněze a vrátil se do své vlasti (Kučera, 2006, s. 5-7). Ve Fryštáku působil jako duchovní rádce mladých salesiánů, ale to netrvalo dlouho. P. Ignác Stuchlý ho pověřil stavbou kostela a salesiánského domu v Ostravě. Stavba netrvala moc dlouho, za téměř pět měsíců byl dům i kostel hotov. Salesiánský ústav obsahoval prostornou kapli a veliké hřiště pro mladé, klubovní místnosti, herny a divadelní sál. Budovatelské a organizační schopnosti Trochty byly nezpochybnitelné a tak dostal další úkol - postavit kostel a domov pro chlapce v Praze (Novosad, 2001, s. 25-27).

"Za okupace pražský ústav fungoval, ale gestapo jej těžce snášelo. Říkalo, že v něm udržujeme příliš nacionalistického ducha a že je to sdružení komunistické "bandy". Nikdy jsme se nestarali o to, kdo nebo čím jsou rodiče našich chovanců." vzpomíná sám Trochta (Knittl, 1991, s. 5). Když bylo Československo obsazeno Němci, byla veškerá Trochtova činnost pečlivě sledována gestapem. I přesto se však snažil pomáhat kde se dalo. Například zaměstnával v ústavu stavebního inženýra, který měl židovský původ nebo ruského

choreografa a mnoho jiných odpůrců nacismu. Když byl zřízen protektorát Čechy a Morava, nátlak a útoky nacistů na občany, kteří byli proti režimu ještě prudce zesílil (Kučera, 2006, s. 9). *"Jako ředitele ústavu jsem byl několikrát vyslýchán gestapem, kontrolován přímo v ústavu."* popisuje Trochta (Knittl, 1991, s. 5). Na konci května roku 1942, po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha byl Trochta zatčen gestapem, krutě vyslýchán a nakonec kvůli podstrčenému protinacistickému letáku poslán do koncentračního tábora v Terezíně. K jeho jménu ve spisu byla připsána zkratka "RU", což značilo "návrát nežádoucí". Terezín byl ale pouze jakousi přestupnou stanicí. Asi po čtyřech měsících byl Trochta převezen do Mauthausenu, což byl jeden z nejhorších koncentračních táborů. Vězni zde museli vykonávat těžkou fyzickou práci, při které byli bití a krutě vyslýcháni. Jednou, když Trochta čistil vězeňské záchody, ho dozírající esesák dvakrát postřelil do nohy. Ten se svalil a zůstal ležet v bezvědomí, ostatní spoluvězni ho na příkaz esesáka hodili na káru s mrtvolami, která zrovna mířila do krematoria. Trochta se však na hromadě mrtvých těl po nějaké době probral a dobelhal se do ošetřovny, kde ho s velkým rizikem lékař ošetřil a nechal přespat. Do lágru se však vrátit nesměl, jelikož byl úředně mrtev. S pomocí jugoslávských lékařů a německého kněze byl zapsán pod novým číslem při příjezdu nových vězňů. Tentokrát u jeho jména nebyla napsána zkratka "RU", tudíž s ním bylo zacházeno o něco lépe. Trochta byl na koci roku 1944 převezen do dalšího koncentračního tábora - Dachau, kde bylo zřízeno zvláštní oddělení pro kněze. Tento tábor byl na konci dubna roku 1945 osvobozen a vězni byli volní (Kučera, 2006, s. 9-12).

Po návratu z koncentračního tábora zpět do Prahy byli všichni přesvědčeni, že Trochta nahradí P. Ignáce Stuchlého v pozici provinciála českých a moravských zemí. Papež však měl pro něj jiný úkol. Chtěl, aby se stal biskupem v Litoměřicích. Trochta jeho přání vyhověl a stal se litoměřickým biskupem (Novosad, 2001, s. 65-67). Tinka vzpomíná, že když přišel v létě roku 1947 do pražského salesiánského ústavu, byl zde ředitelem Trochta, který už věděl, že bude biskupem, ale veřejnosti to ještě tajil a pouze povzbuzoval hochy, aby si začátek školního roku připravovali sami (Miček, 2001, s. 15). P. Pekárek zase vzpomíná na Trochtovo biskupské heslo, které zní: Pracuj, obětuj se, miluj. Podle něj právě v těchto třech slovech byla obsažena celá jeho osobnost. Byl velmi pracovitý a neznal únavu ani odpočinek (Miček, 2001, s. 100)

Po vítězném únoru, kdy se vlády chopila komunistická strana, začalo zejména pro katolickou církev krušné období. Trochta byl opět pod přísným dohledem státní moci, zejména kvůli jeho hlubokému sociálnímu citění a možnosti manipulování z velkým počtem lidí. Byl známý i v zahraničí, byl zkušený diplomat s realistickým pohledem. Z toho důvodu

musel buď spolupracovat, anebo být tvrdě odstaven. Nemohl důvěřovat nikomu kromě svého svědomí. Donašeči pro StB byli všude v jeho okolí (Novosad, 2001, s. 73-76). V pozdějších letech, kdy ztroskotalo jednání mezi Československým státem a církví, byl internován a roku 1953 byl odsouzen k 25 letům odnětí svobody. Roku 1960 byl při amnestii propuštěn, ovšem s velkými výhrůzkami, že nesmí nic dělat. Pracoval jako instalatér, ve svém okolí měl plno špiclů, kteří na něj donášeli, byl pod neustálým dohledem StB. I přesto všechno, i přes své nemocné srdce se mu však podařilo tajně vysvětit několik salesiánů na kněze (Kaplánek, 2012, s. 62). Sám Trochta říká: *"Ani v Mauthausenu to nebylo tak zlé. Ty německé koncentráky se nedají srovnat s tím, co jsem vytrpěl od komunistů."* (Novosad, 2001, s. 63). V lednu roku 1968 proběhli změny v řízení komunistické strany a díky vedení Alexandra Dubčeka nastalo uvolnění, tzv. pražské jaro (Novosad, 2001, s. 199). Toho roku se Trochta vrátil jako biskup do litoměřické diecéze a rok později se stal kardinálem. P. Kopecký o něm tvrdí, že to byl velký a opravdový muž (Miček, 2001, s. 66). O rok později byl požádán samotným papežem Pavlem VI., aby podrobně sepsal svůj životopis a v pozdějších dnech ho jmenoval kardinálem. Zatím ovšem pouze in pectore, což znamená neveřejně. Trochta byl totiž neustále pod dohledem státu a jeho pravomoci jako biskupa byly značně omezeny (Kučera, 1991, s. 42, 44-45). *"Byl mu zabaven pastýřský list z 23. března o stavu chrámů Páně. Nesměl kázat, tj. hlásat slovo Boží. Jeho účast na církevních slavnostech mohla být jen ceremoniální a ozdobná. Oslavy pětadvacátého výročí jeho biskupského svěcení a příjezdu do Litoměřic byly zakázány."* (Novosad, 2001, s. 221). Na začátku dubna roku 1974 za kardinálem Trochtou přišel krajský církevní tajemník Karel Dlabaja a vynutil si dlouhou schůzku, při které kardinála dost rozhněval a rozrušil. Trochta byl tak vyčerpán, že sám tvrdil, že by již nejraději umřel. Pár dní po tomto incidentu nevyšel vůbec ze svého pokoje, proto se sestra, která o něj pečovala, odvážila vejít a když ho viděla, jak nemohoucně leží v agónii, raději zavolala záchranku. Trochta byl převezen do nemocnice a zaopatřen křesťanskými svátostmi v nemocnici umírá (Knittl, 1991, s. 39-40). V den pohřbu - 16.4. 1974 - byla režimem vyhlášena pohotovost a zajištěna bezpečnostní opatření, jakoby byl očekáván převrat. Na hřbitově v Litoměřicích bylo mnoho příslušníků SNB a StB a kontrolovali se i všichni lidé na cestách mířících do Litoměřic. I přes ohromné kontroly a překážky se na pohřbu shromáždil velký počet lidí. Obřad byl kontrolovaný a bylo zakázáno doprovodit rakev s ostatky na hřbitov. Ta byla převezena bez slavnostního průvodu obyčejným, neozdobeným autem. I přes zákaz se však na hřbitově malý průvod se skromným obřadem konal (Křížková, 1996, s. 140-141).

3.3 Salesiánské dílo od roku 1948 do roku 1989

Druhá polovina 20. století byla celá česká země poznamenána tzv. Vítězným únorem v roce 1948, jak byla označována doba, kdy se k moci dostala komunistická strana. V této době byly všechny církve pod silným útlakem a jejich působení bylo ze strany státních orgánů značně omezováno. Toto období trvalo až do listopadu roku 1989. (Vracovský, 2002, s. 13).

Když bylo v Praze rozhodnuto o likvidaci všech řeholních řádů v Československu, byly vypracovány tajné podrobné plány k realizaci. Nejprve bylo zapotřebí zajistit spolupráci s policií a nasazení zmocněnců do všech řeholních domů (Křížková, 1996, s. 90). P. Divoš v jednom ze svých rozhovorů říká, že měli komunisti již v roce 1949 v salesiánském ústavu ve Fryštáku své zmocněnce a v dubnu roku 1950 zabrali budovu úplně. Bylo to v noci ze 13. na 14. dubna, kdy přijely autobusy s esembáky, kteří odvezli všechny pryč. Jen P. Ignáce Stuchlého, který byl tou dobou na lůžku po mrtvici převezli do Zlína k sestřičkám (Miček, 2001, s. 31). V tu dobu se konal zátah také na salesiánské středisko v Praze, vzpomíná P. Pekárek. Byl mezi těmi, které policisti naložili do autobusů, odvezli je pryč a bez jakéhokoli vyšetřování, obvinění, žaloby a řádného soudního procesu byli zatčeni (Miček, 2001, s. 89). Té noci roku 1950 byli tedy všichni salesiáni, stejně jako ostatní hlavní řeholní řády a kongregace na území Česko-slovenské republiky (jezuité, františkáni, redemptoristi a dominikáni), komunistickou mocí zatlačeni do ilegality. Představeným a spolubratrům byla omezena svoboda pohybu a několik z nich byla díky vykonstruovaným procesům odsouzena k odnětí svobody nebo musela nastoupit do vojenské služby (Kaplánek, 2012, s. 62; Křížková, 1996, s. 91). P. Tinka uvádí, že mladší řeholníky naložili do vlaku, kterým dojeli do Olomouce. Odtud byli odveleni do různých míst jako členové tzv. PTP¹ (Miček, 2001, s. 16). P. Baran vzpomíná, že ve vojenských pracovních táborech bylo velikou posilou to, že tam byli kněží a řeholníci pohromadě a navzájem si pomáhali a podporovali (Miček, 2003, s. 14). Spolu s likvidací všech mužských řeholních řádů byla uskutečněna celková izolace biskupů. Ti byli internováni v jiných budovách než všichni ostatní a jakýkoli styk se společností jim byl znemožněn (Křížková, 1996, s. 87). Čtyři dny po celorepublikovém zátahu na řeholní domy vydala vláda prostřednictvím Československé

---

¹ "Nováčci nastupovali do útvarů PTP k plnění povinné základní vojenské služby k 1. říjnu 1950 na základě posudků z jednotlivých obcí a měst s vyznačením politické nespolehlivosti. Byly to tehdy v padesátých letech tzv. Akční výbory Národní fronty nebo zvláštní komise v armádě, které tak uplatňovaly diskriminační politiku založenou na komunistické ideologii třídního boje. Vyhledávaly osoby jak v civilním životě, tak i v armádě, u kterých se předpokládalo, že by mohly škodit budování státu, rozvoji socialismu nebo komunismu, nebo i velmocenským zájmům Sovětského svazu." (Stav, [cit. 16.11. 2016], <http://www.csla.cz/armada/historie/ptp001.htm>).

tiskové kanceláře prohlášení pro veřejnost: *"V poslední době bylo zjištěno, že nástrojem nepřátel republiky se staly katolické kněžské řády. Při soudním projednávání rozvratné protistátní činnosti bylo prokázáno, že v četných klášteřích byli ukryváni nepřátelští agenti, vyzvědači, dokonce vrahové. V klášteřích byla odhalena skladiště zbraní, tajné vysílací stanice a mnohé kláštery se staly základnami vyzvědačské a rozvratné činnosti."* (Křížková, 1996, s. 94). P Míša vzpomíná, že sami komunisti posléze viděli, že je neúnosné, aby je na nucených pracích drželi bez soudu, a proto je časem začali propouštět (Miček, 2001, s. 126). Když byli na svobodě, pracovali na různých stavbách nebo dělali různá odlišná zaměstnání. Někteří vystudovali v průběhu zaměstnání vysokou školu a pokračovali zároveň i ve studiu teologie, to ovšem probíhalo tajně. I přes nepříznivou situaci ve státu se nechtěli salesiánského díla vzdát a proto salesiánské poslání vykonávali alespoň ve svém volném čase - setkávali se mezi sebou a spolu s dalšími mladými lidmi (Kaplánek, 2012, s. 62). *"Někteří kněží mohli působit na farách, ale jejich činnost byla kontrolována, zda není nebezpečná vládnoucí moci. Museli mít tzv. státní souhlas. Celé toto období je proto možné nazvat dobou komunistické totality."* (Vracovský, 2002, s. 14). I když si tehdejší režim přál a dělal všechno proto, aby veškeré řeholní řády utrpěly škody a rozpadly se, neuspěl. Představení sice byli uvězněni nebo přiděleni do vojenských útvarů, ale ani v té době duchovní život nepřestal existovat (Křížková, 1996, s. 103).

Od 60. let, přestože bylo studium teologie neveřejné, bylo pro salesiánskou kongregaci dosti významné. Po ukončení studií následovalo tajné svěcení kněží-salesiánů a tím byla zajištěna poslušnost salesiánského díla. *"V roce 1968 se poměry trochu zlepšily."* (Miček, 2001, s. 21). Události v době tzv. Pražského jara měly vliv i na věci v církevní a náboženské oblasti. Začalo se mluvit o tom, že biskupům bude umožněn návrat do jejich diecézí a že činnost církve bude zcela obnovena. V tisku byly kritizovány dosavadní církevní zákony a byla přislíbena jejich změna. Mnozí tajně vysvěcení kněží vyšli s pravdou na veřejnost, i když mnozí jen s velkými obavami (Křížková, 1996, s. 128-129). Po lednu toho roku se salesiánští pracovníci začali více zapojovat do dění a správy jednotlivých farností. Velký rozkvět proběhl především v litoměřické diecézi, kde působil biskup ThDr. Štěpán Trochta (Kaplánek, 2012, s. 62). Bohoslovci z Litoměřic, kteří se rozhodli vstoupit do salesiánské kongregace, se v tu dobu sjížděli na víkendy na faru do Petrovic u Klášterce nad Orlicí, kde si vyposlechli přednášky o salesiánské formaci (Vracovský, 2002, s. 15). Ve zmíněném roce se také začala rozvíjet řada aktivit pro mládež, především tzv. chaloupky. Jednalo se o specifické hnutí letních křesťanských táborů vedených salesiány (Vracovský, 2002, s. 16; Křížková, 1996, s. 135). Více viz podkapitola 3.3.2 Chaloupky. Návrat k tvrdému komunistickému

režimu, neboli normalizace byla doba, kdy se vláda snažila o celkovou ateizaci. Řeholníci byli nuceni opouštět své fary a mnohým kněžím byl sebrán souhlas k výkonu duchovenské činnosti a tudíž se museli vracet do civilního zaměstnání (Křížková, 1996, s. 138). Na konci roku 1976 byl skupinou intelektuálů vedenou Václavem Havlem vypracován dokument zvaný Charta 77. Tento dokument poukazoval na to, že jsou v naší zemi porušována základní lidská práva. Většina salesiánů sice svým podpisem nepotvrdila souhlas s Chartou 77, ale neveřejně ji podporovala (Křížková, 1996, s. 147-149).

Roku 1985 vstoupil na politickou scénu Michail Gorbačov a s jeho nástupem se začaly dít změny, které zapříčinily konec komunismu v Evropě (Křížková, 1996, s. 163). V říjnu roku 1989 si ministerstvo vnitra do svých spisů o situaci v problematice mužských řeholí zaznamenalo: *"Salesiáni pronikají do všech oblastí společenského života, zejména do zdravotnictví, vědeckých a výzkumných ústavů. Veškerou činnost vyvíjí za dodržování zásad přísné konspirace ve spolupráci s řádovými kněžími bez státního souhlasu, zaměstnanými většinou v dělnických profesích."* (Vracovský, 2002, s. 30). V pátek 17. listopadu, kdy se slavil Mezinárodní den studentstva, při vzpomínkových akcích na Národní třídě v Praze proběhl brutální zásah policie, který byl začátkem pádu komunistického režimu v naší zemi. Odstartovala se tzv. sametová revoluce, díky které byl konec čtyřicetileté komunistické nadvlády (Křížková, 1996, s. 173-174). Toho roku se salesiánské dílo tak rozrostlo, že již nebylo možného ho centrálně spravovat a rozvíjet. Došlo tedy k rozdělení salesiánské kongregace na tři územní celky: severní Moravu, jižní Moravu a Čechy (Vracovský, 2002, s. 31).

3.3.1 Chaloupky

"Slovo "chaloupky" označuje v českém salesiánském prostředí specifické hnutí letních křesťanských táborů pořádaných v salesiánském duchu, které se začalo rozvíjet v období totality v naší republice." (Vracovský, 2002, s. 11). Roku 1974 se mladý kaplan Karel Herbst z Mariánských Lázní rozhodl zorganizovat první takový prázdninový pobyt pro kluky. Akce se konala na malé chalupě v Orlických horách. P. Herbst vzpomíná, že tenkrát bylo pořád nevlídné počasí, neustále přšelo a nedalo se moc chodit ven. Chalupa prý byla malá a kluků hodně, tudíž tam byli všichni hodně namačkaní (Čihák, 2008, online). Nemohlo se říkat, že se jede na pobyt mládeže z věřících rodin, aby nebyly odhaleny příslušníky StB, proto tyto akce nesly označení "chaloupky", popisuje P. Karel Herbst (Herbst, 2008, s. 42). *"Tábory za komunistů měly určité kouzlo. Bylo to jakési dobrodružství a to mají děti rády. Věděly, že je to cosi mimořádného a vážily si naší odvahy a přijetí rizika."* vzpomíná jeden z účastníků

chaloupek (Miček, 2001, s.22). Další z účastníků, Bob Flieder říká: "*Chaloupky pod Kájovým vedením byly - i přes trvalý zájem Státní bezpečnosti - oázkou svobody. Barvily nám trochu tu šedou normalizaci do veselejších tónů. Kluci na nich objevovali nové kamarády, ale taky různé dary a schopnosti v sobě samých.*" (Herbst, 2008, s. 48).

Ze začátku se na pobyty využívaly různé fary. Od toho se však zanedlouho upustilo, protože to bylo příliš nebezpečné. V podvědomí lidí totiž byla fara farou, a kdo na nich mohl pobývat jiný než křesťané? (Herbst, 2008, s. 44). Počátkem roku 1975 chaloupek přibývalo. P. Herbst totiž přišel o státní souhlas k výkonu kněžské služby a tudíž měl více času na organizování těchto prázdninových pobytů. O dva roky později vznikají i chaloupky pro děvčata. Vznikla tak první skupinka asistentek děvčat, která pod vedením P. Herbstu organizovala tyto pobyty pro holky. Roku 1979 však došlo k problémům. StB totiž odhalila jednu z chaloupek a to vyvolalo řadu výsledků a konfliktů. P. Herbst, neboli Kája se však nedal odradit a další rok rozjel dílo znova. Přestalo se jezdit na různé fary a jezdilo se na opravdové chaloupky - do opuštěných chalup na samotě. Roku 1980 Kája organizoval chaloupek celkem čtrnáct, následujícího roku již osmnáct, další rok již devětatřicet a další rok již dokonce dvaapadesát (Čihák, 2008, online; Vracovský, 2002, s. 25 a 37). Kája byl hlavním koordinátorem těchto chaloupek a nesl za ně hlavní zodpovědnost. Koordinoval týmy pro vedení jednotlivých pobytů a rozdělával chlapce, také domlouval chalupy vhodné pro konání těchto akcí. Také připravoval katecheze na každý den, které nazýval "tématka". Během celého roku vše domlouval a chystal a o prázdninách tyto chaloupky všechny objížděl a kontroloval přímo v terénu (Vracovský, 2002, s. 23). Roku 1986 mu byl státní souhlas vrácen, ale byl odvolán do pohraničí do Horního Sedliště, aby byl lépe kontrolovaný (Křížková, 1996, s. 144).

P. Míša vzpomíná, že v době totality si mnozí salesiáni kladli otázku, kde se budou hledat nová salesiánská povolání. Chaloupky byly tou nejvhodnější možností. Kluci se díky tématkům a příkladu kněží začali více zajímat o život Dona Boska a jeho životní styl (Miček, 2001, s. 133). Formace kvůli režimu nebyla dokonalá, ale zajistila příchod nových spolubratrů. Nic se neevidovalo písemně - žádosti do noviciátu, složení slibů, svěcení - vše se vyřizovalo pouze ústně. Proto neznáme přesná data a přesná čísla, kolik hochů a kdy vstoupilo do noviciátu a kdo kdy skládal jaké sliby. Přesná data se začala psát až v roce 1990, kdy kongregace mohla opět veřejně vystoupit (Křížková, 1996, s. 136).

3.4 Salesiánské dílo po roku 1989

"Vyrcholením našeho návratu do veřejného života byl 16. srpen 1990. Ve fryštáckém kostele skládali poprvé veřejně - za přítomnosti arcibiskupa Vaňáka - do rukou dona Britschu naši mladí spolubratři sliby. Ten den začínalo řádný noviciát 22 noviců. Naše naděje došla naplnění." (Křížková, 1996, s. 174-175). Většina salesiánských ústavů a kostelů byla navrácena původním majitelům, tedy salesiánům. Nebylo však vždy jednoduché prokázat, že budovy v padesátých letech patřily církvi. u těch domů, u kterých nebylo vlastnictví prokázáno salesiáni odkoupili. Hodně domů bylo v hrozném stavu a tak trvalo ještě nějakou dobu, než se vše mohlo užívat k plnému provozu. Na provoz salesiánských domů nebylo také dostatečné množství kněží, protože ti byli většinou vázáni prací ve farnosti. Bylo třeba začít zakládat oratoře a střediska mládeže všude tam, kde salesiáni působili a kde na to byly dostatečně vhodné podmínky. Bylo také třeba zajistit formaci nových spolubratrů. Dům v Hodoňovicích se po určitých stavebních úpravách jevil jako vhodný pro noviciát. Salesiáni také získali domy na nových místech. V Plzni-Lobzích koupili za solidní cenu dům nedaleko kostela, který přestavěli na středisko mládeže. Nový objekt získali také v Českých Budějovicích. Tam dostali do správy kostel svatého Vojtěcha a k němu přilehlou budovu, ze které udělali také středisko mládeže i s oratoří. Salesiáni působili také v litoměřické diecézi, kde spravovali šest farností. Dále se v Čechách dařilo salesiánům také v Mělníku, Rumburku, Pardubicích, Filipově, Litomyšli nebo v Sebranicích, kde vzniklo na faře středisko pro výchovu povolání a přednoviciát. V Praze byla salesiánům navrácena budova divadla, které dnes nese název Salesiánské divadlo a konají se v něm různé akce, vystoupení hudebních skupin a soubory s díly s křesťanskou tematikou. Na Moravě to bylo malinko těžší. Tady byla totiž většina kněží zavázána ve farnostech, tudíž byli plně zaměstnáni. Postupem času se salesiánské dílo rozvíjelo v okolí Prostějova. Tam salesiáni koupili starý dům, ve kterém zbudovali salesiánské středisko mládeže. Dále se jejich činnost rozrostla ve Zlíně, Šumperku, Jeseníku, Hranicích na Moravě, Jaroměřicích nad Rokytnou, Moravských Budějovicích a Ostravě, kde se podařilo ze salesiánského domu vyklidit vojenskou správu, která v budově přebývala. Na Olomoucké teologické fakultě přednášeli salesiánští kněží P. Kunetka, P. Smahel, P. Poláček a nějakou dobu i P. Chalupa, který ovšem později odešel do Českých Budějovic. Salesiáni si také vytvořili svou základnu v Brně-Žabovřeskách, která po malých stavebních úpravách byla opět plná dospívajících lidí. Započaly zde taky přípravu na stavbu kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů, který měl být postaven jako projev díky

za přežití komunistického režimu. V Brně získali salesiáni ještě farnost ve Šlapanicích a v Líšni, kde bylo velké sídliště bez kostela a duchovní správy (Křížková, 1996, s. 176-179).

Rozvinulo se setkávání chaloupkových asistentů a účastníků pojmenovaných "Staré páky" (Vracovský, 2002, s. 32). Staré páky si říká skupina chlapů, kteří jako kluci jezdívali na chaloupky se salesiány. Každý rok se tito pánové schází na začátku září, kdy se koná jejich pravidelná akce s názvem Slet Starých Pák. Na této akci panuje vždy chlapecké nadšení, diskutuje se nad nejrůznějšími tématy, hraje se fotbal, vzpomíná se, modlí se a přemýšlí se nad budoucností. Slet starých pák není jediná akce této skupiny. Pravidelně se také konají jarní brigády, kdy se chlapi sjedou na nějakou starou chaloupku nebo faru a pomůžou tam, s čím je potřeba. Dalšími pravidelnými akcemi bývají duchovní cvičení, které jsou určeny pro Staré páky i pro jejich manželky. Kromě těchto pravidelných setkávání se pořádá spoustu jiných akcí, například výtvarný víkend, setkání rodin, víkend pro táty s dětmi, ale také akce, které jsou pořádány pro již odrostlé děti Starých pák. Kromě skupiny mužů nazývaných Staré páky se vytvořila také skupina žen nazvaná Mladé mamky. Tato skupina je tvořena především ženami, které za svého dospívání pomáhaly na chlapeckých chaloupkách v kuchyni (Čihák, 2008, online). Sám Kája Herbst, zakladatel chaloupek říká: *"Když jedu na setkání Starých pák, stále si připadáme jako kluci, je nám spolu dobře. Na chaloupkách se nedělo nic světoborného, jen jsme se tam měli rádi, to bylo podstatné."* Peroutková, 2008, s. 49). Jedna ze Starých pák, Pavel Popelka popisuje setkávání jako místo, kde vedle sebe tráví víkend v lásce a pohodě obyčejní dělníci, ředitelé, podnikatelé, kněží, muži po léčbě závislosti na alkoholu a nikdo nikoho neposuzuje (Čihák, 2008, online).

Organizování chaloupek neustalo, dokonce byly na provinciální kapitule roku 1992 pojmenovány jako třetí nejdůležitější pastorační projekt. Před nimi jsou jen oratoře a střediska mládeže. Chaloupky byly popsány jako nedílná součást salesiánského preventivního systému. Ideálním počtem chlapců na jednom pobytu je asi dvanáct, k tomu asi čtyři asistenti, tudíž celkový počet osob není více než dvacet lidí. Délka pobytu je většinou dvanáct dní. Na chaloupkách lze navázat úzké přátelské vazby, je zde místo pro osobní rozhovory, duchovní růst a to vše v rodinné atmosféře (Vracovský, 2002, s. 32-33).

Salesiáni se v devadesátých letech začali také věnovat více vzdělávání mladých lidí a proto založili Vyšší odbornou sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK a vstoupili také do vývoje Teologické fakulty na Jihočeské Univerzitě. Tím se vytvořily vhodné podmínky pro odbornou přípravu začínajících salesiánů a potencionálních pracovníků v salesiánských zařízeních. Salesiánská kongregace se také více zviditelnila díky různým sdělovacím prostředkům. Bylo založeno nakladatelství Portál, které se stalo etablovaným

podnikem orientujícím se zejména na vydávání odborných, ale i populárních knih a časopisů v oblasti pedagogiky a psychologie. Byla taky zřízena tiskárna Adalbert, která ale bohužel neměla dlouhého trvání. Začal také vycházet časopis s názvem Salesiánská rodina a časopis pro děti pojmenovaný Nezbeda. Jeden spolubratr salesián se v Ostravě podílí na tvorbě televizních pořadů s křesťanskou tematikou v projektu Telepace (Kaplánek, 2012, s. 65; Křížková, 1996, s. 180).

3.5 Salesiánské dílo na počátku 21. století

"Jeho salesiáni dnes působí ve všech světadílech. Začátkem roku 2000 jich byl přes 17 000. V Čechách a na Moravě jich na přelomu tisíciletí působilo 198, a to navzdory útlumu v letech totality." (Novosad, 2001, s. 17) P. Pekárek říká, že dnešní salesiánská kongregace je tvořena úctyhodným počtem členů, ale jejich řeholní zralost není podle něj příliš valná. Tvrdí, že přicházejí léta, během kterých neprojeví zájem o vstup do rodiny synů Dona Boska ani jeden kandidát (Miček, 2001, s. 110). P. Kopecký uvádí pro srovnání s naší situací se situací na Slovensku. Tam bylo před deseti lety salesiánů sto padesát a teď je jich tam o sto více. V naší zemi bylo dvě stě dvacet salesiánů v dnešní době jich není ani dvě stě. Práce s mládeží přináší podle něj ovoce jen tehdy, dělá-li se dobře. Tvrdí, že je to možná i tím, že řeholníci své povolání nežijí úplně nejlépe a dodává, že se nemůžeme dívat na to, že na Západě mají taky nouzi o novice, ale musíme se dívat na to, že na Slovensku je jich patnáct. Mají zde dokonce i salesiánské gymnázium a ministrantskou univerzitu, která pro svých 1 500 registrovaných ministrantů neustále pořádá nějaké akce. Vzájemné srovnávání má být motivací ke změně k lepšímu a ne rezignací (Miček, 2001, s. 81).

Salesiánské chaloupky se v některých střediscích mládeže zachovaly v původním pojetí, některá střediska z nich udělala střediskové tábory nebo minitábory. Myšlenka setkávání však žije dodnes a je nedílnou součástí salesiánského díla (Vracovský, 2002, s. 34; Kaplánek, 2012, s. 63).

3.5.1 Otevřená práce s mládeží a její metody

Otevřenost práce značí to, že podmínkou účasti na nějakých aktivitách není členství dané organizace, aktivity jsou tudíž přístupné všem bez výjimky. Tento princip však není v salesiánských zařízeních vždy zcela naplněn, protože v některých případech se vede nějaká evidence účastníků. Otevřenost také značí to, že se zaměřuje především na potřeby mládeže, a ne na plnění cílů, které mají dospělí lidé. Otevřeností také dovolujeme široké veřejnosti

nahlédnout do dění ve středisku, zpřístupnit prostory a dát možnost kontroly (Kaplánek, 2012, s. 81-82).

Musíme si také ujasnit pojem "metoda". Jedná se záměrné a systematické způsoby, postupy a prostředky, kterými směřujeme k danému cíli. Salesiánská kongregace k dosažení svých výchovných cílů užívá široké spektrum různých metod, jedná se o metody pedagogické, metody popsané v sociální práci, psychologické metody nebo metody popsané v pastorální teologii. Jednotlivé metody závisí na několika faktorech:

- cílová skupina
- vlastní projekt - volba metod, které vycházejí z poslání a cílů dané organizace
- minimální standardy a jiné požadavky profesních sdružení a kontrolních orgánů
- obvyklé metody v konkrétních oblastech (pedagogika, sociální práce, pastorece)
- vzdělání a zkušenosti jednotlivých pracovníků (Kaplánek, 2012, s. 73).

Animace

Pojem "animace" je odvozen od latinského slova "anima", což v překladu znamená "duše". Animaci lze tedy přeložit jako oduševňování nebo vkládání duše nebo ožívování (Pávková, 2002, s. 77).

Animace jako prostředek práce s lidmi ve volném čase (ve výchově, sociální práce, ale třeba také v oblasti rekreace) se začal rozvíjet v západní Evropě, konkrétně ve Francii, Belgii, Švýcarsku, Německu a Itálii, a to především ve druhé polovině dvacátého století. V naší zemi se začal uplatňovat v 90. letech dvacátého století.

Klade si za cíl rozhábat, nastartovat, aktivizovat, uschopnit skupinu lidí tak, aby byla schopna fungovat sama. Nejedná se tedy o zviditelnění animátora, ale především o jeho schopnost aktivizovat skupinu. Animátor je tedy jen jakýmsi prostředníkem, který později ustupuje do pozadí (Macák, 2009, s. 31-32). *"Cílem vychovatele je stát se nepotřebným, zbytečným."* (Kučera, 2012, s. 16).

Pedagogické přístupy Dona Boska jsou neustále živé díky lidem, kteří je přijímají za své a řídí se jimi. Takovým lidem se říká animátoři. Charakteristika salesiánského animátora se vyznačuje několika rysy:

- Služba - zájem o mladé lidi, zapojení se do konkrétní činnosti pro ně, přinášení nových řešení a plánování programů a aktivit svým vlastním osobitým způsobem
- Odbornost - v závislosti na míře a typu svého zapojení si prohlubuje své znalosti a kompetence v oblasti pedagogiky a dalších potřebných oborů

- Osobnost animátora - nepostradatelnou schopností animátora je schopnost komunikace, spolupráce a rozvoj zdravých vztahů, měl by být spolehlivý a nestavět se proti ostatním animátorům a vychovatelům, vyžaduje se u něj také určitá osobní zralost, ochota dále se rozvíjet a nechat si poradit od zkušenějších lidí
- Křesťanský postoj - salesiánská výchova vychází z křesťanské víry, z toho důvodu i život animátora má být postaven na vztahu s Bohem, minimálním předpokladem pro práci v salesiánském prostředí je respekt ke křesťanským hodnotám
- Salesiánské zakotvení - animátor by si měl cenit výchovné tradice Dona Boska, měl by znát jeho život a celou salesiánskou historii
- Motivace - animátorská služba je důsledkem způsobu života, vychází z vnitřní motivace dělit se s druhými lidmi o své schopnosti
- Vztahová výchova - výchova Dona Boska stojí na vztahu mezi animátorem a mladým člověkem, jde o výchovný vztah, při kterém se animátor nestaví do rovnocenné pozice s těmi, kteří jsou mu svěřeni - přijímá roli formální i neformální autority (Sklenář, 2012, s. 41).

Práce s jednotlivcem

Osobní přístup ke každému jednotlivému mladému člověku je prvek, který k salesiánské výchově neodmyslitelně patří. V nejrůznějších dokumentech se s touto problematikou příliš často nesetkáváme. Můžeme se domnívat, že jde o prvek, který je salesiány považován jako jakási samozřejmost (Macák, 2009, s. 80). Osobní vztah vychovatele a vychovávaného lze označit jako charakteristický znak salesiánské výchovy. Salesiánskou výchovu lze jinými slovy také označit jako výchovu na základě osobních vztahů (Benedikt XVI. in Kaplánek, 2012, s. 35).

Sklenář popisuje, že u salesiánů se vychovatelé snaží reagovat na specifické potřeby každého člověka a nevidět ho jen jako součást skupiny, snaží se podporovat jeho osobní rozvoj a vést ho k převzetí odpovědnosti za svůj život. V praktickém životě se individuální přístup projevuje skrze tyto prostředky:

- Zájem o jednotlivého mladého člověka - projevuje se to zejména vhodným oslovením, osobními rozhovory, znalostí jeho sociálního zázemí a uměním ocenit jeho práci
- Systematičnost - jedná se o společné průběžné sledování osobního rozvoje mladého člověka a reakce na jeho potřeby, je dobré vědět, čeho chceme a jsme schopni dosáhnout

- Odborná pomoc - jde o doučování nebo pomoc při těžkých životních situacích, pomoc poskytneme buď sami nebo doporučíme nějakou jinou zkušenou osobu či organizaci
- Doprovázení - jedná se především o duchovní doprovázení každého jednotlivce
- Trpělivost - trpělivostí myslíme především ochotu dát druhou šanci a kárat pouze mezi čtyřma očima
- Vyhledávání - nebo-li oslovování dalších mladých lidí, se kterými zatím nejsme v kontaktu, probíhá za pomoci dalších lidí nebo se koná přímo v terénu (Sklenář, 2012, s. 36).

Práce se skupinou

Malá skupina poskytuje mladým lidem v rámci velkého otevřeného prostoru pocit bezpečí a jistoty, umožňuje se jim zde seberealizace a rozvíjí se jejich schopnosti. Správný chod celé skupiny spočívá na pravidlech, kterými se skupina řídí a také na osobnosti jejího šéfa. Být v nějaké skupině svých vrstevníků je pro každého mladého člověka zcela přirozenou touhou. V rámci skupiny se její členové učí vzájemné komunikaci, prožívání osobních vztahů, učí se vyjadřovat své názory, respektovat odlišnosti druhých lidí a vzájemně si odpouštět.

Formy skupinové práce jsou různé:

- Pravidelné aktivity (zájmové kroužky, společenství mladých, skupinové vzdělávání, vzdělávací kurzy pro mládež, preventivní a tematické programy)
- Vícedenní akce (víkendové a prázdninové akce, sportovní turnaje, chaloupky)
- Jednorázové aktivity (výlety, přednášky, diskuse)
- Spontánní aktivity
- Spirituální nabídka (společná modlitba, slavení mše svaté) (Sklenář, 2012, s. 37).

Vytváření pozitivního výchovného prostředí

Výchovné prostředí je velmi podstatným faktorem při výchově mladých lidí. Salesiánské prostředí je prostředí, které je pozitivní, nabité životem, plné podnětů k osobnímu růstu a plné osobních vztahů a rozhovorů. Je tvořeno především samotnými mladými lidmi. Typickým znakem salesiánského výchovného prostředí jsou zkušenosti komunity. Uprostřed tohoto prostředí se většinou nachází pastorační komunita salesiánů umožňující mladým lidem sdílet společný komunitní život. Komunita samotná je zdrojem té rodinné atmosféry, která je přenášena do výchovného prostředí (Domenech in Svoboda, 2007, s. 11).

Pozitivní výchovné prostředí podle Sklenáře vytvářejí:

- Pracovníci - sem řadíme zaměstnance, animátory a dobrovolníky - pracovníci tvoří dobré výchovné prostředí svým laskavým přístupem, budováním dobrých vztahů, kladením důrazu na rovnoprávnost a schopností spolupracovat
- Samotní mladí lidé - ti vytvářejí dobré prostředí tím, že vytvářejí "zdravé jádro", respektují a přijímají za své cíle salesiánského zařízení, dobrému prostředí také napomáhá to, když mladí lidé cítí, že jim vychovatelé důvěřují
- Existence a uskutečňování výchovného projektu - zde jsou formulovány cíle, ke kterým by měl projekt směřovat
- Hodnoty a normy - přijmutí správných hodnot a norem za své vede k jejich přirozenému předávání dalším lidem
- Vnější prvky - zde řadíme výzdobu, kapli, otevřenost nově příchozím, atmosféru přijetí (Sklenář, 2012, s. 38).

Kaplánek uvádí několik forem prostředí pro výchovu mladých lidí:

- oratoř - nebo-li prostor pro spontánní aktivity mladých lidí v jejich volném čase, volnočasové aktivity se odvíjejí od zájmů dané cílové skupiny
- zájmové kroužky - pravidelná setkávání mladých lidí, kteří mají stejný zájem a díky němu se scházejí a vzájemně obohacují
- klub - prostor ke společnému setkávání a zábavě mladých lidí
- nábožensky zaměřené skupiny - pravidelná setkávání mladých lidí v prostoru střediska za účelem náboženských debat
- jednorázové akce - aktivity, které jsou určeny pro širší veřejnost, jsou zaměřeny na potencionální členy cílové skupiny
- pobytové akce - akce pro skupiny mladých lidí, které jsou organizované mimo sociální prostředí cílové skupiny (Kaplánek in Svoboda, 2007, s. 14).

3.5.2 Dům Ignáce Stuchlého

Jak již bylo řečeno výše Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku byl prvním salesiánským domem v českých zemích. První hoši zde přišli na svátek svatého Václava roku 1927 (Zapletal, 1996, s. 349). Více z historie viz. podkapitola č. 3.1.2 Historie Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

V Domě Ignáce Stuchlého (dále jen DIS) jsou akceptovány problémy, které se týkají mladých lidí dnešní doby. Myslí se na individualitu každého jedince, který hledá svou životní cestu a myslí se také na současnou situaci všech dospívajících lidí. Pracovníci DISu se orientují zejména na to, jaký vliv mají na život jejich svěřenců komunikační prostředky,

media a především možnosti svobodné volby. Nesmíme také opomenout náboženství, které je pro zdejší práci základem a jehož mravní principy, postoje a hodnoty jsou zde mladým lidem nenásilnou formou nabízeny (Gabrhel, 2009, s. 26). Zralý a dobře přizpůsobený jedinec má lepší schopnost integrovat své potřeby a dokáže lépe utvářet důvěrné vztahy k druhým osobám, aniž by při tom ztratil svou identitu. Tak se projevuje duchovní, spirituální stránka člověka. Člověk má tak velkou vnitřní sílu, jak má silného ducha, když miluje, věří a doufá (Frankl in Kučera, 2012, s. 17).

Využívá se zde tzv. pedagogika zážitku a dialogu neboli zážitková pedagogika. Při této formě práce je důraz kladen především na zážitek při hře, tvůrčí činnosti, sportu nebo při práci. Poté následuje dialog, který funguje jako hlavní formační metoda zajímavější se i o vážná témata (Gabrhel, 2009, s. 26).

Chod celého domu je financován především pražskou salesiánskou provincií, sponzory a dárci, provoz domu je hrazen účastníky akcí a některé z aktivit jsou financovány státem. V současnosti je DIS využíván k akcím zejména pro mládež a dospělé jedince ve věku od 15 do 30 let, zvláštní pozornost je zde věnována problémovým, sociálně slabým dospívajícím dětem a je kladen důraz na jejich celkovou osobní i duchovní zralost. Budova je také pronajímána pro různé oslavy, rekreační pobyty a jiné soukromé akce. Je zde nabídka několika pravidelných akcí. Po celý rok se na DISu koná ve spolupráci s Klubem Salesiánského Hnutí Mládeže Fryšták asi 70 různých víkendových a prázdninových akcí. Všechny tyto akce jsou orientovány pro mladé dospívající lidi a dělí se do čtyř hlavních skupin. První skupinou jsou sportovní a zážitkové akce, do kterých řadíme neobvyklé a finančně náročnější sporty jako například paragliding, potápění nebo lezení po lezecké stěně. Dále jsou to akce kreativní, které vedou k rozvoji kreativity v hudební, výtvarné a pohybové oblasti. Další skupinou jsou akce zaměřené na sebepoznání a víru. V této skupině jde o poznávání osobních potencialů a formou zážitkové pedagogiky hlouběji objevovat křesťanskou víru. Poslední skupinou jsou celoroční cykly, což jsou akce na rozhraní pohybových a zážitkových aktivit zaměřených na sebepoznání a víru. Tyto akce se během školního roku vícekrát opakují. Nabídka všech těchto akcí je uveřejňována na webových stránkách DISu nebo na jejich facebookových stránkách (Gabrhel, 2009, s. 27-29). Vladimír Kopřiva, správce domu popisuje, jaké pravidelné akce se na DISu konají. Jsou to akce pro potomky Starých pák a Mladých mamek (ale nejen pro ně) s názvem Strápec a Lis, dále zde probíhá pravidelné vzdělávání těch, kteří vedou nějaké společenství mladých nebo kteří se zapojují do organizování obdobných akcí pro mladé lidi. Dvěma největšími akcemi jsou Silvestr a Velikonoce. Na těchto dvou akcích bývá přibližně 180 až 200 mladých lidí.

Na DISu je také možnost navštěvovat horolezecký, přírodovědecký nebo modelářský kroužek, je tady k dispozici herna s různým sportovním vybavením a také venkovní sportovní hřiště. Hlavní činností DISu je organizování tzv. Orientačních dnů (Gabrhel, 2009, s. 36-38).

Orientační dny

Celá koncepce tohoto projektu vychází z německého projektu Orientierungstage für Jugendliche, který vznikl v 70. letech minulého století. Konkrétní podoba těchto programů staví na osobních zkušenostech organizátorů v několika různých místech Německa a Rakouska. Projekt Orientačních dnů funguje na DISu již od roku 1998. Od té doby překonal mnohé pochybnosti o svém smyslu a našel odvahu následovat vytyčený cíl (Kučera, 2012, s. 9).

Projekt je poskytován školám z celé České republiky a zájem o něj je velmi velký. Každý rok je zde organizováno přes 60 kurzů pro jednotlivé třídy (Kučera, 2012, s. 9). Do projektu se může přihlásit kterákoli škola pro své žáky z osmé či deváté třídy nebo se studenty středních škol (15-19 let). Od účastníků se požaduje aktivní účast a respekt k pravidlům školy i programu. Programu se účastní i pedagogický pracovník školy, především třídní učitel. Většinou jsou tyto programy uskutečňovány přímo v prostorách DISu, ale mohou se konat i přímo v dané konkrétní škole (Gabrhel, 2009, s. 28). Organizátoři Orientačních dnů jsou pracovníci DISu a dobrovolníci. Podle Vladimíra Kopřivy to musí být lidé, kteří "tomu trošku rozumějí". Musí to být jedinci, kteří se nebojí předstoupit před druhé, nebojí se před nimi mluvit a umí dobře a srozumitelně vyjadřovat své myšlenky. Musí umět mladé lidi zaujmout (Gabrhel, 2009, s. 39).

Témata, která se v průběhu pobytu vyskytují v hrách, debatách a jiných aktivitách lze rozdělit do čtyř tematických bloků. 1. Vztahy, láska, přátelství, sexualita a jiná podobná témata, 2. sebepoznání, jedinečnost a hodnota každého jedince, 3. moje budoucnost, co mě čeká a nemine?, 4. touha po něčem víc. Nabídka témat závisí na potřebách konkrétních účastníků Orientačních dnů a na jejich pedagogických (Kučera, 2012, s. 12).

Cílem Orientačních dnů je zkvalitnění vzdělávání na základních a středních školách pomocí realizace programů, které jsou zaměřené na rozvoj hodnotové orientace mladých lidí. Největší soustředění se zaměřuje na tyto aspekty:

- Vnímání života coby nejvyšší hodnoty
- Respekt k jedinečnosti, důstojnosti a neopakovatelnosti života
- Aktivní účastnění se na ochraně a utváření životního prostředí

- Ovlivnění životního stylu a hodnotové orientace mladých lidí
- Uvědomění si etického rozměru ekologického, sociálního a komunikačního jednání
- Ocenění různorodosti projevů života, kultury a každé osoby (Kučera, 2012, s. 10).

4. Výzkumná část

Jak již bylo zmíněno, předmětem této diplomové práce je preventivní systém Dona Boska a jeho aplikace v salesiánském středisku mládeže, konkrétně v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku (dále jen DIS).

Cílem této diplomové práce je podat komplexní přehled o tom, co to preventivní systém je, jakým způsobem byl praktikován samotným Donem Boskem a především zjistit, jakými metodami a prostředky je tento výchovný systém realizován v dnešní době v jednom konkrétním salesiánském středisku mládeže.

Výzkumná část práce bude věnována samotnému výzkumu. Výzkumem se označuje dlouhodobá, naplánovaná činnost, která zahrnuje teoretickou i praktickou část. Průzkum je jedna z částí výzkumu, která bude zaměřena na práci v terénu - dotazování se pracovníků DISu. Informace o metodách preventivního systému budou následně zjištěny také z informačních zdrojů tohoto střediska mládeže. Poté budou veškerá data analyzována, vyhodnocena a interpretována.

4.1 Cíl výzkumu

V souladu s hlavním cílem práce je stanoven cíl výzkumu. Cílem výzkumu je zjistit jakými prostředky a díky kterým metodám se ve vybraném salesiánském středisku mládeže - Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku - daří pracovníkům naplňovat cíle preventivní výchovy v současné době a jaké prostředky a metody k tomu využívají. Výsledkem tohoto srovnání je zmapování reality a způsobů, jakými je preventivní výchova Dona Boska prováděna v současnosti v konkrétním prostředí.

Dílčí cíle jsou:

1. zjistit, jaký vztah k salesiánským myšlenkám výchovy mají samotní pracovníci DISu, zda se s nimi ztotožňují či nikoli a jak se jim daří je aplikovat do praxe
2. zjistit, jestli se myšlenky preventivní výchovy v současnosti odlišují nebo shodují se systémem původním - to znamená: jakým způsobem byl preventivní systém přizpůsoben současným podmínkám a potřebám mladých lidí

Výzkumná otázka této diplomové práce zní: ***Jakými prostředky a skrze jaké metody jsou v Domě Ignáce Stuchlého (DIS) naplňovány cíle preventivního systému Dona Boska?***

4.2 Metodologie výzkumu

Každý výzkumník by se měl nejprve zamyslet nad tím, jakou metodu vybrat - zda kvantitativní nebo kvalitativní. Každá z těchto metod má své klady i zápory a proto se musí výzkumník rozhodnout, která z metod poskytne pro daný výzkum přesnější výsledky.

Vzhledem k charakteru této diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum a jeden z jeho přístupů - případová studie. V této podkapitole je jejich stručná charakteristika.

Kvalitativní výzkum

Definice kvalitativního výzkumu pocházející od Creswella je formulována takto: *"Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách."* (Hendl, 2005, s. 50). Oproti kvantitativnímu výzkumu, který pracuje především s číselnými údaji a tak zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci zkoumaného jevu, pracuje kvalitativní výzkum se slovy. Výsledky z kvalitativního výzkumu jsou podrobné, výstižné, zacházejí do hloubky zkoumaného problému. Podle některých zastánců kvalitativního výzkumu jsou údaje zjištěné kvantitativní metodou hrubé a neosobní (Gavora, 2008, s. 34).

Mezi hlavní pozitiva kvalitativního výzkumu patří zejména získání podrobného popisu daného zkoumaného problému. Dalším pozitivem je například to, že jev lze zkoumat v jeho přirozeném prostředí, umožňuje výzkumníkovi studovat jeho procesy, pružně reaguje na veškeré místní podmínky a situace a umožňuje navrhnout různé teorie. Mezi negativa kvalitativního výzkumu patří jeho časová náročnost, subjektivnost a snadná ovlivnitelnost výzkumníkových preferencí, vzhledem k nízké míře standardizace postupu je těžké ho zopakovat a nemusí být dostatečně transparentní z toho důvodu, že není vždy úplně jasné, co výzkumník skutečně dělal a jak dospěl ke svým závěrům. (Hendl, 2005, s. 52; Ryšavý, 2002, s. 78-79).

Zásady kvalitativního výzkumu

Při kvalitativním výzkumu je třeba dodržovat několik zásad, mezi které patří především otevřenost. Ta spočívá zejména v otevřenosti vzhledem ke zkoumaným osobám i s jejich zvláštnostmi, vůči zkoumané situaci a také vůči použitým metodám. Je spojena také se zvýšenou vnímavostí a citlivostí vzhledem k tomu, jak konkrétní situace popisují druzí lidé

a jak se do nich dokáže výzkumník vcítit a přebrat jejich role. Mezi další zásady kvalitativního výzkumu můžeme zařadit zahrnutí subjektivity výzkumníka, procesualnost, reflexivitu, což značí připravenost výzkumníka pružně reagovat na aktuální nečekané situace a dále historicitu a kontextuálnost, které výzkumníkovi napomáhají k pochopení jevů v kontextu jak sociálním, tak i historickém. (Hendl, 1997.s. 32-33).

4.3 Metody sběru dat

V této podkapitole budou popsány metody sběru dat, které byly v průběhu výzkumu použity.

4.3.1 Případová studie

"Stake definuje případovou studii jako úsilí o porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho úplné jedinečnosti a komplexitě. Sociální objekt je ohraničeným systémem, tzn. že představuje systém s určitými sociálními hranicemi. Ohraničený systém může být učitel nebo student, třída nebo instituce nebo celá komunita. Případová studie vypráví historii tohoto systému." (Stake in Hendl, 1997, s. 38). Jedná se tedy o jednu z metod kvalitativního výzkumu. Jde v ní o detailní zkoumání jednoho případu nebo několika málo případů, ve kterých se od jednoho nebo několika málo jedinců zjišťuje velké množství dat. Jde zde o zachycení složitosti případu a o popis vztahů v jejich komplexnosti. Hodnota případové studie je závislá na tom, jak dobře se soustředí na danou problematiku. Předpoklad je, že důkladným prozkoumáním jednoho případu budou lépe pochopeny jiné podobné případy (Hanzl, 2012, s. 58). U případové studie je možné získávat informace z několika různých zdrojů. Může se jednat například o lékařskou dokumentaci, autobiografii, deníky nebo životopisy, korespondenci, soudní spisy, dokumenty o vzniku a existenci organizace, zápisy z porad, výroční zprávy, rozhovory, pozorování a další (Miovský, 2006, s. 97).

Případovou studii lze rozdělit na několik typů, které jsou rozděleny podle sledovaného případu:

1. **Osobní případová studie** - jedná se o podrobný výzkum jednoho jedince, pozornost je zde věnována jeho minulosti, kontextovým faktorům a postojům, které předcházely konkrétní životní události jako například rozvod nebo užívání drog, jsou zde zkoumány také možné příčiny, faktory, procesy a zkušenosti, které k této konkrétní události mohly přispět.

2. **Studie komunity** - zde se jedná o zkoumání jedné nebo několika málo komunit (politika, práce, volný čas, atd.), jsou zde popisovány a analyzovány hlavní aspekty života komunity a je prováděna jejich komparace.
3. **Studium sociálních skupin** - jde zde o zkoumání malých komunitních skupin jako je třeba rodina, ale také o zkoumání větších skupin jako například pracovní skupina, jsou zde popisovány a analyzovány vztahy a veškeré aktivity.
4. **Studium organizací a institucí** - jedná se o výzkum firem, škol nebo odborových organizací, cíle v tomto zkoumání jsou různorodé - hledají se nejlepší vzorce chování, zkoumají se procesy změn a adaptace, atd.
5. **Zkoumání událostí, rolí a vztahů** - tyto studie jsou zaměřeny na určitou událost, překrývají se zde body 3 a 4 (Hendl, 1997, s. 39; Hanzl, 2012, s. 58-59).

V diplomové práci, která je zaměřena na preventivní systém Dona Boska byl zvolen poslední typ případové studie, tedy zkoumání událostí, rolí a vztahů. Taková volba byla provedena z toho důvodu, že je výzkum zaměřen na zkoumání událostí (aplikace preventivního systému), rolí tohoto systému v salesiánském středisku mládeže a i vztahů, které jsou zde utvářeny.

Případová studie probíhá v několika krocích, které jsou ve vzájemné interakci:

1. **Určení výzkumné otázky** - zvolení nějakého jevu, který bude výzkumník v průběhu výzkumu zkoumat, určení účelu studie
2. **Výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat** - plánování výzkumu, výběr případu a technik sběru a analýzy dat, určení potřebných dat ke zodpovězení výzkumné otázky
3. **Příprava sběru dat** - vytvoření databáze pro sběr dat
4. **Sběr dat** - systematický sběr dat, stále udržování vztahu mezi daty a případem, zaznamenávání a dokumentování jednotlivých fází sběru dat, provádění přepisu dat do počítače
5. **Analýza a interpretace dat** - zkoumání dat a hledání spojitostí mezi nimi a výzkumnými otázkami, používání grafů, provádění analýzy uvnitř jednotlivých případů, porovnávání dat
6. **Příprava zprávy** - cílem je vykreslení a přiblížení případu v jeho celistvosti a umožnění čtenáři kriticky posuzovat průběh celého výzkumu (Hendl, 2005, s. 113-114).

U případové studie lze využít několika metod sběru dat. Jedná se především o pozorování a rozhovory, ale také o fotografie, audio nebo video záznamy, deníky, poznámky, úřední dokumenty nebo úryvky z knih (Zháněl, 2014, s. 49).

V diplomové práci byla pro sběr dat vybrána metoda rozhovorů.

4.3.2 Kvalitativní rozhovor

Rozhovor, jiným slovem interview je nejvíc užívaná technika v kvalitativním výzkumu. Rozhovor může probíhat mezi dvěma nebo více osobami. Občas jsou účastníci rozhovoru nazýváni jako konverzační partneři nebo informátoři (Topinka, 2013, s. 68). Vedení kvalitativního rozhovoru vyžaduje jistou dávku dovednosti, citlivosti, koncentrace, mezilidského porozumění a disciplínu. Je nutné rozhodnout obsah otázek, jejich pořadí a formu. Musí se také zvážit délka samotného rozhovoru. Na začátku každého rozhovoru je nutné zbořit případné psychické překážky a zajistit souhlas se záznamem rozhovoru. V kvalitativním rozhovoru by se měly vyskytovat otevřené, neutrální a jasné otázky, které respondenta nutí k vyprávění a ne pouze k jednoslovným odpovědím. Otázky nesmí být formulovány tak, aby již předem vnucovaly odpověď (Hanzl, 2012, s. 66-67; Hendl, 2005, s. 166-167).

U vedení kvalitativního rozhovoru platí několik zásad, kterých by se měl tazatel držet:

- Základním principem kvalitativního rozhovoru je poskytnout rámec, ve kterém se respondent bude vyjadřovat pomocí svých vlastních slov.
- Tazatel by měl zvážit veškeré pro a proti různých typů rozhovorů.
- Klademe skutečně otevřené otázky.
- Klademe vždy jen jednu otázku.
- Otázky klademe jasně a srozumitelně.
- Pozorně nasloucháme a dáváme najevo svůj zájem.
- Vyhýbáme se otázkám, které by mohly navést na jasnou odpověď.
- Tvoříme vztah vzájemné důvěry a zájmu.
- Udržujeme si neutrální postoj ke sdělovaným informacím, neposuzujeme respondenta.
- Jsme k respondentovi pozorní a citliví k tomu, co nám sděluje (Patton in Hendl, 1997, s. 87-88).

Podle Hanzla je také důležité, aby ten, kdo řídí rozhovor byl sám tazatel, nikoli respondent. Tazatel by také neměl respondentovi skákat do řeči a měl by být dostatečně kreativní a empatický (Hanzl, 2012, s. 68).

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami

Účel rozhovoru v tomto výzkumu je jasně dán - jedná se o zjištění, jak probíhá aplikace preventivního systému Dona Boska v každodenní praxi v salesiánském středisku mládeže na DISu ve Fryštáku. Byl zvolen rozhovor strukturovaný s otevřenými otázkami, díky kterému budou lépe lokalizována a kategorizována jednotlivá témata výzkumu.

Strukturovaný rozhovor je metoda, která stojí na hranici mezi dotazníkovými metodami a rozhovorem. Má striktně danou strukturu, která je pro tazatele závazná a neumožňuje mu žádné velké změny nebo úpravy. Pořadí a znění otázek je v tomto typu rozhovoru jasně dané. Příprava na strukturovaný rozhovor bývá pro tazatele technicky náročná, vyžaduje pečlivé zvládnutí veškerých detailů. Při realizaci strukturovaného rozhovoru není žádný prostor pro tazatelovu improvizaci a také bývá snahou zajistit co možná nejvíce podobné podmínky pro realizaci jednotlivých rozhovorů (Arksey a Knight in Miovský, 2006, s. 162). Informace z tohoto typu rozhovoru jsou snadněji analyzovatelná, protože jednotlivá témata jsou snadněji lokalizovatelná. Negativní stránkou tohoto typu rozhovoru je to, že omezuje možnost vzít v úvahu jednotlivou rozdílnost respondentů a konkrétní okolnosti při rozhovoru. A je zde více než v jiných typech omezena pružnost dotazování (Hendl, 2005, s. 173-174).

Strukturovaný rozhovor má své jasně dané fáze, kterých se však tazatel nemusí striktně držet. Tazatel by se měl umět přizpůsobit konkrétním situacím a potřebám každého jednotlivého respondenta.

1. Přípravná a úvodní fáze

V této fázi tazatel věnuje svůj čas na tvorbu jednotlivých otázek. Dalším krokem v této fázi je navázání kontaktu s potencionálním respondentem. Při kontaktu s respondentem je nutné ho informovat, co se od něj očekává, o účelu rozhovoru, kolik času rozhovor přibližně zabere a za jakých podmínek bude realizován. Dále je také v této fázi nutné získat souhlas s provedením rozhovoru a s jeho zaznamenáváním. Je také nutné dohodnout se na způsobu realizace rozhovoru. Předpokladem pro kvalitní rozhovor je získat si respondentovu důvěru a dostatečně ho motivovat.

2. Vzestup a upevnění kontaktu

Nemůžeme očekávat, že respondenti budou ihned po udělení souhlasu a zahájení samotného rozhovoru ochotni nebo schopni mluvit o různých citlivých tématech. V této fázi by se tedy měla probírat obecnější témata, aby se respondent na začátku uvolnil a rozpovídal. V této fázi by měl tazatel respondenta také dostatečně motivovat, aby rozhovor pokračoval dál a nebyl přerušen dříve než tazatel potřebuje.

3. Jádro rozhovoru

Jádro rozhovoru je tvořeno tematickými okruhy, které jsou přímo spojeny s cíly výzkumu a jeho výzkumnými otázkami. Jde tedy o soubor hlavních témat. Rizikem této fáze může být například to, že tazatel nezvládne některou z náročnějších situací. Je důležité, aby tazatel znal své hranice a dokázal v průběhu rozhovoru odhadnout, co si může a nemůže vůči respondentovi dovolit.

4. Závěr a ukončení

Poslední fáze je fáze, která bývá často v praxi podceňovaná. Cílem této fáze je ukončit započatá témata a uzavřít důstojně kontakt s respondentem. Tazatel v této fázi dosáhl svého cíle - získal potřebné informace ke svému výzkumu, proto je v této fázi nutné věnovat zvýšenou pozornost respondentovi. Je možné, že kladenými otázkami u něj mohl tazatel vyvolat nějaké nežádoucí vzpomínky, proto by se měl ubezpečit, že dotazováním nezpůsobil respondentovi žádné trauma. Nedostatečně citlivým přístupem v této fázi můžeme dosáhnout toho, že respondent zaujme vůči výzkumu i samotnému výzkumníkovi negativní postoj. Výzkumník není zodpovědný za všechno, ale je zodpovědný za to, co svojí činností způsobí a měl by mít vytvořený plán, jak v takových krizových situacích postupovat (Miovský, 2006, s. 163-169).

Audiozáznam

Audiozáznam, neboli zvukový záznam znamená pro výzkumníka velkou podporu a pomoc při vedení rozhovoru. Hlavním pozitivem využívání zvukového záznamu je to, že si výzkumník nemusí v průběhu rozhovoru psát poznámky. Dalším plusem je to, že zachycuje veškeré kvality mluveného slova jako je například síla a tón hlasu, pomlky a všechny další doprovodné zvuky a řečové vady, je zcela autentický a nestranný. Výzkumník se musí snažit, aby záznamové zařízení nenarušovalo průběh rozhovoru, ale zároveň aby co nejkvalitněji zaznamenával jeho zvukovou stopu (Miovský, 2006, s. 197-198).

4.4 Výzkumný vzorek

U kvalitativního výzkumu bývá výzkumný vzorek vybrán záměrně, tzn., že výběr není náhodný jako je tomu u výzkumu kvantitativního. Záměrný výběr je zde potřebný proto, aby byly pro výzkum vybrány vhodné osoby, tzn., aby měli vhodné vlastnosti k danému výzkumu, protože jen tak může být výzkum bohatý na informace a může podat pravdivý obraz o zkoumané problematice. Počet zkoumaných osob není dán statisticky jako je tomu u kvantitativního výzkumu. Rozsah výběru končí tehdy, když výzkumník pozoruje, že

informace od dalších respondentů už nepřináší nové informace. (Easton in Gavora, 2008, s. 188).

Skupinu respondentů budou tvořit pracovníci DISu, kteří organizují a vymýšlejí program projektu s názvem Orientační dny. Více o tomto projektu v podkapitole č. 3.5.2 Dům Ignáce Stuchlého. Pracovní tým připravujících tyto pobyty tvoří pětičlenný tým. Právě členové tohoto týmu budou tvořit výzkumný vzorek výzkumu této práce. S respondenty budou vedeny rozhovory týkající se preventivní výchovy Dona Boska, metod práce s mladými lidmi, nabídky aktivit poskytujících mladým lidem, typického salesiánského přístupu pracovníků k mladým lidem a dalších. Tato pětičlenná pracovní skupina spolu v této sestavě pracuje teprve krátkou dobu. Před třemi měsíci do - již po několika letech seřazeného týmu - přistoupila jedna nová posila. Pracovnice, která s mladými lidmi pracuje velmi ráda, je neustále nabitá optimismem a dala by se říct, že do týmu vnesla nový čerstvý vítr.

Výzkumný vzorek bude ve finále tedy tvořit pět pracovníků DISu, kteří pravidelně přicházejí do styku s mladými lidmi a aktivně se podílejí na jejich výchově.

První interview

První rozhovor probíhal se Štěpánem. Jedná se o jáhna, který na DISu pobývá už pět let. Kromě orientačních dnů pomáhá na DISu mimo jiné organizovat víkendové akce pro děti Starých Pák. Dříve působil rok jako dobrovolník v Súdánu. Je skaut, takže pobyt v přírodě s mladými lidmi mu není vůbec cizí. Je to správný salesián - úsměv od ucha k uchu, vždy ochotný s čímkoli pomoci nebo poradit.

Samotný rozhovor probíhal v kanceláři pracovníků připravujících Orientační dny a nebyl ničím a nikým rušen. Štěpán byl u rozhovoru velmi přemýšlivý a snažil se své odpovědi promyslet, aby jimi srozumitelně sdělil co nejvíce důležitých informací. Rozhovor trval 49 minut.

Druhé interview

Druhý rozhovor byl veden se slečnou Hankou, která studovala na Cyrilometodějské teologické fakultě a poté i na fakultě pedagogické. Má tedy nejen teoretické znalosti z pedagogických věd, ale také velmi dobrou praxi s prací s mladými lidmi. Orientační dny spoluvytváří již sedmým rokem. Je to velmi akční a kreativní osoba, která dokáže reagovat na každou možnou i zdánlivě nemožnou situaci.

Samotný rozhovor probíhal opět v kanceláři pracovníků připravujících Orientační dny a nebyl ničím ani nikým vyrušen. Hanka odpovídala velmi hbitě a srozumitelně, nebyla z ní cítit nervozita a byla velmi milá a upřímná. Rozhovor trval 43 minut.

Třetí interview

Třetí setkání proběhlo s pracovnící jménem Monika, která ačkoli nemá vystudovaného nic, co by s pedagogickými vědami souviselo, zkušenosti s prací s mladými lidmi nasbírala v průběhu několika let na dětských táborech a jako dobrovolnice v Itálii a Bulharsku. Je velmi pohotová, veselá a dokáže každému vykouzlit úsměv na tváři.

Rozhovor probíhal opět v kanceláři pracovníků, nebyl ničím ani nikým rušen. Monika odpovídala na některé otázky velmi krátce, ale zcela jasně. Byla u ní trochu znát nervozita a časové vypětí, ale i přesto byl rozhovor velmi příjemný a trval rovných 30 minut.

Čtvrté interview

Čtvrtý rozhovor byl s vedoucím Orientálních dnů, s Thomasem. Své pedagogické zkušenosti nasbíral v průběhu let mimo jiné také v německém Benediktbeuernu, kde spolupracoval na organizaci Orientálních dnů.

Rozhovor proběhl zase v kanceláři a byl jednou mírně vyrušen příchodem jedné pracovnice, která ovšem jen prošla do vedlejší kanceláře. Samotný rozhovor ani jeho důvěrná atmosféra tím nijak neutrpěli. Bylo to velmi příjemné setkání. Thomas byl velmi upovídaný a upřímný, choval se zcela přirozeně a bylo na něm vidět, že ho tato práce neskutečně moc baví a že má k mladým lidem opravdový láskyplný vztah a pochopení. Rozhovor trval 46 minut.

Páté interview

Poslední plánovaný, v pořadí pátý rozhovor se vůbec neuskutečnil. Pracovnice nereagovala na zasláné mailly týkající se prosby o poskytnutí rozhovoru k výzkumu diplomové práce.

4.5 Podmínky realizace výzkumu

Před samotným výzkumem byla provedena pilotáž - získání předběžných informací týkající se dané problematiky. Než byl proveden výzkum v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku (DIS), bylo zjišťováno, zda zde vůbec výzkum proveden být může. Poté, co byly se správcem DISu domluveny požadavky a podmínky výzkumu, mohl být realizován.

Výzkum byl realizován na DISu ve Fryštáku, což bylo první salesiánské středisko mládeže v České republice. Více o historii objektu se dočtete v podkapitole 3.1.2 a o současném dění střediska v podkapitole 3.5.2.

Pilotáž proběhla již v únoru roku 2016. Samotný výzkum začal probíhat v lednu tohoto roku a skončil začátkem března. Vyhodnocení a analyzování výsledků probíhalo v měsíci březnu. Každý z rozhovorů byl realizován po domluvě s konkrétním pracovníkem

v prostředí, které vybral on. Bylo tak učiněno z toho důvodu, aby se dotazovaný cítil bezpečně a uvolněně a sdělil co nejvíce pravdivých a upřímných odpovědí. Na začátku každého rozhovoru byl dotazovaný seznámen s výzkumem a jeho cílem a byl požádán o svolení si celý rozhovor nahrávat na diktafon. Dotazy byly kladeny všem respondentům totožně, ve stejném pořadí.

Z důvodu zachování anonymity dotazovaných byla jejich reálná jména nahrazena jmény fiktivními.

4.6 Vyhodnocení výzkumu

V oblasti kvalitativního výzkumu se vyskytuje jeden velký spor, který se týká pojetí analýzy. Někteří badatelé tvrdí, že získané údaje by se neměly vůbec analyzovat a že úkolem badatele je tyto informace pouze shromažďovat. Jiní badatelé se zase domnívají, že by se získané informace měly redukovat pouze na ty podstatné a měly by se přesně prezentovat. Podle poslední skupiny badatelů jde o tvorbu teorie. Výsledné teorie se potom mohou použít k vysvětlení reality a také nám poskytují východiska pro naše jednání (Strauss, 1999, s. 13-14).

Cílem této práce byl popis aktuálního stavu preventivního systému na DISu ve Fryštáku, ne vytvoření žádné nové teorie. Proto bylo v analýze rozhovorů zvoleno otevřené kódování, které umožňuje získané informace rozebrat, porovnat a především kategorizovat. Otevřeném kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů díky pečlivému studiu získaných dat. Při otevřeném kódování se pracuje s pojmy, které značí jednotlivé události nebo případy. Při porovnávání těchto určitých jevů dochází k jejich seskupování podle podobnosti do vyššího řádu - kategorie. Proces seskupování pojmů, které přísluší stejnému jevu se nazývá kategorizace (Strauss, 1999, s. 42-43).

Při kódování byly všechny nahrané rozhovory nejprve doslovně přepsány (viz Příloha) a poté řádek po řádku kódovány. Bylo objeveno několik pojmů, které vykazovaly známky podobných vlastností. Podle těchto podobností byly dané pojmy uspořádány do jednotlivých kategorií. Názvy jednotlivých kategorií byly vybírány tak, aby co nejvíce vystihovaly vlastnosti a charakteristiku jednotlivých pojmů. V rozhovorech byly tímto způsobem identifikovány čtyři hlavní kategorie aplikace preventivního systému: **laskavost, hranice, prostředí a přirozenost**. Některé z nich byly díky jejich rozsáhlosti dále rozděleny na jednotlivé podkategorie. Každá kategorie je nejprve stručně charakterizována na základě získaných informací a v každé kategorii je přidáno několik citací od respondentů, které danou oblast nejlépe vystihují a poskytují lepší představu a autentický pohled dotazovaných.

1. Kategorie: Laskavost

První kategorie nese název laskavost. Jedná se zároveň o jeden z pilířů, na kterém je postaven celý preventivní systém Dona Boska. Většina respondentů charakterizovala preventivní systém Dona Boska jako vztah mezi vychovatelem a mladým člověkem, ve kterém je zapotřebí vzájemné důvěry a lásky, vztah, ve kterém se vychovatel snaží pomocí svého příkladu vést mladé lidi k víře, křesťanským hodnotám, zodpovědnosti a pochopení řádu a povinností. Jedná se o vztah přátelský, partnerský a plný lásky.

Laskavost byla podle Dona Boska jednou z nejpodstatnějších vlastností vychovatele. Všichni pracovníci tenhle názor potvrdili a snaží se toto modro aplikovat do praxe.

Tato kategorie byla dále rozdělena na jednotlivé podkategorie: osobní přístup a asistence, přátelský vztah a osobní vzor.

"..než někomu říct "jdi do prdele", tak se všem snažím všechno trpělivě laskavě vysvětlovat."
(Thomas)

Osobní přístup a asistence

Osobní přístup je salesiánské výchově vlastní. Vychovatelé, kteří se snaží vychovávat jako Don Bosko zakládají svůj přístup především na individuálním přístupu ke každému jednotlivému mladému člověku. Vychovatel se snaží získat si mladého člověka zájmem o něj, snaží se ho vést ve všech směrech jeho života, se kterými si neví rady a pomáhá mu v rozhodování v těžkých životních situacích.

Dotazovaní se shodli na tom, že individuální přístup ke každému mladému jedinci, co na Orientační dny přijíždí je jednou ze základních podmínek pro navázání dobrého přátelského vztahu. Snaží se projevovat zájem o každého mladého člověka a pomocí osobních rozhovorů se jim to daří.

"Všem účastníkům, bez ohledu na jejich přesvědčení nabízíme jako instruktoři lidské přijetí, dialog a sdílení názorů. Také jim nabízíme prostor, ve kterém mají možnost poznat lépe sami sebe, realizovat se a určitě se na kurzech snažíme podpořit dobrou atmosféru ve třídě. „Nevěřící“- hledající u nás mají možnost setkat se s věřícími lidmi a s nimi diskutovat o různých otázkách o životě, víře, Bohu."

"Přístup instruktora musí být individuální, každý kdo přichází je na jiné úrovni svého vývoje." (Štěpán)

"Neznamená to, že když někdo něco provede nechám ho v tom, ale jdu s ním a můžu mu poradit, nebo s ním dojít k návrhu nějakého řešení. Pomůžu zkrátka s tím, čeho sám v tu chvíli není schopen, ostatní ale nechám na něj." (Hanka)

Přátelský vztah

Pokud chce vychovatel dosáhnout dobrých výchovných prostředků, měl by mít se svými chovanci dobrý přátelský vztah. Vychovávaný by měl cítit partnerský vztah a ne autoritářskou výchovu. Vychovávaný by měl cítit, že ho vychovatel má rád a respektuje ho.

Podle výpovědí respondentů je navázání rovnocenného přátelského vztahu základem pro dobrou spolupráci mezi všemi - vychovatelem i všemi vychovávanými.

"Pro mě to není důležité, jestli je někdo věřící nebo nevěřící.. Pak to poznám taky tehdy, když přijde na mši..vidim, že se křížuje..ale neptám se jich na to. Přistupujeme ke všem stejně." (Thomas)

"Don Bosko měl v základu své výchovy vztah vychovatele a vychovávaného. Měl to být vztah ne autoritářský- plný strachu, ale přátelský. Pokud mi nějakou pravdu, radu sdělí člověk, který se ke mně chová nevlídně, mám z něho strach, nemám ho rád, jen velmi těžko dokážu tuto pravdu o sobě přijmout."

Laskavost, přátelství je přirozený způsob jak se dostat k srdci mladého člověka, ne ho zranit, ale pomoci mu. Don Bosko používal citát sv. Františka Saleského, který říkal: „Na kapku medu chytneš víc včel, než na sud octa.“ Od člověka, se kterým je mi dobře, cítím, že mě respektuje, věřím mu, dokážu přijmout pravdu o sobě, radu, výtku mnohem lépe než „sud“ řeči o tom co „se dělá a nedělá“ od člověka, kterému moc nevěřím." (Štěpán)

"Snažím se od začátku být partnerem, žádná „pančelka“. Nejvíc, co jim můžu dát je kromě tematických programů můj čas a rozhovor. Přístup je za mě rozhodně partnerský a přátelský." (Hanka)

"Nemám patent na rozum, nevím všechno. Vážím si i názoru těch mladých, kteří sem jezdí a sou třeba o polovinu i víc mladší než já." (Thomas)

Osobní vzor

Vzor vychovatele je ten neúčinnější výchovný prostředek. Mladí lidé mají silné tendence napodobovat chování, které vidí u starších lidí kolem sebe, zejména u těch, které mají rádi, kteří s nimi tráví jejich volný čas a projevují o ně zájem. Pomocí vzoru vychovatele lze přirozenou cestou ovlivňovat chování mladých lidí.

Pracovníci svými výpověďmi potvrdili, že když s mladými lidmi naváží dobrý přátelský vztah založený na vzájemné důvěře, je jednodušší a častější, že svým chováním mohou ovlivnit jednání svých svěřenců.

"Nejefektivnější výchova je přes osobnost vychovatele a jeho empatickém a přátelském vztahu k mladému člověku, vychovatel, který je pro mladého i přirozená autorita." (Štěpán)

"Hodnoty jsou z velké míry předávány osobou člověka, který program vede. Už jen tím, jak se chová a co říká." (Hanka)

"Přístupujeme k nim individuálně. Hodnoty předávám svým příkladem, motivací, inspirací, aktivitami – na nichž navazuje cílená zpětná vazba..." (Monika)

"..potom jim můžeme nabídnout zbourání nějakých předsudků, které o víře mají, potom jim můžeme nabídnout pohled na víru, že to není nic divného, že tomu věří jenom ty staré babičky v kostele, ale že věří i mladí lidé kolem nich a konkrétně na tom kurzu, když je instruktor, který je věřící a oni k němu do jisté míry vzhlíží jako ke svému vzoru nebo k někomu, koho si za ten kurz celkem oblíbí, tak se na tu víru začnou dívat jiným způsobem, protože to je součástí toho instruktora. Nabízíme jim teda vzor v té víře." (Thomas)

2. Kategorie: Hranice

Je třeba mít jasně dané hranice, aby se mladí lidé cítili v bezpečí. Je třeba mít stanovená pravidla i sankce za jejich porušení.

Tato kategorie byla dále rozdělena do dvou podkategorií: pravidla a tresty.

Pravidla

Pro mladé lidi je důležité, aby se cítili bezpečně a v tom mohou pomoci jasně daná pravidla chování, jejichž dodržování je striktně vyžadováno. Nejde však o nějaké vyhrožování nebo okřikování, ale o laskavé vysvětlení, proč jsou pravidla stanovena právě takto. Je zde

důležitý vztah mezi vychovatelem a vychovávaným, protože když mladý vidí, že porušení pravidel vychovatele zarmoutilo, příště se bude chovat jinak.

Respondenti hodně téma týkající se pravidel spojovali s jedním z pilířů preventivní výchovy - s rozumností.

"Rozumnost znamená, že vychovávaný chápe, proč by měl dělat to či ono, že se tím sleduje nějaké jeho či společné dobro. Vychovávaný by si měl osvojit dospělou, autonomní morálku: dělám to tak, protože je to dobré a správné, ne proto, že mě někdo hlídá a mohl bych být potrestaný, jak je tomu u dětského heteronomního pojetí morálky." (Štěpán)

"..rozumnost, tak jak ji chápu já...že dělám věci rozumně a dokážu to tomu člověku, tomu dítěti vysvětlit PROČ to tak dělám..jsem schopný mu to zdůvodnit a vysvětlit tak, aby to přijal." (Thomas)

"Rozumnost je pro mě v salesiánské výchově vysvětlení a pochopení PROČ – proč je toto dobré a toto ne, proč musím něco dělat a proč je dobré něco nedělat. Je to budování zodpovědnosti za své jednání a pochopení, proč je potřeba plnit si své povinnosti. Je to jednoduché, pokud něco pochopím, tak pak nepůjdu proti tomu.

Sama to mám asi tak, že když dostanu „rozkaz“ – Udělej to. Možná to udělám, ale pokud dostanu vysvětlení, proč to mám udělat, dostane to pro mě smysl. Stejně tak bych to jako vychovatel chtěla interpretovat podle tohoto pilíře děckám." (Hanka)

"Snažím se podpořit to, aby se dokázali vnímat a poslouchat. Když se o něčem bavíme v kruhu, tak kladu důraz na to, že když má někdo slovo, tak aby ho ostatní poslouchali a nerušili..

Potom se to dá prakticky ukázat na nějaké hře..když já vysvětluju pravidla a oni mě taky neposlouchají, tak to udělají úplně blbě..ale já jsem to řekl a někdy i dvakrát.."měli jste poslouchat, vyplatí se to." (Thomas)

Tresty

Pokud jsou jasně dána pravidla, která se musí dodržovat, musí být jasně dány i určité sankce za porušení těchto pravidel. Tak je tomu i na DISu. Nejedná se však o žádné tělesné tresty. Tresty mají mít charakter preventivní a ne represivní. Jedná se o to, aby si mladý, co

pravidla poruší a i všichni kolem něj uvědomili, že na dodržování daných pravidel záleží a je nutné je respektovat.

"Většinou stačí vtipné napomenutí. Největší trest, pro mě spíš teoretický, může být částečně vyloučení z programu, pokud je chování jedince neúnosné. Když někdo něco provede, zničí, rozbije snažíme se „autora“ najít a dotáhnout s ním problém do konce, tedy uklidit, vyčistit, zaplatit. Někdy by bylo jednodušší mávnout rukou a udělat si to sám, ale právě z důvodu, aby si účastník citlivěji vnímal důsledky svého chování a byl zodpovědnější, to má význam." (Štěpán)

"Rozhodně je potřeba mladé trestat, ale laskavě. Trest je pro mě silné slovo. Tresty jako sankce asi moc nepoužívám. Spíše upomenutí, napomenutí – třeba při kecání nebo narušování programu a opakované vysvětlení proč to tak je. Každé porušení pravidel je pro mě spíš materiál, jak se s nimi bavit o pravidlech, jejich důležitosti, proč porušujeme pravidla, co nám to (ne)prospěje atd. Jediné sankce jsou finanční v případě kouření nebo pití alkoholu, a pokud se něco takového na kurzu děje, tak se to pak stejně musí řešit na základě školního řádu dané školy (je to školní akce)." (Hanka)

"A to znamená, že v tomto systému nehrajou roli nějaké tresty..myslím si, že se ty tresty taky používají, ale určitě..cílem je to, aby děcka neměly prostor dělat lumpárny." (Thomas)

"Neřešit za ně následky jejich chování. Rozbil jsi síť na hřišti? Jdeme za správcem a vysvětlíš mu, jak se to stalo. Zašpinil jsi koberec? Tady máš prostředky a můžeš to vyčistit. Ublížils někomu? Jdi si to s ním vyříkat. Myslím, že nejhorší je žehlit za někoho věci." (Hanka)

"Ano, je potřeba i trestat. To je těžké říct jaké metody používám. To záleží na tom, co, jak a proč... „provedli“. (Monika)

"Děcka se rozhodně nepošlou domů, protože ta třída je tady právě proto, aby se stmelila..." (Thomas)

"..já je netrestám. Určitě ne fyzicky..možná trochu psychicky (smích). Ale když něco je u nich blbě.. ve smyslu toho, že třeba kašlou na program nebo se nechovají slušně, tak řeknu

většinou vážně..hodně vážně, co se to děje a řeknu jim to všechno přímo..co se mi nelíbí.. myslím si, že je potřeba jim říct, co je blbě a proč. Ale nenazval bych to jako trestání..možná taková výchovná facka, ale slovní!" (Thomas)

3. Kategorie: Prostředí

Prostředí, ve kterém se mladí lidé pohybují je pro výchovu velmi významným faktorem. Salesiánské prostředí působí velmi příjemně a uvolněně. Jako v každém správném salesiánském zařízení zde nechybí hřiště, kde mohou mladí lidé hrát různé hry a vybit si svou energii, nechybí tu také klubovny, herna, výtvarný ateliér a kaple. Všude se mladí něčemu učí, ať jsou to pravidla her, tolerance, spolupráce nebo něco dalšího. Když jsou ve středu mladí lidé rádi, stává se jim domovem. Ve středu nejsou mladí lidé k ničemu nuceni, vše závisí na jejich dobrovolnosti a aktivitě.

"Při kurzech používáme desítky různých aktivit, každou z nich sleduje instruktor nějaký cíl. Některé jsou cílené na spolupráci, např. Týmovky, tedy aktivity, ve kterých skupina dostane za úkol vyřešit nějaký problém, který ovšem nemůže vyřešit jednotlivec, ale jen společně ve spolupráci se skupinou. Při programu používáme prvky zážitkové pedagogiky, osobní prožitek úspěchu či neúspěchu,...." (Štěpán)

"Konkrétně se tedy jedná o bezpečné prostředí, kde se staví na křesťanských hodnotách. Kde se říká, že být pravdivý je dobré a podvádět je špatné; že ti v životě můžou některé věci pomoci a některé taky mohou ublížit tobě nebo druhým." (Hanka)

"Když přijdou na něčí pozvání na modlitbu se podívat, tak si z toho rozhodně nedělají srandu a pak říkají, že se jim tam hrozně líbila ta atmosféra." (Thomas)

"Občas je pro mě takovou malou návratkou, když se v hodnocení objeví „cítím se tu moc dobře“, „toto prostředí je jiné“, „dali jste mi pocit, že jsem důležitý“ apod. pak si můžu říct... snad to teda poznali." (Hanka)

"Já se jich často ptám, jestli je ty hry bavily a když mi řeknou, že jo, tak se ptám proč..a oni odpovídají proto, že to dělali všichni dohromady. Je skvělý, když něco dělají dohromady a povede se jim to..pak z toho mají daleko větší radost." (Thomas)

4. Kategorie: Přirozenost

Poslední kategorie má název přirozenost, mohla by se také ovšem nazývat třeba nenásilnost nebo svobodná volba. Tuto oblast je potřeba zmínit proto, že jak už bylo řečeno dříve, ve středisku se mladí lidé do ničeho nenuťí, mají svobodnou vůli ke všem aktivitám. Přesto, že existují jasně daná pravidla, která by měli všichni dodržovat, mají všichni svobodu volby.

Od prvního kontaktu vychovatele a mladého člověka se jedná o přirozené navázání kontaktu s laskavým přístupem. Přesto, že většina pracovníků DISu je věřících, žádnému z mladých, co akce navštěvují se víra a křesťanské postoje nevnucují. Ale samozřejmě když někdo hledá cestu k Bohu, jsou mu pracovníci v hledání nápomocní, poskytnou mu veškerý možný čas a snaží se mu odpovědět na veškeré otázky.

"Rozhodně nepoužíváme nějaké nejasné, podprahové metody jak z účastníků udělat křesťany. K víře patří svobodné rozhodnutí. Myslím, že naše místo v tom jak přiblížit účastníkům křesťanství je v odbourání předsudků vůči němu, kterých mají někdy docela dost."
(Štěpán)

"..při společném programu musíme respektovat, že by mnozí explicitní vyjádření křesťanských hodnot brali jako manipulaci a nátlak a spíš je to blokuje ještě víc." (Štěpán)

"Je nutno říct, že se tu víra nebo náboženství nikomu necpe a nevnucuje. Je to nabídka – chceš být blíž? Tak pojď. Často je pro ně taky zajímavá právě ta informace, že ti „kosteloví“ jsou fajn a cool a prostě v pohodě." (Hanka)

"Není to ale tak, že bychom diktovali, co mají a co nemají dělat. Rozhovorem a aktivitami se snažíme s děckama přijít na to, jak co je. Nebo jen sdílení různých hodnot mezi spolužáky jim mnohdy otevírá oči a nový pohled na věc. Snažíme se spíš otevírat dveře a ukazovat možnosti, jak v životě směřovat. Že to jde třeba i jinak, pravdivě, věrně, upřímně."
(Hanka)

"Věnujeme se spíše tzv. neformálnímu vzdělávání. To co se při kurzech mohou účastníci naučit jsou určité dovednosti, přístupy, postoje. Mohou se třeba „naučit“ překonat strach z výšek a slanit, objeví v sobě herecké nadání při scénkách, něco si vytvoří v ateliéru,..." (Štěpán)

"Křesťanské postoje a hodnoty jsou základní postoje a hodnoty dobrého člověka – s tím si myslím nemá problém nikdo!" (Monika)

"Zásadní je podle mě být pravdivý v tom, jaký jsem, aby věděli, že na ně nic nehraju, přátelský postoj, otevřenost a nejvíc důležitý je asi zájem." (Hanka)

4.7 Výsledky výzkumu

V této podkapitole bude výzkum zhodnocen tak, že budou postupně uvedeny odpovědi na jednotlivé dílčí otázky. Poté bude zodpovězena hlavní výzkumná otázka této diplomové práce.

Při realizaci rozhovorů byl kladen důraz na jednotlivé pilíře preventivního systému Dona Boska - laskavost, rozumnost a víru. Ovšem při samotném kódování se pozornost přesunula na prvky a metody práce, které respondenti často opakovali a kterým dávali velkou váhu.

Tímto kódováním vznikly čtyři kategorie, do kterých byly myšlenky a odpovědi respondentů rozděleny. Jednotlivé kategorie nesou názvy: Laskavost, Hranice, Prostředí a Přírozenost. Tyto kategorie a jejich hodnocení jsou podrobněji popsány v podkapitole č. 4.6. Může se zdát, že je kategorií málo, ale dalo by se říct, že jsou zcela dostačující a obsahují ty nejpodstatnější myšlenky a podstatu celého preventivního systému.

Prvním dílčím cílem bylo **zjistit jaký vztah mají pracovníci DISu k myšlenkám preventivní výchovy Dona Boska**. Tato otázka má podle výzkumu jasnou odpověď: pracovníci mají velmi kladný vztah k myšlenkám preventivní výchovy Dona Boska.

Již jen to, že všichni z dotazovaných se hlásí ke katolické církvi a se salesiány jsou jak se říká "jedna ruka", přispívá ke kladné odpovědi na tuto otázku. Všichni jsou velkými ctiteli odkazu Dona Boska a berou si z jeho myšlenek týkající se výchovy velký příklad. Snaží se jednat podle pilířů preventivní salesiánské výchovy a snaží se jednat tak, jak by asi jednal Don Bosko.

Z rozhovorů vyplynulo, že preventivní systém jako celek se nedá rozdělit do jednotlivých pouček nebo návodů. Jedná se o jakýsi styl života, který je naší součástí. Nejedná se jen o soubor nějakých pravidel, která jsou dodržována v průběhu pracovní doby vychovatelů. Pokud dojde k určitému vnitřnímu sjednocení myšlenek Dona Boska a myšlenek vychovatele - jedná se o "výhru". Vychovatel, který se ztotožňuje s těmito myšlenkami dokáže svým postojem a vzorem strhávat mladé lidi k dobrému chování.

Přestože se preventivní systém jen těžko rozčleňuje do jednotlivých bodů, můžeme mu dát jakýsi rámeček, ve kterém by se měl držet. Jak již bylo několikrát řečeno, jedná se především o laskavý vztah vychovatele k vychovávanému, vztah plný vzájemné důvěry a osobního přístupu. Dalším nepostradatelným bodem preventivního systému je vytvoření pocitu bezpečí, které mladým lidem poskytnou zejména jasně a účelně stanovená pravidla. Díky těmto pravidlům se dá vymezit prostor, ve kterém se mladí lidé mohou bezpečně a bez jakýchkoli obav pohybovat. Jasně stanovená pravidla musí být také doplněna adekvátními sankcemi za jejich porušení a překročení vytyčených hranic. Pravidla rozhodně neslouží k zastrašování nebo vyhrožování, co se může stát, když jsou porušena. Jsou nastavena tak, aby si každý mladý člověk uvědomil, jaký význam mají a sám dospěl k názoru, že jsou potřebná a poskytují pocit bezpečí, jistoty a odpovědnosti za své chování. Mezi další podstatné body preventivního systému patří samotné prostředí, ve kterém se mladí lidé vyskytují. Salesiánské středisko DIS se snaží na svých akcích i mimo ně vytvářet rodinnou atmosféru bez jakýchkoli stresových situací. Pracovníci se snaží svým zájmem a poskytnutím svého volného času najít ke každému mladému jedinci cestu a společnou řeč. Snaží se mladým poskytnout pocit, že jsou důležití a originální. Na nic si nehrají, jsou přirození a touto svou přirozeností a zájmem o druhé poskytují dobrý příklad, kterým kladně ovlivňují chování mnoha mladých, co DIS navštěvují.

Druhým dílčím cílem bylo **zjistit jaký je vztah mezi preventivním systémem v dnešní době a původním preventivním systémem Dona Boska**. Podstatné zásady preventivního systému se od dob Dona Boska nezměnily. Jedná se především o zásadu laskavého a individuálního přístupu ke každému jedinci, předávání křesťanských hodnot pomocí svého vlastního příkladu, vytvoření srozumitelných pravidel nebo poskytnutí bezpečného a rodinného prostředí. Všechno však zcela stejné nezůstalo. Změna nastala především u cílové skupiny. Don Bosco se staral o nejchudší kluky, o vězně a o chlapce, kteří neměli zaměstnání. V dnešní době se salesiáni ve svých preventivních činnostech věnují nejen mladým lidem, kteří pocházejí ze sociálně slabých rodin nebo jsou ohroženi nějakými společensky nežádoucími jevy. Ale věnují se všem mladým bez ohledu na jejich rodinnou a finanční situaci. Don Bosko ve své době hodně vyzdvihoval víru v Boha, kterou se svým chlapcům snažil předávat v každé situaci, v každém svém skutku i v každém svém slovu. V současnosti není hlavním cílem salesiánské výchovy předávat mladým víru. I přesto, že na každé akci mají mladí lidé možnost navštěvovat kapli, společně se modlit, navštěvovat bohoslužby nebo se s pracovníky o víře bavit, v žádném případě zde nikomu není víra nucena. V salesiánském středisku má každý mladý nárok na svobodnou volbu, zda nabídky modlitby

a jiných aktivit využije či nikoli. Křesťanské hodnoty a postoje jsou mladým lidem předávány nenuceně, pomocí osobního příkladu vychovatelů a dobrými vztahy, které ve středisku panují. Další odlišností je to, že se ve středisku mladí lidé neučí žádnému řemeslu jako tomu bylo za Don Dona Boska. Učí se zde různým dovednostem jako jsou například různé výtvarné a kreativní aktivity, ale nepřipravují se tím na výkon budoucího zaměstnání. Na rozdíl od Boskovy oratoře, která byla chudá jsou dnešní střediska velmi moderně vybavena. Mezi nové metody práce s mládeží patří v dnešní době také poradenství všeho druhu nebo neformální vzdělávání mladých, které se uplatňuje při všech aktivitách.

Výzkumná otázka, kterou jsme zformulovali při plánu výzkumu zní: **jakými prostředky a skrze jaké metody jsou v Domě Ignáce Stuchlého (DIS) naplňovány cíle preventivního systému Dona Boska?** Na základě rozhovorů s pracovníky střediska byly zodpovězeny všechny dílčí otázky, odpovědi byly rozděleny do kategorií a podkategorií a na základě jejich vyhodnocení můžeme konstatovat, že výzkumná otázka byla zodpovězena. Zodpovězení výzkumné otázky vedlo rovněž ke splnění výzkumného cíle.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo popsat život Dona Boska s jeho preventivním výchovným systémem, popsat situaci salesiánů v České Republice od jejich příchodu až po současnost a především pomocí případové studie zjistit, jakými metodami je preventivní systém realizován v dnešní době v jednom konkrétním salesiánském středisku - Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

Diplomová práce byla rozdělena na část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část byla dále členěna na jednotlivé kapitoly. V první kapitole se psalo o životě samotného zakladatele - Dona Boska. Byly zde uvedeny ty nejpodstatnější události v jeho životě od samého narození až po jeho smrt. Jeho výchovný systém byl popsán ve druhé kapitole práce. Byly zde popsány cíle tohoto systému, rozdíl mezi preventivní a represivní výchovou, prostředky, kterými je systém realizován a pilíře, na kterých je postaven, cílová skupina a v neposlední řadě byl tento výchovný systém popsán tak, jak je realizován v dnešní době. Ve třetí kapitole byla popsána činnost salesiánů v České republice v průběhu let - od jejich příchodu do naší země až po současnost. Výzkumná část byla zaměřena na samotný výzkum. V této kapitole byl nejprve popsán cíl výzkumu, kterým bylo popsat a analyzovat preventivní výchovu podle Dona Boska a dále zjistit, jakými prostředky a díky kterým metodám je tento systém realizován v dnešní době v konkrétním salesiánském středisku mládeže a zda se tamějším pracovníkům daří díky těmto pedagogickým postupům naplňovat cíle preventivní výchovy. Poté zde byla popsána metodologie výzkumu, výzkumný vzorek a metody sběru dat. Na závěr byly výsledky analyzovány, vyhodnocovány a prezentovány. Výsledky výzkumu ukázaly, že preventivní systém se v současné době opírá o ty samé pilíře a užívá stejných metod, jako za dob Dona Boska. Jde především o laskavý přístup a přátelský vztah vychovatele a vychovávaného, předávání křesťanských hodnot pomocí svého vlastního příkladu, vytvoření srozumitelných pravidel a poskytnutí bezpečného a rodinného prostředí. K jistým změnám však v průběhu let přece jen došlo. Jedná se zejména o vymezení cílové skupiny, kdy v minulosti byl tento systém určen především chlapcům bez domova nebo z těch nejhudších rodin. V současné době je salesiánský preventivní systém určen všem dospívajícím jedincům.

Můžeme říct, že i přes ustálenou koncepci preventivního systému Dona Boska je až k neuvěření flexibilní a je možné ho aplikovat v jakémkoli výchovném prostředí. Každý dospívající člověk touží cítit lásku a že má o něj někdo zájem, chce se cítit bezpečně a svobodně. To vše je mu nabízeno v salesiánských střediscích mládeže. V salesiánském

středisku ve Fryštáku, kde byl výzkum prováděn se pracovníci snaží vytvářet pro všechny návštěvníky rodinnou atmosféru, věnují mládeži veškerý svůj volný čas a energii a snaží se nalaznout ke každému mladému jedinci cestu a společnou řeč. Svou přirozeností a zájmem o mladé lidi, kteří přijíždějí do střediska si získávají jejich důvěru a poskytují jim dobrý příklad.

Na samotný závěr můžeme říct, že by se s tímto preventivním systémem měli seznámit všichni vychovatelé a lidé, co pracují s mladými lidmi, protože je tento systém plný dobrých myšlenek a hlavně - funguje.

Použitá literatura

24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 127 s. ISBN 80-7178-193-2.
- ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. Nové upr. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1977. 306 s., [20] s. obr. příl.
- ALBERTI. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. 389 s., obr. příl. ISBN 80-7266-015-2.
- BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 226 s. ISBN 978-80-262-0767-2.
- BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 222 s. Dějiny křesťanských spiritualit. ISBN 80-7192-882-8.
- BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. 436 s. ISBN 80-7178-967-4.
- BOSCO, Teresio. *Život Dona Boska*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 45 s. ISBN 978-80-262-0713-9.
- BUCCELLATO, Giuseppe. *Kořeny spirituality Dona Boska*. Vydání první. Praha: Portál, 2015. 70 stran. ISBN 978-80-262-0904-1.
- ČIHÁK, S. *Staré páky, úvod* [online] 5.12. 2008 [cit. 18.1. 2017] Dostupné z: <http://www.starepaky.cz>
- DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 42 s. ISBN 978-80-244-3888-7.
- FERRERO, Bruno. *Šťastní rodiče: [křesťanská výchova podle Dona Boska]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 147 s. ISBN 80-7178-937-2.
- FERRERO, Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-294-2.
- FONTANA, Umberto. *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. 161 s. ISBN 80-85282-36-4.
- GABRHEL, Vít. *Salesiáni a jejich působení ve Fryštáku a ve Zlíně*. Zlín, 2009. Seminární práce. Gymnázium Zlín, Lesní čtvrť 1346. Konzultant: Mgr. Ivana Mišurcová.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 4. Polygrafické stredisko UK v Bratislave, 2008. 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
- HANZL, Daniel. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Třebíč: Amaprint-Kerndl, 2012. 101 s. ISBN 978-80-87710-01-2.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 243 s. ISBN 80-7184-549-3.
- HERBST, Karel. *Karel Herbst: rozhovor s pražským světicím biskupem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 139 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7367-457-1.

- JADRNÍČEK, Ludvík. *Městečko Fryšták, Horní Ves, Dolní Ves, Lukoveček a Vítová*. 2. Fryšták, 1947.
- KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 117 s. ISBN 978-80-262-0126-7.
- KNITTL. *Kardinál Trochta mučedník: Terezín/Mauthausen/Dachau*. 1. vyd. Nové Město nad Metují: Signum unitatis, 1991. 48 s.
- KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihy víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3.
- KUČERA, Jiří, ed. *Orientační dny - Rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj*. Vyd. 1. Fryšták: DIS SKM, 2012. 160 s. ISBN 978-80-260-1785-1.
- KUČERA, Jiří, ed. *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 55 s. ISBN 80-7367-116-6.
- MACÁK, L. *Výchovné metody používané v salesiánských střediscích mládeže v České republice*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce: M. Kaplánek.
- MARTINEK, Michael. *Dům Ignáce Stuchlého 1996 - 2002*. Fryšták, 2003. Brožura.
- MARTINI, Carlo Maria. *Don Bosco nám píše*. Praha: Portál, 1993. 35 s. ISBN 80-85282-58-5.
- MED, Oldřich. *Czeski Ksiadz Bosko: Ks. Ignacy Stuchly*. Poligrafia ITS, 2007. 256 s. ISBN 978-83-88659-62-1.
- MED, Oldřich. *Český Don Bosko: Životopis P. Ignáce Stuchlého*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992. 138 s., [26] s. fotogr.
- MIČEK, Jiří. *Veteráni v bitvách o duše: rozhovory s duchovními syny Dona Boska o jejich životních cestách v minulosti pro naši přítomnost*. Dolní Jasénka: Atlas, 2001- . sv. ISBN 80-238-8608-8.
- MIČEK, Jiří. *Veteráni v bitvách o duše: rozhovory s duchovními syny Dona Boska o jejich životních cestách v minulosti pro naši přítomnosti 2*. Dolní Jasénka: Atlas, 2003. ISBN
- NOVOSAD, Jaroslav. *Štěpán Trochta: svědek "T"*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 238 s. ISBN 80-7178-591-1.
- PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- QUARZO, Guido. *Don Bosco mi ukazoval cestu: životopis blahoslaveného Dona Ruy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 103 s. ISBN 978-80-262-0011-6.
- RYŠAVÝ, Dan. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 107 s. ISBN 80-244-0577-6.
- SCHIÉLÉ, Robert. *15 dní s donem Boskem*. Brno: Cesta, 1999. 106 s. ISBN 80-85319-96-9.
- SCHIÉLÉ, Robert. *Don Bosco*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 95 s. ISBN 80-7178-196-7.
- SKLENÁŘ, M. *Salesiánská výchova do kapsy*. Praha: SADBA, 2012. 51 s. Pracovní sešit.
- STAV, Milan. *Československá lidová armáda. Československá lidová armáda: Pomocné technické prapory*. [online]. [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/historie/ptp001.htm>

SVOBODA, M. *Modely pastorace mládeže uplatňované v salesiánských střediscích mládeže v České republice*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce: A. Kříšťan.

TOPINKA, Daniel. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 81 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3853-5.

VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 151 s. ISBN 80-7178-705-1.

ZAPLETAL, Česlav et al. *Město Fryšták: 1945-1995: sborník příspěvků o životě Fryštácka v posledním půlstoletí*. Fryšták: Zastupitelstvo města Fryštáku, 1996. 395 s., obr. příl.

ZHÁNĚL, Jiří, HELLEBRANDT, Vladimír a SEBERA, Martin. *Metodologie výzkumné práce*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 65 s. ISBN 978-80-210-6696-0.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Strukturovaný rozhovor

Příloha č. 2: Druhé interview - přepis rozhovoru

Přílohy

Příloha č. 1:

1. Co se ti vybaví, když se řekne preventivní systém Dona Boska? Charakterizuj stručně tento systém.

Víra

2. Víra je prvním pilířem salesiánské výchovy. Mohl/a bys stručně charakterizovat, co pro tebe osobně víra znamená?
3. Přijíždějí na Orientační dny i nevěřící mladí lidé? Co se takovým dětem může nabídnout?
4. Liší se nějak tvůj osobní přístup k věřícím a nevěřícím mladým lidem?
5. Setkal/a ses na Orientačních dnech někdy s tím, že by mezi věřícími a nevěřícími mladými lidmi vznikaly konflikty? Pokud ano, jakým způsobem byl řešen?
6. Jakým způsobem jsou na Orientačních dnech dětem předávány křesťanské postoje a hodnoty? Jak je přijímají nevěřící mladí lidé?

Laskavost

7. Mohl/a bys popsat další pilíř salesiánské výchovy - laskavost?
8. Jakým způsobem navazuješ vztahy s mladými lidmi na Orientačních dnech? Jak mu dáváš svou lásku?
9. Jakým výchovným postupem, metodou či formou se snažíš vést mladé ke vzájemné spolupráci a toleranci?
10. Vyskytují se na Orientačních dnech i "problémoví mladí lidé"? Pokud ano, jak s nimi pracujete?
11. Je třeba mladé někdy i trestat? V jakých situacích? Pokud ano, jaké metody používáš?

Rozumnost

12. Jak bys popsal/a poslední pilíř salesiánské výchovy - rozumnost?
13. Jakým způsobem se snažíte mladé vést k zodpovědnosti za své chování?
14. Myslíš si, že je každý člověk "vychovatelný"? Jak lze v člověku najít to dobré?
15. Jaká je nabídka učení a vzdělávání pro děti na DISu?
- +
16. Jaké další metody a přístupy výchovy jsou na DISu užívány? Dáváš některým přednost a proč?

Příloha č. 2:

1. Co se ti vybaví, když se řekne preventivní systém Dona Boska? Charakterizuj stručně tento systém.

H: Vybaví se mi výchovný systém italského kněze Jana Boska. Je to systém, který je primárně postavený na vztahu vychovatele a dítěte, mladého člověka. Stojí na třech pilířích, na základě kterých se snažil vést a vychovávat kluky z ulice. Staví na pilířích rozumu, laskavosti a víry. VÍRA – snaží se vést k víře, hodnotám (Boskovi šlo zejména o to, vést ke svatosti, k dobrému křesťanu) a hledat smysl života. ROZUM – vede k pochopení řádu a povinností mladých lidí, vede k zodpovědnosti za svůj život. LASKAVOST – z mého pohledu ten nejkrásnější, pilíř přátelství, partnerství vychovatele a mladého člověka, pilíř pro vystavění důvěry mezi těma

dvěma. Preventivní systém je pro mě hlavně o vztahu k mladým, postupem času jej vnímám více jako vedení takovým milujícím rodičovským pohledem.

2. Víra je prvním pilířem salesiánské výchovy. Mohl/a bys stručně charakterizovat, co pro tebe osobně víra znamená?

H: Do kostela chodím úplně od mala, tak je víra pevně včleněna do mého života. Je to pro mě hranice, ukazatel směru, bezpečné prostředí a zároveň hluboké osobní přesvědčení a prožívání vztahu s Bohem. Možná něco jako ukotvení tam, kde vím, že je to dobré.

3. Přijíždějí na Orientační dny i nevěřící mladí lidé? Co se takovým dětem může nabídnout?

H: Na Orientační dny přijíždějí ZEJMÉNA nevěřící děti a mladí. Nabízí se jim něco podobného, jako nabízí např. církevní školy, kde se předpokládá určité prostředí, chování a přístup pracovníků. Konkrétně se tedy jedná o bezpečné prostředí, kde se staví na křesťanských hodnotách. Kde se říká, že být pravdivý je dobré a podvádět je špatné; že ti v životě můžou některé věci pomoci a některé taky mohou ublížit tobě nebo druhým. Tohle se naplňuje zejména rolí instruktorů, kteří jsou věřící, nebo tyto hodnoty zastávají. Dále instruktoři mohou také zdrojem informací pro děcka, možností popovídání na tohle téma, jsou otevření diskusi. Je nutno říct, že se tu víra nebo náboženství nikomu necpe a nevnučuje. Je to nabídka – chceš být blíž? Tak pojd'. Často je pro ně taky zajímavá právě ta informace, že ti „kosteloví“ jsou fajn a cool a prostě v pohodě.

4. Liší se nějak tvůj osobní přístup k věřícím a nevěřícím mladým lidem?

H: Pokud nepřijíždí přímo církevní škola, tak nemám ani šanci vědět, kdo ze třídy je věřící a kdo ne. Takže se můj osobní přístup nijak neliší. Pokud přijíždí církevní škola, tak určitě měním svůj „slovník“ a způsob podání některých věcí, protože už „vědí, o čem se mluví“. Nevěřícím například informace o salesiánech, Donu Boskovi a mších podávám tak, aby jim to bylo bližší.

5. Setkal/a ses na Orientačních dnech někdy s tím, že by mezi věřícími a nevěřícími mladými lidmi vznikaly konflikty? Pokud ano, jakým způsobem byl řešen?

H: Nikdy jsem se s tím nesešla. Někdy se tyto otázky otvírají, častěji spíš paradoxně na kurzech z církevních škol, protože třídy mají velké procento nevěřících děcek. Tam se téma víry a různé pohledy otevírají častěji. Ve státních školách jsou věřící děcka na kurzu z mého pohledu malá „neviditelná“ skupina (jednotlivci), kteří přijdou ráno na mši.

6. Jakým způsobem jsou na Orientačních dnech dětem předávány křesťanské postoje a hodnoty? Jak je přijímají nevěřící mladí lidé?

H: Jestli to správně chápu, tak jsou asi myšleny hodnoty plynoucí z desatera.. v překladu tedy úcta k druhým lidem, pravda, neubližovat druhým, mravní hodnoty, atd. Tak jsou z velké míry předávány osobou člověka, který program vede. Už jen tím, jak se chová a co říká. Dál v kurzech zejména tematických otevíráme otázky vztahů, budoucnosti, sebepoznání... kde se nutně o hodnotách bavíme a diskutujeme. Není to ale tak, že bychom diktovali, co mají a co nemají dělat. Rozhovorem a aktivitami se snažíme s děckama přijít na to, jak co je. Nebo jen sdílení různých hodnot mezi spolužáky jim mnohdy otevírá oči a nový pohled na věc. Snažíme se spíš otevírat dveře a ukazovat možnosti, jak v životě směřovat. Že to jde třeba i jinak,

pravdivě, věrně, upřímně. Během tří dnů není možné předat hodnoty, je možné přimět mladé začít přemýšlet.

7. Mohl/a bys popsat další pilíř salesiánské výchovy - laskavost?

H: Nejmýšlivější mi přijde – nestačí, že je budeš mít rád, oni musí to vědět. Být k mladým laskavý. Pro mě to znamená takový laskavý mateřský přístup, třeba bych se spíš vzhlídl v matce Markétě, než Donu Boskovi. Být spravedlivý a říkat mladým, že se nechovají správně, vynadat, ale laskavě, to je pro mě velké umění. Dobré věci a pochvaly se říkají laskavě jednoduše, ale kárat a poučovat, tak aby poznali, že je to s dobrým úmyslem a protože je mám rád, je těžké. To je pro mě laskavost – být laskavý ve všem, jak se chovám a co říkám. Občas je pro mě takovou malou návratkou, když se v hodnocení objeví „cítím se tu moc dobře“, „toto prostředí je jiné“, „dali jste mi pocit, že jsem důležitý“ apod. pak si můžu říct... snad to teda poznali. Není to teda zdaleka v každém hodnocení, aby to tak nevyznělo ;).

8. Jakým způsobem navazuješ vztahy s mladými lidmi na Orientačních dnech? Jak mu dáváš svou lásku?

H: Navázat vztah je na tři dny dost náročný úkol. Ale vím, že rozhodují první hodiny ne-li minuty. Snažím se od začátku být partnerem, žádná „pančelka“. Zásadní je podle mě být pravdivý v tom, jaký jsem, aby věděli, že na ně nic nehraju, přátelský postoj, otevřenost a nejvíc důležitý je asi zájem. Začne to „Jak se vám jelo?“ „Co jste dělali o víkendu?“ ... a později jsou děcka ochotné se i otevřít a bavit se o anorexii, rodičích, vztazích, matce která mě nechala na ulici. Nejvíc co jim můžu dát je kromě tematických programů můj čas a rozhovor. Víím totiž, že to dítě už nepotkám, můžu být impulsem na jeho cestě, ale právě tím jsou OD specifické. Není to dlouhodobá činnost, dávám jim své tři dny, během kterých se mohou trochu zorientovat.

9. Jakým výchovným postupem, metodou či formou se snažíš vést mladé ke vzájemné spolupráci a toleranci?

H: Děcka na kurzech zažívají různé aktivity a hry, u kterých je potřeba řešit problémové úkoly nebo něco plnit ve vytvořených týmech. Během kurzu je takovýchto aktivit mnoho a u některých si cíleně vybíráme, že je budeme reflektovat. Nejčastěji jsou to týmové hry (týmovky), klidně i pro celou třídu, ne jen pro skupinky. Cílená zpětná vazba je v tomto tedy největším nástrojem, jak pomoci skupině rozklíčovat vztahy a role ve skupině a jak se naučit fungovat v týmu. Spolupráce i tolerance jsou jedny z velkých bloků, kterým se věnuje kurz s tématem „Moje třída, moje parta“ a během něj se tyto oblasti řeší.

10. Vyskytují se na Orientačních dnech i "problémoví mladí lidé"? Pokud ano, jak s nimi pracujete?

H: Co jsou problémové děti? Specifické poruchy učení? Hyperaktivita? Znevýhodnění? Sociálně? Zdravotně? To je těžko, určitě jsem na kurzu měla několik dětí s poruchami autistického spektra, hyperaktivních, dál i s poruchami chování (výbuchy agrese...), děti ze složitých rodinných poměrů, týrané a zneužívané, což se projevovalo v jejich chování. Pokud nám o nich učitel nenapíše v dotazníku před kurzem, většinou to instruktor pozná během prvních chvil. Pak je důležité se co nejvíce (jak to jde podle ochoty učitele) informovat o okolnostech a původu problémového chování a většinou už učitel i ví, jak je nejlepší se v problémových chvílích zachovat. Když se informuju, můžu být připravená na nestandardní situace a hlavně mám to pochopení, proč se tak dítě (mladý) chová.

11. Je třeba mladé někdy i trestat? V jakých situacích? Pokud ano, jaké metody používáš?

H: Rozhodně je potřeba mladé trestat, ale laskavě. Trest je pro mě silné slovo. Tresty jako sankce asi moc nepoužívám. Spíše upomenutí, napomenutí – třeba při kecání nebo narušování programu a opakované vysvětlení proč to tak je. Každé porušení pravidel je pro mě spíš materiál, jak se s nimi bavít o pravidlech, jejich důležitosti, proč porušujeme pravidla, co nám to (ne)prospěje atd. Jediné sankce jsou finanční v případě kouření nebo pití alkoholu, a pokud se něco takového na kurzu děje, tak se to pak stejně musí řešit na základě školního řádu dané školy (je to školní akce).

12. Jak bys popsal/a poslední pilíř salesiánské výchovy - rozumnost?

H: Asi jsem to už trochu odpověděla v první otázce. Rozumnost je pro mě v salesiánské výchově vysvětlení a pochopení PROČ – proč je toto dobré a toto ne, proč musím něco dělat a proč je dobré něco nedělat. Je to budování zodpovědnosti za své jednání a pochopení, proč je potřeba plnit si své povinnosti. Je to jednoduché, pokud něco pochopím, tak pak nepůjdu proti tomu. Sama to mám asi tak, že když dostanu „rozkaz“ – Udělej to. Možná to udělám, ale pokud dostanu vysvětlení, proč to mám udělat, dostane to pro mě smysl. Stejně tak bych to jako vychovatel chtěla interpretovat podle tohoto pilíře děckám.

13. Jakým způsobem se snažíte mladé vést k zodpovědnosti za své chování?

H: Neřešit za ně následky jejich chování. Rozbil jsi síť na hřišti? Jdeme za správcem a vysvětlíš mu, jak se to stalo. Zašpinil jsi koberec? Tady máš prostředky a můžeš to vyčistit. Ublížils někomu? Jdi si to s ním vyříkat. Myslím, že nejhorší je žehlit za někoho věci. Neznamená to, že toho člověka v tom nechám, jdu s ním a můžu mu poradit, nebo s ním dojít k návrhu nějakého řešení. Pomůžu zkrátka s tím, čeho sám v tu chvíli není schopen, ostatní ale nechám na něj.

14. Myslíš si, že je každý člověk "vychovatelný"? Jak lze v člověku najít to dobré?

H: Rozhodně ano. Ale po absolvování praxí učitelství a po kurzech a táborech vím, že u některých je to pekelně těžké. Stalo se mi, že byly děti, které mě bytostně vytáčely... tím jak se chovali. Takové třeba vychcané děti. No. U pohodových dětí to jde jedna báseň. Ale u takových dětí je to náročné a člověk se musí často zapřít a třeba si i (pokud ho nemám) vytvořit nějaké vysvětlení a v duchu si říkat – má to důvod proč se tak chová, jen ty ho nevíš... má to důvod proč se tak chová, jen ty.... Má to důvod ... a pak snad, i když se zdá, že nic dobrého nevidím, jsem si jistá že se vždy něco najde. Nejsem ve třech dnech kouzelník ani detektiv, ale rozhodně jsem přesvědčená, že v každém člověku je ne něco, ale mnoho dobrého, jen se to někde po cestě trochu zamotalo a pokrčilo. A rozhodně to jde rozmotat.

15. Jaká je nabídka učení a vzdělávání pro děti na DISu?

H: Během kurzu realizujeme neformální vzdělávání. Jsou to znalosti a dovednosti týkající se témat, které se objevují na kurzech, takže se např. bavíme o komunikačních pravidlech, sociálních rolích, rolích ve skupině, způsobech sebepoznání, všeobecných lidských hodnotách, apod. Aktuálně na tom dost pracujeme, aby toto neformální vzdělávání bylo propracovanější a cílené.

16. Jaké další metody a přístupy výchovy jsou na DISu užívány? Dáváš některým přednost a proč?

H: Nejčastěji je to pro mě rozhovor ať už individuální nebo v celé skupině. Je to pro mě prostor, kdy se můžeme neformálně pobavit a zjistila jsem ze zpětný vazeb (pozitivních i negativních!), že to o čem se s nimi bavím, je může dost ovlivnit, protože v jistých chvílích vychovává hlavně ta osobnost člověka, kterému třeba někdy vzhlíží a věří mu, je to jako u vedoucích na táboře. Ale ten je asi ve velké míře základem i v preventivním systému. Krom toho tedy využívanou metodou je „metoda“ zážitkové pedagogiky, spoustu věcí si tu můžou účastníci vyzkoušet „nanečisto“ v bezpečném prostředí. Kurzy jsou občas takovým cvičišťem, kde si můžou zkusit chovat se jinak, zkusit jednat jinak, nově. Přístup je za mě rozhodně partnerský a přátelský. Velkým nástrojem je taky už zmíněná cílená zpětná vazba a učení hrou. Z konkrétních metod jsou to často inscenační nebo dramatizační metody. Což úzce souvisí právě se zážitkovkou a CZV.